

ataramiñe'08

EUSKAL ERREPRESALIATU POLITIKOEN
LITERATURA KOADERNOAK

ataramiñe

EUSKAL ERREPRESALIATU POLITIKOEN
LITERATURA KOADERNOAK

AZALAREN IRUDIAREN EGILEA

Ibon Elorrieta Sanz

Lege gordailua
Depósito legal
Dépot légal

ataramiñe 2008

Aurkibidea

Sarrera

Gabon zaharrean, gaueko hamabietan, ziegako atea kolpatzen dugu, urteari eta datorrenari ongi etorria ematen diogu horrela, ostikoka, kolpeka, zarataka, hemen gaudela esanez.

Ateen kontrako kolpeen zarata izugarria da, presoa ez dutenean askatzen, presoak bere burua askatzen duenean. Une hori presoarena da, berea bakarrik, kartzelak inguratuta, kartzela muturren parean, presoak bere burua astintzen du, astintzen du kartzela.

Minak azala laztantzen digu eta guk indarra sentitzen dugu, bizi baino biziago gaudelako, borrokan ari garelako, gure herria eta gure jendea maite dugulako, odola sutan jartzen zaigu gatibu dugun gorputza askatuz.

Eta faltan botatzen zaituztedanean, herria behar dudanean, zuon bizitzan nagoela eta ez nagoela dakidanean, horma hauek hotzegiak sentitzen ditudanean, urruntasunak kilometroak gainditzen dituenean, zeru hau polita bai, baino nirea ez dela sentitzen dudanean, gorde ditudan zure laztanek berriz laztantzen nautenean… orduan idazten dut. Hori da nere unea.

Horrelako uneak presoarenak dira, esateko edo ez esateko, sentitzeko edo sentitzeari uzteko, begiak irekitzeko edo ixteko, iragana gogoratzeko edo etorkizunarekin amets egiteko, errealitate gordinaren aurrean irudimena bizirik mantentzeko, hasperen egiteko edo arnasa hartzeko.

Horrelako unez beteta dago Ataramiñe. Euskal preso, iheslari eta deportatuen uneak dira hauek eta eskuartean duzun liburu hau bera ere horrelako unea. Orain, hau, zure unea

Naiara Mallabia
Villabona-ko espetxetik

Aittor Arantzabal Altuna
1968
Bergara

Aurtengo otsailean atxilotu eta espetxeratu dute.

Centro Penitenciario Madrid IV
(Navalcarnero)
Carretera N.5, Km. 28
28.600 Navalcarnero
Madrid

Sexualitatea Espetxean (Gizon baten erranean)

Libre izan nahi eta preso erori. Askatasuna galdu. Indarrez eta bortxaz gatibu gaituzte. Gure bizimodua erabat aldatu da egun batetik bestera, ia goizetik gauera, arlo eta zentzu guztietan, baita SEXUALITATEARI dagokionean ere.

Gorputza dugu preso, gatibu, "etxe" hauetako arau errepresibo eta murriztaileen ESKLABU. Arima eta pentsamendua, aldiz, libre dugu. Airean aske hegan dabilen belatz gorriaren antzera gure pentsamenduarekin Euskal Herriko mendi, baso, itsaso eta herriak zeharkatzen ditugu. Baita gure gorputzak ere. Sexualitatea preso dugula sentitzen dugu gehienetan. Intimitatea erabat urraturik, makildurik dugun heinean sexualitatea ere mugatua dugu. Gure gorputza preso dugu, esana dago. Baina maitatzen ikasi dugu. Gurekoitu egin gara pixka bat. Gure gorputza osasuntsu, gihartsu eta koipe motxila gabe nahi dugu. Gehiago maitatzearen garrantzia barneratzen dugu. Zer da sexualitatea? Nolakoa da espetxean? Askotan galdera bitxi ia esoteriko samarra suertatzen dena, NATURALTASUN guztiarekin jorratu beharreko gaia da. Batzutan fribolizatzeko arriskuaren mugan, inor mintzeko asmo barik, honatx nire ekarpen xumea.

Atrebentzia galanta nirea, harrokeria ez esatearren, idazlea izan naitekeela pentsatzea ere… Neure onena emateko prest naukazue, ea ba.

1. Hitzak, berba baino gehiago direnean

Emakumeak gizonez mintzo diren baino harroago berba egiten dugu gizonok normalean. "Acelaria" hizkuntza erabiltzen da askotan, burdinez josia, labe-garaietako salda gorriak baino gradu gehiago hartzen duen solasa. Kartzelako jerga ere ez da ahuntzaren gauerdiko eztula. Beharraren poderioz, ezintasunean oinarritutako hitz aspertu matxista eta gutxitzailea, "ño, horiek errapeak…" eta antzeko astakeriak ohiko esapide eta hizkuntza bihurturik. Kalean uso eta etxean otso.

Ez naiz inguru-minguruka ibiltzen, aritzen den horietarikoa. Erradikal xamarra naiz, beti sustraietara jotzeko ohitura dut. Ez naiz "egia latzak baino gezur kontsolagarriak", esaldiaren laguna. Irudi "kanpo eder bat" izatearen garrantzia baino garrantzitsuagoa zera da: duintasuna, heziketa eta giza legez jokatzea… Baina horrelakoak gara gizonok, hasieran garra gero puzkarra.

2. Jasotako hezkuntza eta ikasitakoa

Zer erakutsi ziguten eskolan, elizan, etxean eta kalean sexualitatearen inguruan? Ezer gutxi zoritxarrez. Galdera honen aurrean: iji eta aja, denak barre karkaraka hesteak bota arte hasten gara. Kikirriki eta kukurruku. Zerbait galdetu orduko antzarak ferratzera bidaltzen gintuzten. Jendarte eredu hau, eskumako eta atzerakoiak diren balore eta printzipioen baitan osatu eta eraiki da guztia.

Elizaren papera tamalgarria izan da. Sexu grina, gizakiak barru-barrutik sentitzen duen behar eta motibazio eder eta zoragarria da. Erabat NATURALA. Elizak sexualitatea zikindu, deabrutu, kriminalizatu eta BEKATU bihurtu du (apaizak XVI. menderarte ohe laguna izan arren). Jainkoaren nahiaren aurkakoak zirenez, debekuak jartzeraino iritsi dira. Egun ere antisorgailuekin jarrera makurra izaten jarraitzen dute. Ratzinger Aita Santu ahaldunak bere txapel berezi horrekin kondoi gizona izatera kondenatua izan dela dirudi, bitartean Vatikanoa munduko zentroa dela defendatzen jarraituko dute (Vatikano zentrismoa ultraeskuindar eredu politikoa da).

Eskolan ezer gutxi ikasi genuen. Irakasleak txintik ez, ikasgaietan ezta aipatu ere, ikasleen artean kontu gehienak oso modu nahasian, ipuinaren zerumugan irristaka, klaseko aurreratuenak, artistak, jadanik diplomatura aterata zeudela eta bazter guztietara barreiatzen zituzten beraien sexu kontuak. Beste denok ahoa bete hortz…, eta nerabetasunera berandu samar hurbildu zen hark oraindik pikutan jarraitzen zuen.

Eta etxean? Baserritar mundutik etorri arren, animalien gora beherak gertutik ikusi arren, deus ez. Gure jolas erotikoenak txirtxilaren zulotxo-

etan lastotxoa sartu eta txirtxila zirikatzea, beraz… dena genuen ikasteko.

Baina itsaso haserreak igaro eta orain bazterrean ito behar al dugu? Bai zera. Bizitza heziketarako unibertsitate ederra da. Emeki-emeki ikasten joan gara: AUTODIDAKTA hutsak izan gara. Eta eliza aurka badago ere, plazera ederra da, gozamen hutsa da.

3. Bakardadeko ametsak eta jolasak

Nafar preso gaztea hartuko dut abiapuntu. Aldarte finekoa, bertute handikoa, bikote finkorik gabekoa, arrakastaduna kalean, lorez lore aritzen den erla konkistatzailea… Orain Pirinioetako hartzen antzera eme bila dabil, beharrean. Bitartean, urtebetean izan dituen igurtzi goxo bakarrak txinatar masajista batenak izan dira. Izan ere "etxe" hauetan… badakigu.

Aldizkari pornografikoen etengabeko trukaketa; *Lokalia* telebistako gauerdiko film kutreak, guztiak gure sexualitate bahitua askatzeko tresnak. Aldiz, horma batekin egiten dut tupust: INTIMITATE EZA. 8-10 m^2ko ziega triste batean bi euskal preso politiko mardul elkar bizitzera behartuta daude. Dena konpartitzen dugu baita oxigenoa ere. Komuneko kontu guztiek, gehienek behintzat, ez daukate sexualitatearekin zerikusirik, ezta gutxiago ere. INTIMITATEA ere ez da "etxe" hauetan aske jorratu daitekeen ildoa. Kiroldegian izerditutako kirol jantziak aldatzeko aldageletara agintzen du kartzelariak… "en deferencia a los compañeros….". Hurrengoa badakit, gauzak naturaltasunarekin egitera ausartzen bagara: partea eta espedientea. INTIMITATEA…

Daukadan ile gutxia urdintzen, larrua biguntzen eta zimurtzen… izozgailuan igarotako denbora berreskuratuko dugun itxaropenez… Ispiluari so egin eta denboraren eraso etengabea nabarmen ageri arren, eguneroko enbatari eusteko prest azaltzeko indarra hartzen dugu. Bestela ba omen dugu hautabide eder bat: *Viagra* demandaderotik erosi daiteke, "espainiar demokraziaren" handitasunaren zalantza? Tentealdi bat: 50 euro.

Ziegan gaude, 8-10 m^2tan bi ohatze (litera), komuna, dutxa, mahaitxo bat eta "armairu" txiki bat… Argia emendatzerakoan, ordu txikietan maitasun keinuak hasten dira. Gozamena. Idia jo, erruedan egin, masturbatu, etxaflerua bota… norberaren gozamena gauzatzeko ekitaldia… Puff! A ze beroaldia, ea goiko kidea ez den konturatu, a ze lotsa! Beno naturala da, ezta? Hasperenak eta ufadak isiltasunean izan ditugu, pentsamenduarekin ihes egin dugu… neuronak ere majo berotu dira, eltzearen ipurdia baino beroago jarri naiz… gailurrera iritsi naiz, Edmund Hillary baino gorago.

Garunetan, burmuinean, pentsamenduan, maitalearen anatomiaren errepasoa egin dut, alegiazkoa, herriko neskarik ederrena, erakargarriena niretzat. A ze suertea nirea. Jaiaren ostean lo geratu naiz, amets goxoak izango ditut lagun.

Turismo sexuala gogoan duten maitasun bahitzaileen antzera ari dira ziegetako ugazabak, kartzelariak, gure amets erotikoak zelatatzen, zapuzteko nahiarekin… Oker dabiltza. Oinazearen pornografian eta sentimenduen gezurrean bizi dira. MISERABLEAK.

Udaberrian gaude, neguko lozorro luzetik esnatu berri. Animalia mota guztiak, ar eta eme, elkarren gainean daude, maitasun kontuetan espeziearen biziraupena ziurtatu nahian. Darwin gustura egongo litzateke, ez aldiz Elizako inkisidore santuak.

4. Jolas konpartituak, harremanak

Gizonezkoak gogoko dituztenek edo harreman homosexualak garatzea gustuko dutenek aukera paregabea izan dezakete. Ziurrenik bikote-kidea, laguna edo dena delakoa beste egoera batean edo toki batean egongo da. "Etxe" hauetan maskulinotasuna arnasten da, marikoien aurkako jarduna etengabekoa izaten da. Beraz, hauek ere normalean harreman heterosexualak garatzeko aukera dugunok bezala, hilean behineko "visaren" zain egon beharko dira.

Lantzean behin egiten genuen lehen, nobiotan eta umeak etorri aurretik askoz sarriago, egunero zen udaberria. Orain maiztasun finkoarekin baina oso urria, edo ez hainbeste?... Hilean behinekoa da gure ondasun guztia. Elkarrekin egon eta elkar maitatu. Kuttunarekin egoteko duzun behar itzelaz konturatuko zara orduan. Muin, muxu, patxo, laztan… iji eta aja, barre karkaraka… pozari ezin eutsi. Besarkada goxoak… larrua jotzea, txortaldia, maitasuna egitea… arratsalde hauek beti beroenetarikoak iru-dituko zaizkizu… hastapenekoak oroitarazteko modukoak. A ze plazera.

Baina poliki joan gaitezen. Ia bi ordu ditugu, 110´. Hasi gaitezen muxu beroez ezpainak josten. Elkar poliki biluzten… Kartzelan hilero ematen dizkiguten kondoi eta lubrifikatzaileak ohe buruan utzi ditut, gerorako. Kilimak, ferekak… hitz gutxiko hizkuntza. Titiburuak, ipurdia, azal liraina, zimurrik gabekoa…, hanka arteko gaztainaren morkotsa edo kirikinoa-ren oskola, ezkutua bezala babestutako gune ortzadarduna… Uhm! Bidaia zoragarria hastera doa.

Frantziar 68a baino askoz erotikoagoa den 69a tartekatu daiteke. Izarak, maindireak, tapakiak espetxekoak dira, soberan ditugu, hasperenetatik auhenetarako paisaia zeharkatzen dugu. Mihi dantza, gorputzari dardara, begiei distira… bagoaz poliki. Maitasunaren aldarean gaudela iruditzen zaigu. Estu lotuta gaude. Bi gizaki basati bezala ari gara, kartzela izaretan irristaka. Erakargarri, desiragarri zaude. Musu emango dizut goxo. 40 urteko gazte ustezko honek emeki jarraitzea nahi du. Presarik ez dugu, soilik erlojuak markatzen diguna: 110´.

Bost zentzumenak garatzen ditugu, gure barruan gordetzen dugun onena eman dugu: maitasuna. Heldu gara gailurrera, jo eta ke jardun gara orgas-mo madarikatuaren bila. Hasperenak eta uluak bukatu dira… koitoaren osteko berbaldi goxoari bide eman diogu.

Gudaldiaren osteko paisaia etsigarria, samingarria da. Bartzelonako Modelo espetxean visetarako erabiltzen diren gela hotzetan garrotatzen (garrote vil) zituzten presoak burmuina lehertu arte. Hiltegia izatetik

fereka eta maitasun txokoa izatera. Errepideko motel merke bateko gelan gaudela dirudi, baina errealitatean ezta hori ere, presondegi zikineko viserako gela nazkagarrian gaude.

Gure denbora agortu da, kartzelariaren ahotsak horrela agintzen du: "vayan saliendo"… Azken besarkada estua, azken muxu goxoak… Gelatik irten eta preso zein neska lagun guztiek pasilloan topo egingo dugu. Begiek tristura helarazten dute, beraien distira emendatzen doa.

Visa bukatu da, hilabete honen zain… Gustura egon gara, oso, baina hurrengorarte aurretik hilabete luze dugu. Depresio mardularen jabe gara. Ziegako egutegian gorriz markatuta daukat. Iritsiko da eguna.

Banatu gaituzte berriro ere, zuek ezkerretik kalera zoazte, geu eskumatik kartzelarien eskuetara. Hatz markak hartu, burdin detektagailu arkutik pasa eta miaketa kabinara pasa gaituzte. Bertan erdi biluztu eta arakatu gaituzte. Beraien esku lohiak estaltzeko eskularruak jarri dituzte, mikatza da haien galtzarbe, besopeen usaia…. Bukatu da. Moduluko bidaia tristeari ekin diogu, bakardadea da minik gorriena. Hausnarketarako unea, aita eta senar axolagabe eta traketsaren pentsamendu korrosiboa, garratza, nire buruaren jabe egiten da. Gogoeta hauek lurperatzeko beharra daukat, aldarte onekoa naiz, berezko baikortasunaren menpean bizi naiz. Eskerrak… Viseko pasarteak ekarri ditut gogora, gozamena, plazera, maitasuna… zer nolako harremana da gure artekoa?

Azken denboretako kontu guztiak partekatu izanak… gauza on eta txar, sufrimendu latzak, poztasun izugarrizko uneak… denak elkarrekin igaro ditugu. Orain banaturik gaude, indarrez eta bortxaz… Ziegara iritsi eta galderaren erantzuna bururatu zait: gure harremana? Bizitzea merezi duen horietarikoa…

Arropa usaindu dut, kartzelariaren hatzapar beltzek ez didate zure usai ederra bahitu. Nirea zara…

Berriro bakarrik geratu gara, ziega txiki honetan… gure errepublika askea izendatu dugu… 8-10 m^2 eskasak zure presentziarekin gozatu ditut… hurrengo amets eta jolas erotikoen protagonista izango zara.
ATXIK ZURE BIHOTZA GOITI NIRE MAITALE HORI!

GORPUTZAREN GAINEKO LEIHOA

Elizak dio: gorputza erru bat da.
Zientziak dio: gorputza makina bat da
Publizitateak dio: gorputza negozio bat da
Gorputzak dio: Neu jai bat naiz.

Las palabras andantes, Eduardo Galeano (neuk itzulia)

Larraitzi, nire lagun sexologo honi zor diot lantxo hau. Bere *Ximur xamurrak. Edadetuen sexualitatea* liburua irakurri eta bururatu zitzaidan.

Ataramiñerako zerbait idazteko barne konpromisoa eta emankor erantzun nahian.

Eta benetan bihotzez Maittani nire espetxeratzea arindu eta gozatzearren…

Alfontso Etxegarai Atxirika
1958
Plentzia

1985ean Quiton, Ekuadorren, deportatua.
1986an São Tomé-n deportatua.

CX. postal 328
São Tomé
R.D.S.T.P.
AFRICA
etxe@cstome.net

El cumpleaños de Anttoni

La carretera que dividía Leioa en dos parecía ser el centro del pueblo, más que la iglesia y el ayuntamiento; luego los edificios de apartamentos y algún que otro caserío…

En la zona de las campas, alto y cuadrado, se erguía el asilo de Osakidetza, un edificio moderno preparado para la concentración de varios miles de ancianos y ancianas. Con problemas de salud, o simplemente arruinados por la edad, las familias dejaban sus seres queridos al cuidado de los servicios de salud pública, pensando que allí estaban más y mejor cuidados.

La planta baja, fría y salpicada de columnas y algunos bancos, parecía realmente la entrada a una estación de trenes de largo recorrido. De allí se partía, sin embargo, con sentido único. En el centro una rampa, enorme, que ascendía y llevaba a las plantas superiores del edificio. El arquitecto acaso había soñado con la ascensión a los cielos.

Xabier comenzó a subir por la rampa, sorteando otras gentes que subían o bajaban, algunos lo hacían en sillas de ruedas. Parecía camino del limbo. Miró al reloj, nervioso, y sonrió porque por una vez no se retrasaba a una cita. Luego acercó la rosa que llevaba en su mano a su rostro, para asegurarse de que todavía dejaba sentir su perfume fresco, y siguió.

En una de las plantas del edificio, Karmele, joven enfermera de Iruñea, llevaba de la mano a una señora envejecida:

-¡Qué bonita estas hoy, Anttoni!-exclamó para animar a la interna.

La señora quiso sonreír, se ajustó un poco la falda y, con un retintín malicioso, respondió:

-No te creas, no... Soy una vieja.

La muerte de su marido, la enfermedad y aquel lugar habían contribuido al envejecimiento rápido de Anttoni. Sus ojos negros y grandes ya no brillaban como antaño, su ternura se había apagado. Eran ojos que se perdían en la mirada. Ojos solitarios.

Su vida no había sido fácil. Su infancia se truncó por una guerra que la dejó sin padre. Creció sin ningún recuerdo de él, ni tan siquiera una foto. Su madre volvió a casarse y pasó página sin prestar cuentas a su hija, demasiado niña para entender. El síndrome de la derrota y la represión de los vencedores también eran demasiado *castrantes* para ponerse a explicar las cosas. Desde pequeña se ocupó de los hijos del nuevo matrimonio, sin derecho a saber lo que había pasado con su aita, ni el por qué de aquella guerra que la había dejado huérfana antes de aprender los colores, mucho antes de aprender también las manecillas del reloj y las horas.

Mucha gente ocultaba lo que había sucedido en la guerra.

El tiempo pasó muy rápido para ella, sin juegos, cargando siempre los hermanastros. Cargó también un vacío por la ausencia de memoria de su verdadero padre, sin haberse enredado en sus brazos, sin conocer el olor de su pecho y el sabor de sus besos. Quizá por todo ello se casó sin tener veinte años, buscando crear su propia familia, su propio hogar, su propia historia como quien parte de cero.

Con un gesto cariñoso, Karmele sentó a la interna en un sofá de la sala de visitas, e intentó concentrarla en los acontecimientos que se sucederían esa mañana:

-Hoy es un día especial, Anttoni, vamos a tener una pequeña fiesta para celebrar tu cumpleaños. Además tienes una visita de un amigo de tu hijo, debe estar llegando. Ya sabes, del hijo que tienes… en África -recalcó la enfermera para atraer la atención de la interna, sabiendo que tocaba un tema doloroso.

Anttoni hizo como que no entendió bien, o como que no se interesaba. Karmele la miraba, esperando algunas palabras, algún gesto de aprobación. Unos segundos después obtuvo una respuesta:

-Van a traer chocolate caliente con bollos de leche...

-Sí, no te preocupes. Hoy tienes chocolate en taza, como te gusta -aseguró Karmele.

Y la siguió observando, tratando de adivinar sus pensamientos, sin conseguirlo, pero comprendiendo esa manera indirecta de responder de la interna, que sufría inmenso cuando tenía que buscar en su mente, o cuando hablaban de su hijo deportado en una lejana isla.

*****

Xabier llegó a la sala de visitas. Muchas mesas para jugar a cartas, muchas televisiones, personas solitarias o en grupos...

Estaba preocupado; no sabía muy bien como sería recibido y tenía miedo de que su presencia perturbase. Quería llevar un poco de cariño o distracción a la madre de un compañero de infancia, pero también tenía que recoger información de ella para la memoria de la Batalla de Matxitxako, donde había muerto el padre de Anttoni.

Ojeó rápidamente la sala, junto a las ventanas, por donde estaban las mesas... Anttoni se encontraba en el sofá, en el mismo sitio y la misma posición en la que se había despedido de la enfermera. Sola, frente al televisor, como ausente.

No era la primera vez que la visitaba. Lanzó un suspiro y dirigió sus pasos hacia ella, haciendo un poco de ruido al andar para ver si ella se giraba para verle.

Anttoni se dio cuenta de que alguien venía, pero continuó inmóvil. Luego bajó la vista, acaso para esconder sus ojos, acaso para seguir sola.

La mano derecha de Xabier se posó en su hombro, con cuidado, transmitiendo amistad. La mano izquierda ocultó la rosa en la espalda para hacerla aparecer creando un instante de magia:

-Qué tal... -dijo en un tono suave, escondiendo todavía la rosa.

Ella alzó la mirada; la fijó por unos instantes en Xabier... Sus ojos parecieron brillar, furtivamente, como si por su alma maltrecha se colase un resquicio de ilusión, y refunfuño al visitante:

-Pensaba que me habías olvidado... No cumpliste la promesa de venir a leerme la carta de Alfon.

Guardaba consigo una de las cartas que su hijo había enviado desde África, que junto a una foto constituían el tesoro con el que había venido a parar al asilo, el tesoro de su vida. Anttoni pedía a menudo que se la leyesen, sobre todo a los que sentía como amigos, en eso era extrañamente cuidadosa.

Xabier consideró que era el momento de hacer aparecer la rosa y ofrecerla con algún gesto de fantasía:

-Aquí está, venida de África, la rosa más bonita del mundo... Encomendada por Alfon para tu cumpleaños -dijo sonriente.

Anttoni también sonrió, y tomó la rosa en su mano.

Pero luego murmuró algunas palabras, se agitó en el sofá. Habló de los amigos de su hijo, que estaban todos en el pueblo, con familia... Era un reproche, una rabia, una manía. Mezcló ideas, sueños y penas; mezcló la actualidad con el pasado:

-Él no quiere venir -dijo, como si su hijo la hubiese abandonado-. Mi sobrino le quería ir a buscar a Francia, el que trabaja en el Banco Bilbao. Me dijo que le iba a traer...

Se estaba refiriendo a algo que pasó treinta años atrás, cuando Alfon decidió pedir asilo político en Francia e intentaron hacerle volver con la promesa de que no le pasaría nada, como si se hubiera escapado caprichosamente o por un error en el guión de su vida. No sabían que se había transformado en un gudari, como su *aitxitxe* Remigio.

Xabier se sentó a su lado, observándola en silencio. En realidad buscaba caminos para abordarla.

Fue Anttoni quien reinició la conversación, una conversación que más parecía un desahogo:

-Esos fascistas... que nos dejen en paz. Zapatero es un falso, un mentiroso. Y los del PNV unos traidores…

La rabia volvía a sus labios, la rabia de un dolor profundo. Uno podía imaginar que el origen era una guerra que la había dejado sin padre y sin hijo.

Nunca fue a un cementerio a llevar flores a su padre Remigio Atxirika, su cuerpo desapareció en el Kantabriko junto con el de otros gudaris, en la batalla naval de Matxitxako. Tampoco tenía esperanza de volver a ver a su hijo, deportado. "Setenta años de lucha que no acaba...", había escrito en una de sus cartas su hijo, desde África, enhilando la historia de su abuelo con la suya propia. Ella no entendía... Los amigos de infancia de su hijo estaban en el pueblo, casados, con familia, sin guerra ninguna, y sentía rabia, dolor, soledad, incomprensión. "Por qué no vuelve mi hijo... Por qué no volvió mi padre...".

*****

Xabier vio lágrimas en los ojos de Anttoni. Agarró su mano con cariño, y dijo:

-Hoy vas a hablar con Alfon. Verás que se encuentra bien, animado, y que se acuerda mucho de ti. Nosotros también nos acordamos de él. De aquí a poco también van a llegar tus hijas, tus nietos y nietas...

-No importa... Si él no viene, no importa. Yo sé que nunca le volveré a ver... -cortó ella-. Es como su abuelo Remigio, mi padre, tampoco quiso volver con nosotros. No quiso entregarse a los enemigos porque le daban pena sus dos hijos pequeños…

-Nada, nada de eso -retomó Xabier-. Sabes, dicen que encontraron unos restos en el fondo del mar, que pueden ser los del barco donde murieron Remigio y los otros veinte gudaris que fueron atacados por un acorazado español. Si lo sacan a flote voy a llevarte a verlo, en serio.

Karmele llegó con una bandeja llena de bollos de azúcar y chocolate caliente:

-Aquí están, tu chocolate y tus bollos. Todo calentito!

Anttoni abrió sus ojos negros, sonriendo a Karmele. Probó el chocolate y cerró los ojos, como adentrándose en otro mundo.

Xabier aprovechó para telefonear a Alfon. Era el momento elegido para juntar en el cumpleaños de Anttoni el silencio del pasado y la voz del presente. Pero Anttoni no abrió más sus ojos negros. Karmele intentó reanimarla, la besó, la acarició…

-Alfon -dijo Xabier-. Tu ama se ha ido comiendo el chocolate de cumpleaños.

*****

Carta fuera del tiempo, sin destino, después del cumpleaños de Anttoni.

"Querida ama,

Yo no sé si existe una magia sobrenatural que, sin que nos enteremos, nos juega buenas y malas pasadas...

Yo no sé si los astros se juntan en el universo para mirar nuestros pasos, nuestros dolores, nuestras risas, nuestros sueños, nuestros juegos, nuestras guerras y, con ternura o malicia, mezclarnos las cartas o conducirnos a encuentros fantásticos, o a desencuentros tristes…

Yo no sé si los años borran las huellas, las maternas, las paternas; o si las cartas con sellos exóticos, o direcciones lejanas, o sin dirección alguna se guardan en baúles antiguos o cajones secretos para despolvarlas cuando tenemos pena...

Yo no sé si hay lugares secretos donde se puede guardar el amor en silencio, o celebrarse encuentros mágicos…

Yo no sé si hay corazonadas, intuiciones, casualidades. No sé si las personas se comunican por otros medios que las palabras, los gestos, las acciones y las letras, o si se comunican con los sonidos, como las ballenas,

desde el fondo del mar hasta las estrellas. No sé si el alma recorre mares, océanos o nubes en busca de los seres queridos, o de otras almas errantes. Sólo sé que apenas escribí tu nombre, ama, y no me salieron más letras. O eran las letras de tu padre, mi abuelo, que desaparecían.

Son trucos de la mente, iluminaciones en la noche, aire de las montañas en las cárceles, agua de manantial en el destierro. Son latidos de la vida que transcurre. Es un cuentito que Karmele me empujó a enviarte a algún sitio, un cuentito que sale de las profundidades del mar, ella que intentó despertarte de tu sueño de chocolate y bollos de azúcar.

… El barco estaba comandado por Enrique Moreno Plaza, Primer Oficial Ambrosio Sarasola, Segundo Oficial Jabier Olabeaga, Tercer Oficial Jabier Basarte y Primer Maquinista Manuel Cajigas. Con el número 35 figuraba Remigio Atxirika, tu padre, que actuaba a las órdenes del Comandante. A título póstumo todos los desaparecidos fueron condecorados por el Gobierno Vasco…

Te lo quise contar, ama, para hacerte un puente entre tu padre y tu hijo, pero estábamos todavía en la guerra interminable.

Ya ves que algo existe, claro, y la vida se encarga de entrecruzarlo, algunas veces como historia feliz, otras veces como instrumento para formar nudos laberínticos. Ya ves que algo existe... cuando los muertos se mueren por la libertad y las cartas se escriben con letras que desaparecen. Pero no importa. Ya ves que algo existe."

Alfonso Etxegarai
São Tomé

Ibon Elorrieta Sanz
1977
Bilbo

2004. urtean atxilotu zuten.

M. A. des Hauts de Seine
133, Av. de La Commune de Paris
92.014 Nanterre

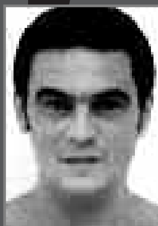

Joseba Artola Ibarretxe
1961
Bilbo

1986. urtean preso hartu zuten.

C.P. Mansilla
Finca Villahierro
24210 Mansilla de Las Mulas
León

German Urizar de Paz
1967
Bilbo

1991. urtean atxilotu zuten.

C.P. El Acebuche
Apdo. 221
Ctra. Cuevas de las Ubedas, km 2,5
04.130 El Alquian
Almeria

GORA HERRIA !!

etc

HATOR HATOR
NESKA MUTIL
ETXERA...!!
AMNISTIA!!

AMNISTIA
ASKATASUNA

Oier Andueza Antxia
1975
Durango

2001. urtetik preso dago.

C. P. de Cáceres
Apdo. 480
10.004 Cáceres

Amaia Urizar De Paz
1982
Bilbo

1991. urtean atxilotu zuten.

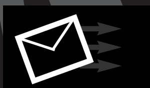
Centro Penitenciario de Córdoba
Ctra. Sevilla-Madrid km. 391
Apdo. 479
14.007 Alcolea
Córdoba

Idoia Lopez Riaño
1964
Orereta

1994. urtean atxilotu zuten Frantzian. 2001ean estraditatu zuten Espainiara. Arlo artistiko ugari landu ditu urte hauetan: eskultura, pintura, gidoi zinematografikoa, itzulpengintza, ipuingintza, etab.

C.P. Albolote
Ctra. Comarcal 220, km. 6
Apdo. 2062
18.220 Granada

El guía

Durante un corto viaje por los caminos y campos de la provincia, lejos de toda ciudad, decidí pasar unos días en el caserío de mis abuelos. Desde pequeña me sentí atraída por los rincones misteriosos y oscuros de aquella casona, vieja de varios siglos, en los que me perdía temerosa y osada a la vez. Los ruidos, las sombras, la penumbra que se adueñaba de ella durante el crepúsculo vespertino me invitaban a descubrir moradores ocultos y escondites secretos. Recobré ilusionada aquellas sensaciones y así fue como descubrí en el granero una especie de agenda de viaje, un cuaderno de bitácora sumamente extraño. La cubierta era de plata, con grabados que recordaban las Cábalas de los antiguos alquimistas. Quité suavemente la fina capa de polvo que cubría la belleza de los trazados y entonces pude leer estas palabras:

- EL GUÍA -

- VADEMÉCUM PARA EL AUTÉNTICO VIAJE -

"Curioso título", me dije. Lo abrí. Sus páginas estaban hechas con un material similar al pergamino pero menos rugosas, más suaves, y parecían muy antiguas. En la primera, descubrí una especie de mapa dibujado con plumilla en el que aparecían preciosamente caligrafiados nombres de ciudades que me eran totalmente desconocidas: KALO, MIMICO, KRISTALÓPOLIS, NADA, NACIENTE, BARAKAR… Pero, ¿en qué país se encontraban? ¿Habían existido verdaderamente, o se trataba más bien de un territorio imaginario, un juego infantil inventado para estimular la imaginación de los más pequeños…?

Hojeé sus páginas, pero aparte de los nombres de las ciudades, perfectamente legibles, me era imposible descifrar los extraños signos que parecían formar una especie de escritura. ¿Quién había utilizado esta singular agenda y de qué hablaba en ella? ¿Y cómo era posible que nunca la hubiera visto antes? Tenía que interrogar a mi abuelo. El granero siempre había sido uno de sus escondrijos preferidos. Me dirigí entonces

hacia la trampilla para bajar, la agenda abierta entre mis manos, aún examinando sus páginas asombrada, cuando un rayo de luz proveniente de una de las claraboyas hizo que algo brillara en el mapa. Me paré para mirar mejor. Parecía oro bajo la claridad. Sin embargo, cuando la abrí no me había dado la impresión de tratarse de una escritura dorada. ¿Con qué preciosa y extraordinaria tinta habían sido escritos aquellos nombres? Moví un poco el mapa bajo la luz y de nuevo algo brilló: era la palabra **Kristalópolis**. Pasé suavemente mi dedo por encima, ya que me pareció que la escritura adquiría cierto relieve, y… Ya no sé qué ocurrió después. Sentí como un golpe de viento tibio y gotas en mi cara… Cerré los ojos maquinalmente y, al abrirlos de nuevo, me encontraba en lo alto de una colina, en el borde de un insólito bosque. En realidad, todo era insólito a mi alrededor: el cielo no era azul, sino dorado. Los árboles tenían todos los colores del arco iris y sus troncos parecían tallados en espuma blanca… La hierba se asemejaba a una alfombra tejida por hadas, con tallos brillantes y cristalinos en todos los tonos de azul imaginables. Al pie de la colina, se abría un valle, y en él algo similar a una ciudad, toda de cristal, resplandecía bajo una fuente de luz blanca que provenía, no del cielo, sino del cráter de un volcán algo lejano… Unas figuras se movían ajetreadas por sus calles, y decidí dirigirme hacia allí, descendiendo la colina con el temor de romper los tallos bajo mis pies a cada paso. Sin embargo, eran suaves, doblándose bajo mi peso, y habría jurado que el mínimo roce de mis botas con ellos producía una especie de música.

A medida que me acercaba a la ciudad, iba distinguiendo casas con forma de burbuja, transparentes; otras parecían copas de champaña, finas y alargadas en equilibrio sobre sus frágiles bases; también había cubos, pirámides, poliedros… Las calles eran igualmente de cristal, con reflejos turquesas. Yo lo miraba todo completamente fascinada. La luz blanca que salía del cráter atravesaba aquellas estructuras y se transformaba en espectro multicolor, con tantos matices que algunos me eran absolutamente desconocidos. También había grabados, filigranas, trenzados realizados con maestría. Estaba segura: me encontraba en Kristalópolis.

Busqué con los ojos las figuras de los habitantes que había observado desde lo alto de la colina, pero no conseguí ver a nadie. Caminé entonces hacia una de aquellas moradas transparentes, aunque parecían estar todas vacías. Era una burbuja perfecta, una esfera magnífica; puse mis manos encima, acercando mi cara para mirar al interior y fue entonces cuando las vi. Allí dentro había dos figuras… ¡también de cristal! Me costaba distinguir sus relieves y pegué mi cara contra el vidrio, cuya tibieza me sorprendió. Las figuras se acercaron. Parecían dos estatuas de hielo puro, representando dos halcones. Uno de ellos me dijo:

-¿Por qué no eres transparente? ¿Buscas la transparencia?...

El otro repitió a su vez:

-¿Buscas la transparencia? ¿Por qué no eres transparente?...

Me quedé desconcertada al oírles hablar así…, pero conseguí balbucir:

-Ignoro qué estoy haciendo aquí ni cómo he llegado a este lugar, ¿podéis explicarme qué está ocurriendo?

Pero las palabras, al salir de mi boca, se convertían en bolitas de vidrio de color gris perla que caían al suelo y desaparecían al tomar contacto con el cristal del suelo. Me pareció que los halcones se reían, y de un salto hacia atrás, desaparecieron, invisibles de nuevo. ¿Seguían allí? "¡Eh! ¡Eh! ¡Volved!...". Más bolitas salieron de mi boca pero seguía sin ver a los halcones. Me puse entonces a buscar una puerta, una ventana, un orificio cualquiera, pero la esfera era perfectamente uniforme. Finalmente renuncié a entrar en ella y me dirigí hacia otra morada, un poliedro algo más grande. Puse mis manos encima y escruté con mis ojos el interior. Esta vez, fueron tres las figuras que se destacaron del fondo: tres relojes de pared marcando todos la hora cero. El del medio me dijo:

-¿Por qué no eres transparente? ¿Buscas la verdad?...

Y los otros dos retomaron a coro:

-¿Buscas la verdad? ¿Por qué no eres transparente?...

¡Vaya! Ya empezaba a estar un poco harta de tanta preguntita al derecho y al revés…

-¿La verdad? Pero, ¿qué verdad? Escuchadme, quienesquiera que seáis, quisiera saber…

Y antes incluso de que las bolitas que salieron de mi boca llegaran al suelo, los tres relojes desaparecieron.

Empecé a preguntarme cómo iba a hacer para salir de aquel lugar tan raro… Me pellizqué para convencerme de que no estaba soñando, y decidí hacer una nueva tentativa con el habitáculo más hermoso de todos los que me rodeaban: era una hermosa copa de champaña al revés. Golpeé muy suavemente con los dedos sobre ella, tal era mi miedo de romperla… y entonces, decenas de mariposas de cristal de todos los colores se pusieron a girar en alegres piruetas en el interior. La más grande de todas, de color rojo fuego, espléndida como una llama, se acercó, agitando sus alas frente a mi cara, y me habló así: "¿Por qué no eres transparente? ¿Buscas la lealtad?...". Las otras mariposas retomaron a coro: "¿Buscas la lealtad? ¿Por qué no eres transparente?..." y desaparecieron todas, salvo la que me había hablado la primera, la roja, que atravesó la pared del cristal como si fuera de agua y vino a posarse sobre mi hombro. "Tu corazón -me dijo-, ¿tu corazón es transparente?".

-No lo sé –dije-, ¿acaso es algo importante?

Se lanzó entonces al aire en una bonita pirueta para atrapar una de las bolitas gris perla que habían surgido de mi boca… "Observa bien", me dijo, y al instante pude ver en el interior de la pequeña esfera todos los momentos de mi vida en los que estuve mal, en los que me sentí o fui

infeliz, desgraciada… Empecé a reconocer a personas que me habían herido, traicionado, hecho daño. En medio de sus frentes, podía ver un punto luminoso cuya intensidad variaba de unas a otras. En el caso de algunas, estaba casi apagado. En otras, la luz era pálida, mortecina, y luego estaban aquellas que no tenían luz, ni siquiera un puntito: un agujero negruzco aparecía en su lugar. Entonces, me vi a mí misma, durante diferentes etapas de mi vida, en las que igualmente pude reconocer a personas a las que había perjudicado, a las que yo había hecho sufrir. No obstante, y a pesar de todos mis esfuerzos, no conseguía ver si yo tenía el punto luminoso en mi frente.

Miré a la mariposa y ésta me respondió antes de que yo le preguntara nada, como si me leyera el pensamiento:

-Debes descubrirlo por ti misma… Según tú, ¿cuál es la intensidad de tu luz?... ¿Llevas al menos esa energía, verdadera, en ti, o tal vez es ya demasiado tarde y no tienes más que un agujero negro en vez de corazón?...

Y la pequeña bolita de cristal gris pela se volvió piedra, rugosa, áspera.

-¿Ves? Mírala bien… ¿comprendes ahora por qué es importante?

Dije que sí con la cabeza aunque me pareció que no había llegado a captar el verdadero sentido de todo aquello. La mariposa pareció satisfecha, y me dijo que abriera mis manos. Se posó en ellas suavemente y se transformó ante mis ojos redondos de asombro: era el cuaderno de bitácora, el "VADEMÉCUM PARA EL AUTÉNTICO VIAJE". Se abrió solo, en la página donde figuraba el nombre de Kristalópolis, y entonces me percaté de que ahora sí que entendía perfectamente aquella extraña escritura. Así pude leer sin dificultad:

KRISTALÓPOLIS

"No sé cómo he llegado aquí, ni por qué. ¿Desde hace cuánto tiempo? Lo ignoro igualmente, pero lo que está en juego parece importante… Palabras casi olvidadas en nuestro mundo parecen fundamentales, esenciales en éste: pureza, transparencia, verdad, lealtad… ¿Por qué esas preguntas? ¿Por qué he sido yo el elegido? Me pregunto si estaré a la altura de lo que al parecer se espera de mí.

Voy a ir de nuevo bajo el árbol de cúpula, a ver si el viejo sabio vuelve a plantearme su pregunta. Hasta ahora he sido incapaz de darle la respuesta que espera. Por primera vez, me cuestiono a mí mismo. ¿Qué he hecho de la verdad, de la lealtad? ¿En qué se ha convertido mi corazón?... ¿En una piedra?

En nuestro mundo, creemos que sólo volviéndonos duros, blindándonos, conseguimos sobrevivir. Sí, de acuerdo, pero ¿de qué supervivencia estamos hablando? ¿Y la vida? ¿Dónde la dejamos?... ¿Es que acaso la supervivencia es la única manera de existir?

Debería de haber otra cosa…

Tod@s queremos ser felices, pero… ¿a qué precio?".

Tuve que detenerme en ese punto ya que las líneas siguientes me resultaban de nuevo incomprensibles."*El árbol de cúpula… un viejo sabio…*"."Tengo que encontrar todo esto", me dije, y con paso decidido me puse a buscarlos.

No tuve que andar mucho porque al final de la calle había una plaza circular con una fuente en forma de cascada. Me encontraba apenas a unos pocos metros cuando la cortina de agua pareció congelarse. Al instante, se abrió por el centro, y un magnífico árbol de cristal puro coronado por una cúpula plateada apareció allí mismo, como surgido de ninguna parte. "Y ¿el viejo sabio? ¿Dónde está?", pensé.

"Aquí", respondió una voz.

Miré con atención, y lo vi: en el interior de la cúpula, como una imagen de otro tiempo en una bola de cristal. Estaba desnudo, cubierto tan sólo por una larguísima cabellera blanca, y por una barba tan larga y nacarada como sus cabellos.

-¿Lee usted el pensamiento? –le pregunté *(¡Vaya!, no ha salido ninguna bolita de mi boca…*).

-Pregunta equivocada. Deberías aprender a interesarte por lo esencial. Me marcharé pronto, así que escúchame bien:

"Se encuentra en las tinieblas
y, sin embargo, es luz en ellas"

-¿…?

-Responde, no te queda mucho tiempo.

Iba a preguntarle si aquello era un concurso de adivinanzas o algo así, pero algo me dijo que aquel venerable anciano no apreciaría seguramente mi sentido del humor en un momento tan solemne como parecía serlo aquél, y bueno, tampoco era el momento de tomarme las cosas

a la ligera… "¿Puede usted repetir…? –intenté ganar tiempo- Es que los enigmas no se me dan muy bien que digamos…".

-Se encuentra en las tinieblas y, sin embargo, es luz en ellas –repitió el sabio con un retintín de impaciencia en la voz.

Yo intentaba responder algo, "Estoo… luz… luz en la oscuridad… Eehh… No sé, ¿la inteligencia, tal vez?..." cuando me acordé de la mariposa: -¡El corazón! –dije, pero de repente ya no me sentí tan segura de mi respuesta, y repetí en voz baja: "¿El corazón…?". Pero era demasiado tarde. Había contestado.

Ante mi inmenso asombro, el sabio sonrió y me dijo: "No lo has olvidado todo… así pues, todavía hay esperanzas. ¡Buen periplo!". Y se evaporó en una bonita nube violeta.

"¡Qué!, ¿ya está? ¿Ni un regalito, ni un premio…?". Yo seguía mirando la cúpula y el árbol, pero ambos desaparecieron tras la cortina de hielo convertida de nuevo en cascada de agua.

Me sentí más perdida que nunca, a la espera de que ocurriera algo, de algún acontecimiento, temiéndolo y deseándolo al mismo tiempo.

Fue entonces cuando la cortina de agua se inmovilizó abriéndose de nuevo en dos para dejar surgir una especie de escalera de cuatro peldaños. Fui hacia ella, no muy segura de lo que hacía ni de querer hacerlo, y en el momento en que me encontré en el último escalón, vi que la agenda de viaje también estaba allí, abierta en la página del mapa. Esta vez, era MIMICO la palabra que brillaba. No pude resistirme a pasar el dedo por encima. Al instante, todo se cerró sobre mí y sentí que un torbellino de agua me atrapaba con fuerza pero también con suavidad. Creí, sin embargo, que mi última hora había llegado porque no podía respirar. Perdí el conocimiento.

Cuando volví en mí, el sitio en el que me encontraba no se parecía en nada a Kristalópolis…

Algo aturdida todavía, palpé mis ropas, empapadas, buscando la agenda… No la encontré. No obstante, en el pequeño bolsillo interior de mi chaleco, mis dedos chocaron con un pequeño objeto: un corazón de cristal no más grande que una avellana, pero tan hermoso y con un brillo tan intenso que parecía un diamante.

"Él se encuentra en las tinieblas
y, sin embargo, es luz en ellas"

Las palabras del viejo sabio resonaron en mi cabeza y como si se encontrara dentro de ella. Hacía mucho frío. Estaba helada. Incontrolables temblores recorrían todo mi cuerpo.

Un cielo que amenazaba tormenta transformaba el paisaje en un espacio aún más sombrío de lo que ya era: unas paredes verticales de alturas diferentes y que parecían haber sido labradas con un hacha se alzaban por todas partes. Su color recordaba al de la antracita, pero sin ningún reflejo. Yo giraba mi cabeza en todas las direcciones pero no pude ver ni el más pequeño árbol, brote de hierba, flores ni nada que no fueran aquellas paredes verticales y un suelo gris y polvoriento como un viejo mueble abandonado.

Aquello parecía más bien un laberinto para ratas de laboratorio. Pero empezaba a impacientarme, tenía hambre, y frío, mis ropas estaban mojadas y no había nada que pareciera una casa o posible albergue a la vista… Tenía que moverme, así que me puse en marcha, andando entre las paredes, esperando encontrar algo o a alguien. "Espero que no haya animales peligrosos por aquí…", me dije.

Anduve, anduve, y cuanto más andaba mayor era la impresión de hacerlo en círculo. Ningún punto de referencia… ¡¡Ni siquiera mi propio cuerpo proyectaba sombra!!... ¿Cómo saber dónde estaba el Norte, el Sur…? Agotada, me senté en el suelo y enseguida me quedé dormida contra una de las paredes. Un ruido sordo me despertó, como el que haría un ejército en formación golpeando con sus botas un suelo acolchado…

"¿Qué… pero qué es ESO?...".

Ya me estaba imaginando sirviendo de diana a vaya-usted-a-saber qué regimiento extraño y desconocido… Incluso imaginé que también eran de piedra, grises, apáticos e ingentes como los muros que constituían, al menos, aquella parte de su mundo.

Debería haber sido vidente o gitana de la buenaventura, porque mis imaginarios temores resultaron ser ciertos: todo un ejército de soldados de piedra me había rodeado y su aspecto era verdaderamente amenazante, agresivo, aunque no estuvieran armados.

No supe qué hacer, así que intenté hablar: "Buenos días, yo…".

Al instante una voz resonó al unísono en todas y cada una de las gargantas de ladrillo:

"PROHIBIDO HABLAR.
LA PRISIONERA DEBERÁ RETRACTARSE. LLEVÁOSLA."

-¿Qué?... ¿Por qué? -dije yo- ¿Qué es eso de *"prohibido hablar"*?

Me agarraron entre varios, y me sentí aplastada por todos lados como si me metieran entre los rodillos de varias apisonadoras. La voz volvió a sonar aún más enérgica:

"PROHIBIDO HABLAR.
DOBLE FALTA. DESOBEDIENCIA.
LA PRISIONERA HACE PREGUNTAS: QUÉ, POR QUÉ, CÓMO.
EXTREMADAMENTE PELIGROSA.
REPETIMOS. EXTREMADAMENTE PELIGROSA."

Me metieron en una especie de cofre de piedra que parecía un sarcófago; creí de nuevo llegada mi última hora. "¿Y si me dejaran aquí…? Pero… ¿QUÉ es **MIMICO** exactamente?... ¿Qué tipo de Régimen es éste en el que un montón de piedras me prohíben hablar?...". Y sentía que en mí se despertaba y aumentaba el sentimiento de revuelta…

-¡Eh! ¡Eh! ¡Los de ahí fuera! ¡¡Sabed que no me impediréis decir lo que tenga que decir ni me obligaréis a hacer lo que no quiera hacer!! LIBERTAD DE EXPRESIÓN, ¿sabéis lo que eso significa? ¡Eh! ¡Especie de ladrillos de horno refractario! ¿Me oís? ¡¡Al cuerno con vosotros!!

Me sentí orgullosa de mí misma, pero fuera, sólo el silencio respondió.

Para sentirme mejor en la oscuridad, busqué el pequeño corazón. Y cuál no fue mi sorpresa al cogerlo, pues se puso a brillar tan intensamente, con tanta fuerza, que las tinieblas desaparecieron y un suave calor me invadió. "Mejor que una lámpara… ¡Y sin pilas!"… Sonreí a mi buen humor, sintiendo que un ligero sopor empezaba a apoderarse de mi. Me dejé llevar, y al rato dormía profundamente. Un sueño se abrió paso como contando una historia:

ÉRASE UNA VEZ… LA HUMANIDAD EN EL MUNDO.

Desde el inicio de los tiempos, mujeres y hombres de todas las edades se encontraban en una cueva, encadenados unos junto a otros, de espaldas a la entrada y mirando hacia la pared del fondo, inmovilizados de tal manera que les era imposible girarse ni ver nada que no fuera aquella inmensa pared rugosa y húmeda. En la entrada de la cueva, los seres que habitaban en el exterior mantenían encendido un fuego, una enorme hoguera que no dejaban apagarse nunca.

Aquella luz proveniente de las llamas era muy intensa y penetraba en la cueva, proyectando sombras en la pared del fondo, la pared que todos aque-

llos hombres y mujeres miraban desde hacía siglos, generación tras generación. Puesto que no conocían nada más y no podían girarse, creían que aquellas sombras… eran la REALIDAD, la ÚNICA realidad existente y posible para ell@s.

Muy de tiempo en tiempo, a lo largo de aquellos años de miserable y encadenada existencia, alguien entre ellos sentía el impulso de arrancarse aquellos hierros y girarse. Sobre si alguien lo logró o no, circulaba en voz baja una leyenda que decía que sólo un hombre consiguió liberarse tras muchos intentos, tirando de las cadenas, golpeándolas con las piedras, dañándose el cuello, los tobillos, las muñecas hasta casi desollarlas… y que cuando se giró, de repente empezó a gritar… "¡ESTOY CIEGO! ¡ESTOY CIEGO! ¡AH, ESA LUZ ME CIEGA!… ¡ME CIEGA!...", por lo que todos los demás tuvieron miedo y lanzaron sus cadenas sobre él, reteniéndolo, apretando su cuello hasta que murió, apresado por los que se negaban a correr el riesgo.

Pasó mucho, mucho tiempo, hasta que… un día… una joven lo intentó de nuevo.

Primero fueron las preguntas…: "¿Quiénes somos...? ¿De dónde venimos...? ¿Qué sentido tiene nuestra vida...? ¿Por qué estas cadenas? Y esas sombras… ¿qué son en realidad? ¿Hay algo más...?"

Aquellos que estaban más próximos a ella la regañaron, se enfadaron con ella…: "¿ESTÁS LOCA? ¿ACASO QUIERES QUE TE MATEN? ¿POR QUÉ TE BUSCAS PROBLEMAS? ¿POR QUÉ NOS PERTURBAS? CONFÓRMATE CON LO QUE VES, ES LO QUE HAY, NO PREGUNTES Y ACEPTA TU VIDA TAL Y COMO ES".

-Pero… ¡escuchad! -decía ella- tiene que haber ALGO más, un sentido para todo esto… Lo sé, lo siento, y necesito descubrirlo, NECESITO arrancarme esta argolla de mi cuello, porque QUIERO mirar hacia atrás y SÉ QUE ES POSIBLE, ¡SÉ QUE PUEDO! ¿Qué hay DETRÁS? El rebelde de la leyenda vio LUZ… ¿Qué luz? ¿Qué puede ser esa luz…?"

-¡CÁLLATE! ¡CÁLLATE AHORA MISMO! Eres descarada, irresponsable y desobediente. Vas a terminar mal, muy muy mal. No nos busques problemas o renegaremos de ti… Te estás volviendo peligrosa.

La hostilidad hacia ella iba en aumento. Pero la joven era obstinada y algo en su interior ardía empujándola a seguir tirando de aquellas cadenas. Tiró, golpeó… tiró y golpeó sin cese, sin prestar atención ni a las amenazas, ni a los ruegos, ni tampoco a sus propios miedos. De hecho, los aplastaba con cada golpe dado a las cadenas. Sufría enormemente, se abrían llagas en su piel, le quemaban, sangraba, pero no cedió… y una noche, poco antes del amanecer, la cadena del cuello saltó y consiguió liberar también sus pies y sus manos. Todos dormían, y ella… lentamente, temerosa pero decidida, se giró.

Entonces, la luz procedente de la entrada de la cueva la cegó. Cerró los ojos, pero no se dejó llevar por el dolor ni amilanar por el miedo a lo desconocido y, con cuidado, fue despacio hacia la entrada… habituando poco a poco sus ojos a aquella fuente luminosa.

Al llegar a la entrada de la cueva, las llamas de aquel inmenso fuego la cegaron de veras, pero tampoco se asustó esta vez y aguantó un poco hasta acostumbrarse. Dolía, quemaba… pero aguantó. Cuando sus ojos pudieron mirar sin dolerle tanto, observó que ante ella se abría un cielo inmenso y un paisaje desconocido que parecía perderse a lo lejos… Entonces los vio. Había seres afanándose en mantener aquel fuego encendido… y eran iguales a ella, iguales a sus compañer@s encadenad@s en el fondo de la cueva, pero se les veía fuertes, poderosos, tenían el fuego, la luz, el control: el PODER. No le hizo falta más para entenderlo todo: miró hacia atrás, hacia el fondo de la cueva. Sí, eso era, lo que ella y sus semejantes encadenados pensaban que era la realidad no eran sino sombras proyectadas en una pared. La realidad y la verdad estaban allá afuera. Tenía que volver para contarlo, para que tod@s pudieran saber la verdad y se liberaran de sus cadenas, para llegar a la luz… ELLA sería la mensajera, ella la mujer-filósofa que les llevaría el conocimiento y la sabiduría. Había sufrido mucho para lograrlo pero había merecido la pena.

Volvió sobre sus pasos, adentrándose de nuevo en la cueva.

Su regreso pilló a tod@s sumid@s aún en una especie de histeria colectiva a causa de su huída. Un revuelo enorme agitaba aquellos cuerpos, haciendo tintinear las cadenas. En cuanto se les acercó, tuvo que ponerse a salvo porque querían matarla. De un salto, subió a un saliente cercano a la pared del fondo. Apenas podían verla de reojo pero, aún así, no dejaban de chillar. Le costó mucho que la escucharan y, según iba contándoles lo que había visto, las reacciones fueron de muy diferente índole, aunque todas extremadamente virulentas. Había quienes la odiaban más que nunca, la acusaban de haber perturbado la paz y el orden, querían matarla, que desapareciera. Otros la acusaban de mentir y no querían saber nada, NADA, se negaban a escucharla, "¡ES MENTIRA!, ¡MENTIRA!" repetían al borde del ataque de nervios… También había quienes se quedaron en silencio, llorando, cabizbajos, conscientes de lo que aquello suponía, luchando contra su conciencia y sabiéndose incapaces de reaccionar. Callaron los cobardes y por fin hablaron los que querían seguirla, irse ya, irse con ella, girarse, llegar a la entrada, ver la luz, la hoguera y enfrentarse a aquellos seres que l@s mantenían encadenad@s, engañad@s a tod@s con la ilusión de las sombras. Querían liberarse, LIBERARSE, así que empezaron a tirar de sus cadenas y a golpearlas.

-Os dolerá –les decía la joven- porque despertar a la realidad es siempre doloroso… Lo más cómodo es permanecer dormidos, viviendo en la IGNORANCIA, sin cuestionar nada… Pero hay que cuestionarlo TODO, hay que DESPERTAR, hay que arrancarse las cadenas que nos mantienen en la ilusión… Sufriréis, tal vez perdáis la vida en el intento, pero es la LIBERTAD la que os espera en la entrada. Tirad, golpead… Tirad, golpead… Vamos, podéis lograrlo… Venid, venid conmigo.

Se dirigió a una de las mujeres que estaba más cerca de ella, animándola…

-VADE MECUM… VADE MECUM… Ven, anda, camina conmigo. Yo os llevaré a la luz, yo os guiaré para salir de las sombras de la ignorancia.

¿Y tú...? Tú que me sueñas, ¿qué eliges? ¿Te quedas en la cueva encadenada, o bien eliges despertar?

Desperté.

Aquel sueño… Estaba tan segura de que era otro mensaje… Pero ¿de qué me servía allí encerrada? Apreté el pequeño corazón y su luz se hizo más y más intensa…

Ante mí, una especie de ventana surgió de repente, y a través de ella pude ver a los habitantes de **MIMICO**: se afanaban en construir muros como los que había visto al llegar a aquel lugar. Mujeres, hombres y niñ@s levantaban esas paredes inútiles sin dirigirse ni una sola palabra y, al parecer, sin ningún tipo de vigilancia sobre ellos. Pero la coerción, la presión, estaba AHÍ. Una podía sentirla. Aquello me hizo pensar en lo que acababa de soñar, sí, lo recordaba de mis tiempos de estudiante: "La caverna" de Platón. Aquellas gentes encadenadas sin otra vida que la transcurrida observando y tomando como realidad un conjunto de sombras provocadas y controladas por otros seres… eran idénticos a los habitantes de **MIMICO**, encadenados en una existencia cuyo único fin era tejer un laberinto de muros… ¿Pero acaso éstos eran verdaderamente conscientes de lo que estaban haciendo? ¿Sabían que existía "otra cosa", "algo más?"… ¿Tenían ganas de saberlo?...

Me estremecí ante aquel espectáculo, ese drama de la no-comunicación, de la esclavitud de la costumbre, de la imposición, estúpida, vacía, arbitraria del silencio.

Cuando el cielo se oscureció totalmente, los vi retirarse por pequeños grupos tras las barreras de ladrillo que ellos mismos habían erigido con sus propias manos. ¿Acaso aquellos muros eran sus *casas*?... ¿Era eso su *vida*?... ¿La existencia de aquella gente se limitaba a callarse y a colocar piedras sobre piedras?...

En el fondo, me dije, no son tan diferentes de muchos de entre nosotr@s. ¿Acaso nuestra sociedad es mejor? ¿No somos nosotr@s igualmente *"levantadores de muros"*? No nos hablamos, trabajamos, nos reventamos en ello, abandonamos a l@s demás…, nos abandonamos a nosotr@s mism@s... La felicidad para las gentes de **MIMICO** parecía proporcional a la talla de sus muros… como a nosotr@s lo es a los objetos de los que somos o nos hacemos propietarios: coche, casa, billetera bien repleta…

Me quedé pensativa, cada vez más convencida de que **MIMICO** no era más que una advertencia. ¿Y yo, entonces? ¿Era yo la filósofa llamada a regresar a la gruta para explicar a tod@s l@s demás que vivimos en un mundo de sombras, engañoso, vacío del verdadero sentido de la existencia, donde nos manipulan? Si empezara por decírmelo a mí misma, ya sería un gran paso…

Apenas ese pensamiento, esa idea atravesó mi espíritu, la ventana desapareció y en su lugar vi el rostro amable del viejo sabio de Kristalópolis, como si fuera un holograma, tridimensional.

-Ya veo que por fin estás aprendiendo a interesarte por lo esencial... –me dijo- Así que escucha:

"Mi fuerza y mi energía no las tiene ninguna voz
y, sin embargo, sólo en silencio hablo yo"

Esta vez no lo dudé:

-¡La conciencia, o la razón, si usted prefiere…! ¡La voz interior!

El holograma me sonrió y cambió de apariencia: la agenda estaba de nuevo ante mí, abierta en la página de **MIMICO**, que estaba vacía, sin una sola línea, con una hermosa pluma de cristal apoyada encima. La tomé

en mi mano y escribí lo que había visto, lo vivido en mi sueño, todo lo que sentí en aquel mundo de piedra donde estaba prohibido hablar y existir de otro modo que no fuera como esclavo.

En cada una de las ciudades por las que pasé, llené y llené páginas y más páginas sin saber a quién ni para quién escribía… O tal vez sí… tal vez era para vosotr@s...

No obstante, me temo que tampoco vosotr@s querréis creerme. Nadie me creyó cuando regresé. Sin embargo, lo he explicado todo, he querido enseñar la agenda, el mapa, pero ya no los tengo… Me encontraron en el granero, en el suelo, encima de las planchas de madera, al lado de la trampilla… Creyeron que había sufrido un desvanecimiento por causa de stress en mi trabajo (olvidé deciros que soy maestra, profesora de secundaria) y que en la caída me golpeé la cabeza… Llamaron a "personas competentes" para que se ocuparan de mí… Y me encerraron aquí, y hacen como que me escuchan atentamente y me dicen "claro, claro, está bien, venga, ya es la hora del paseo, la hora de la medicación…".

"¡¡Yo no estoy enferma!!", les digo… Pero no sirve de nada, no me creen.

Entonces, antes de dormirme, les hablo de nuevo de **MIMICO**, la sociedad opresiva y agobiante que ya mostrara Orwell en su "1984", donde "la Guerra es la Paz, la Libertad es la Esclavitud, y la Ignorancia es la Fuerza", en un estado permanente de vigilancia, opresión y manipulación que se sostiene en unos pilares básicos como la "neolengua", un idioma en el que no resulta posible pensar ni hablar mal del sistema establecido; de **BARAKAR**, donde los poetas dejan hablar a sus corazones y aprenden hermosas rimas y las recitan y declaman sin parar, como los libros vivientes en "Fahrenheit 451" de Bradbury, para que no desaparezcan, ni con ellos los sentimientos más puros y románticos… Les hablo de **NADA**, donde se encuentran los amores perdidos, olvidados, las amistades traicionadas, las confianzas de las que abusaron, las soledades engañosas e impuestas, las verdades mentidas… Y de **ORIGEN**,

donde todo nace a la vida continuamente, pero nada muere mientras no es olvidado. Y de todas las otras ciudades, los otros mundos…

-¡Id a buscar la agenda! ¡Seguro que aún está en el granero! Se llama "*EL GUÍA*", es un "*VADEMÉCUM PARA EL AUTÉNTICO VIAJE*"… ¡VADE MECUM! ¿Lo entendéis? ¡VADE MECUM… venid, andad conmigo! ¡¡Pero dejadme tranquila…!! ¡¡No quiero dormir!! ¡Escuchadme! Yo soy la que ha venido para preveniros: no sois transparentes, ¡buscad la verdad!, porque estáis encadenad@s en la caverna, y levantáis continuamente

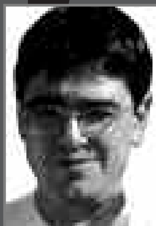
m

u

r

o

s.

Zorion Zamakola Ibaibarriaga
1965
Ermua

2001.ean atxilotu zuten.

Centre Pénitentiaire de Clairvaux
Ville-sous-la-Ferté
10.310 Bayel

Eskutitzak heldu dira!!

Ez dut uste espetxean inoiz egon ez denak ulertu ahal duenik paper baten gainean zirriborratutako lerro batzuek zer nolako garrantzia hartu ahal duten. Are gehiago, esango nuke presoaren (edo erbesteratuaren) dohaina dela eskutitza osotasunean barneratzea. Bisitek presoaren egutegia markatzen badute, eskutitzek eguna baldintzatzen dute: kartzeleroak posta banatuko duen unea datorrela sentitzen dugunean hasten dira gogoetak: zer ekarriko ote du gaur? Zenbat eskutitz, norenak, nolakoak...? Eta ai ene berandu heltzen bada edo, txarragoa, inguruko ateak zabaltzen entzuten dugunean gure ziegakoak itxita badirau... Eskutitzik ez gaur, hari bat gutxiago kanpoko munduarekin, "benetako munduarekin".

Eskutitz bakoitzak bere nortasuna dauka, usaina ere berea duela esan nezake (eta ez naiz ari noizbehinka lurrin sentsualez jantzita heltzen diren eskutitzez). Eta eskutitzaren izaerak presoaren aldartea ere baldintzatuko du: hunkituta egongo da, umoretsu, gogoetatsu... eskutitzari ziztu bizian erantzuteko grinaz patiora irteteko gogo barik edo aldrebes, alaitasuna lau haizetara aldarrikatzeko prest.

Izan ere, hainbat dira-eta presoak jasotzen dituen eskutitz motak: edukiaren arabera, luzeraren arabera, igorlearen arabera, presoaren egunaren arabera... Idazki honetan, hain zuzen, eskutitzen tipologiaren zerrenda egiten ahaleginduko naiz. Zorrotza eta objektiboa izatetik urrun egongo dela jakin arren, hona hemen presoak jaso ahal dituen eskutitz mota batzuk:

Postala

Postala asmatu zutenean zigiluak saltzeko erarik eraginkorrena asmatu zuten. Izan ere, sekula santan eskutitzik idatziko ez duenak ere irtenbide erraza baitauka postalaren bidez: lau esaldi idatzi eta kito, "nik neurea bete dut" sentsazioarekin utziko du igorlea. "Funtzio faktikoa" deitzen ei zaio horri: "Kuku, hemen nago" adieraztea beste komunikazio-mezurik

gabe, kalean lagunari bizkarrean kolpetxoa emanez kolpea baino askoz gehiago adierazten zaion bezala. Preso sozialek idatziz ez baina ahotsaz lantzen dute funtzio komunikatibo hori, egunez eta gauez musika leihoan topera jartzen dutenean edota oihuka lagunari deitzen diotenean. Hona hemen adibide bat: "EeeeeeePierreeeeee!" (laguna Pierre deitzen bada); "Bai, bai, bai, baiii!" (erantzuna); "Ai, ai, ai, ai!" (mezua); "Ai, ai, ai, ai!" (baieztapena). Eta amaitu da "elkarrizketa".

Postalak ez du asko eskatzen eta emankorra da. Zentzu honetan, posta-komunikazioan, ahalegina/emaitza ratio altuena duen eskutitz mota da, zalantza barik.

Postalak badauka beste dohain bat gainera: alde bi edukitzea. Zenbat ziega ez ote dago postaleko argazki edo irudiez jantzita!

Ez dago esan beharrik postalak merezi duen erantzuna zein den: beste postal bat bueltan... egunen batean! Pena gu gauden hotel edo udalekuetako postalik ez dela egoten...

(Ia) sekula idazten ez duen lagunarena

(Ia) beti, aurreko sailean ere koka litezke honelako eskutitzak, (ia) inoiz idazten ez duen lagunak idazten duenean postala idatzi ohi du-eta. Beste alor batzuetan ere maiz gertatzen den bezala, lau lerrook merezi dutena baino harrera hobea izaten dute, akaso beraren eskutitzak hain urriak direlako, munduan arraroenak diren harribitxiak baliotsuenak diren bezala.

Erantzuna, lagunak merezi duena baino luzeagoa eta bizkorragoa. Mundua ez dago orekatuta eta...

Eskutitza idaztearen artea

Posta-lagun batzuen eskutitzek presoa espetxetik askatzeko ahalmena daukate: idazleek dohain aparta daukate gertakizunak, tokiak eta

bizidunak paperean txertatzeko: deskripzio fisikoak, usaina, giroa… Gorputzak kateatuta badirau ere eskutitzok gogoa hegaldarazten dute. Halakoetan lagun artean bapo afalduko dugu, gaztaroan hamaika aldiz igo dugun mendian gora izerdi patsetan ibiliko gara, etxeko sukaldeko giroa berriz usaintzeko aukera edukiko dugu, edo bizitzan lehenengoz Amazoniako oihanean murgilduko gara.

Baina idazten jakitea dohaina bada, eskutitzak idazten jakitea dohain horren espezialitatea dela esan daiteke. Halatan igorle batzuek posta-ekoizpena osotasunean lantzeko ahalmena daukate: eskutitza idatzitako hutsa baino gehiago dela jakinez, idazkia beste elementu batzuez osatzen dute: halako lekuko postala edo argazkia, antzezlan honetako sarrera-txartela, jatetxeko menua edo esku-oihala, toki honetako publizitatea... Denak, idatzitakoak eta osagarriek, osotasuna lortzen dute eta eskutitzaren artea gorenera eramaten dute.

Erantzuna, gustura-gustura baina aldi berean lotsaz beteta, jakinez halako mailatik urrun gelditukо garela. Erantzun bizkorra hala eta ere, hurrengo "bidaian" laster eroango gaituzten itxaropenaz.

Maiteñoarena

Maiteñoaren eskutitzak eduki, itxura eta idazkera ugari eduki ahal du baina funtsean presoak ez du ikusiko luzera edo kolorea, kontakizun hau edo bestea... Berarentzat maiteñoaren eskutitz guztiek mezu bakarra daukate: "maite zaitut", "ondoan gura zaitut", "zure premia daukat"... Gainerako guztia, lerro artea, presoak berak beteko du emozioa borborka, ametsez, grinaz, gogoz, zirraraz, maitasunez. Behin eta berriro irakurtzen den eskutitz mota da, gorputza zein gogoa blai uzten dituena.

Erantzunak gutxienez gau batez itxoitea eskatzen du, emozio-uriola barneratzeko astia.

Gurasoena

Sarritan, ia gehienetan, gurasoak euskaraz alfabetatu gabeak direla, eta dena dela ere idazteko ohiturarik ez daukatela, eskutitz laburrak izaten dira, ortografia akatsez josiak, ahozko euskara zuzenean papereratuta. Zakarrak izan ohi dira, paperean idatzita egon beharrean zizeiluz harrian kolpeka idatzita egongo balira bezala. Hizki bakoitzak gogotik materiara gauzatzeko behar izan duen ahalegina erakusten du. Eta akaso harrian idatzitakoak bezalakoak direlako eskutitz pisutsuak izaten dira, ganoraz irakurri beharrekoak, lerro artean lerroan baino gehiago esaten dutenak.

Zirrararen eraginez, oraindik bihotza borborka, berehalako erantzuna eskatzen dute.

Kalean bizitza latza da

Batzuetan presoentzat ezezagunak diren buruhausteen berri ematen diguten eskutitzak jasotzen ditugu: "Euribor" delakoak gora egin duela; umeak nerabe egin direla eta arazoak baino ez dituztela sortzen; langileen artean klase kontzientzia galdu eta lanean esplotazioa dela nagusi; senar-emazteen arteko egunerokoak bikote harremana apurtzeko puntura eraman duela; parrandei eustea gero eta zailagoa dela eta osasun arazoak nabarmentzen direla...

Presoari "benetako bizitzako" arazo horiek guztiak arrotz egiten zaizkio, eta batzuetan balirudike Martitzeko bizitzaren berri ematen digutela: espetxeko ziegak ez dauka hipotekarik; seme-alabak egunerokoan "gobernatzeko" aukerarik ez daukagu; bikotekidearekin egunerokotasunaren pisua ez dugu sentitzen; espetxean ez dugu lan-esplotaziorik jasaten; egiten ez ditugun parrandek ez digute fakturarik pasatzen...

Era berean gure eguneroko buruhausteak ulergaitzak lirateke kanpokoentzat. Nola ulertarazi postaria ordu bete beranduago heltzea edo

patioa behar baino bost minutu lehenago amaitzea haserretzeko motibo izan daitezkeela?

Ez dago txarto, ordea, presoa ohartzea kanpoan dena ez dela paradisua eta barruan dena infernua: "Ene, zelako buruhausteak kanpoan; barruan gauzak argiagoak dira behintzat!" pentsatuz amaitu badu eskutitza irakurtzen, horixe gehiago!

Baina badago beste elementu bat halako eskutitz-motan: presoak harro egoteko motiboak ditu lagunek euren arazoak (askotan oso pertsonalak) kontatuz eskaintzen dioten konfiantza dela-eta. Ziur aski ingurukoei ezkutatzen dien mina urruneko lagunari, aitorle ezkutuari, kontatzen diote. Nola ez da estimuan hartuko, ba?

Erantzuna egunean bertan, edo biharamunean, laguna kontsolatzea helburu. Hurrengoan izango da gure txanda, negar egiteko eta kontsolamendua eskatzeko.

Politikoa

Sarri lagunek politikaz hitz egin nahi izaten dute. Zer normalagoa, euskal preso politikoarekin politikaz hitz egitea baino? Nork ezagutuko du hobeto egoera, nork argituko ditu zalantzak, norekin kontrastatu ahal izango dira hipotesiak, nork izango du aparteko informazioa, lagun presoak ez bada? Eskutitz mamitsuak izaten dira, pertsona argiek egindako azterketa argiak: logikoak, burutsuak, presoa bera janzteko balio handikoak.

Erantzunez zer bidali, ordea? Presoa erantzuteko asmoz jesartzen denean lehenengo eta behin lagunaren ahalmena ikusten du, eta tamainako erantzuna emateko ahalmenik ba ote duen etorriko zaio gogora. Errematerako, berehala batean, idatziko duenaren zain dagoen funtzionario-polizia igarriko du bizkarrean: idazten duen oro, are gehiago eduki politikoa badauka, aztertu egingo dute, tiratu, interpretatu, irauli, itzuli... Euskal Herriaren aurkako estrategia diseinatzen den mahaietan

Euskal Preso Politikoen Kolektiboaren baitako iritziak aztertuko dituzte beraren aurka erabiltzeko; eta balizko eskutitz horren pasarte aukeratuak egunkari baten lehen orrian poluzionatuta ikusiko ditu, edota zigorra luzatzeko aitzakiaren baten bila dagoen epaile baten bulegoan.

Uf! Kontu eta arrisku larregi. Halatan erantzunean presoak nahiago izango du ezer ez esan edo ezer gutxi adierazten duen eskutitz orokor eta zehaztugabea idatzi. Eta laguna disgustura lagako du, jakina.

Kodepeko eskutitza

Noiz edo noiz, ez buru eta ez hanka duten eskutitzak abiatzen dira, normalean espetxetik espetxera. Poliziaren informazio eta analisi zerbitzuek aho bete hortz geratu behar dute honelako esaldiak irakurtzen dituztenean: "arrosa zuria gauerdian", "txoferraren kablea" edo "gauerdiko ahuntzaren eztula". Beti ere lagunen arteko keinuak izaten dira; hitz batez edo esaldi batez, edo eskutitza egituratzeko eran, eurek baino ulertu ezin duten mezua igortzen dute. Goitik behera txinerazko grafiaz idatzita ez datozenean: ez dute ezer esan nahi, baina hori poliziek ez dakite.

Erantzuna, jakina, neurrikoa: "arrosa zuriari" "apoa gauerdian" eta txinerazko grafiaz idatzitakoari grekoz. Adibidez.

"Martitzarrek" idatzitakoa

Batik bat espetxealdiaren hasieran heldu ohi den eskutitz-zaparradaren baitan, baina baita beranduago ere, tarteka, Martitzetik zuzenetik etorritakoa dirudien eskutitzen bat heltzen da: Almeriako emakume gazte eta prestuarena (argazki eta guzti), "edozertan" laguntza emateko prest; Durangokoa ei den baina bertan inork ezagutzen ez duen mutikoarena, edota Okzitaniako Tolosan erbesteratutako espainiar anarkista zaharrarena.

Eskutitz bitxiak izaten dira, emankorrak, eskuzabalak... Hainbeste ezen presoari "susmoaren genea" pizten baitzaio: "Zertan demontre dator hau?", "Zein da pertsona honen pedigria?", "Zer bilatzen du?", "Zer dela

eta idatzi dit niri 700 presoren artean?". Jakina, pentsatuko du presoak, poliziaren joko zikina da geure munduan muturra sartzeko sarrera baten bila". Edota bestela "jende arraroa, arazo nahikoa daukat bestela ere". Eta igorleak senideekin edo ingurukoekin kontaktuan jartzeko prestutasuna erakusten badu, akabo, amaitu dira kontuak.

Zenbat jende jator eta prestu geratu ote da erantzunik gabe joko zikinaren beldurrez? Noizbehinka presoren bat animatzen bada harreman aberats baten hasiera izan daiteke. Alabaina... zenbat saio egin ote du poliziak?

Herriko gaztearena

Askotan gertatzen da presoak odol-gazte bafada bat sentitzea herriko gazteak idazten dionean. Askotan presoak gaztearen gurasoak ezagutzen ditu eta gerta daiteke gaztea bera ezaguna izatea, artean katuka zebilela. Eskutitz politak izaten dira, freskuraz eta bizitasunez beteak. Alde batetik borrokan iraun dirauela erakusten dute baina batez ere gazteriaren pentsaera ezagutzeko parada eskaintzen dute. Batez ere posta-harremanak irauten badu presoak "gazteen mundua" deritzon mundu ezezagun eta misteriotsu horren berri izango du: ohitura berriak, modan dauden musika taldeak eta estiloa, janzkera berriak... "Ene, gazteak" pentsatuko du, "gure garaian zozoagoak gintuan!". Eta bat-batean "gure garaian" hori etorriko zaio burura: lau hankatan ezagutu zuen ume hura hainbeste hazi bada, urte mordoxka pasatu den seinalea da, denborak ez duela etenaldirik egin bera espetxean dagoen bitartean.

Erantzuna berehala, gogotsua, ez dagoelako gazteen eskutitzak bezalakorik gaztetasun iturritik edateko.

Eskutitz ibaia

Posta-kide batzuen idazlumetatik tinta isurtzen hasten denean Niagarako ur-jauziei dariela ematen du: lau, bost edo sei orritako eskutitzak erraz-erraz idazten dituzte (idazkera txikia eta bi aldetatik). Kontua ez da gauza

asko eta asko kontatzen dituztenik (ez hori bakarrik behintzat); beste batzuek lau lerrotan kontatzen dutena eurek orri oso batean garatzeko ahalmena daukate, argi-ilunekin, xehetasunekin, ñabardurekin... Halatan, eskutitzaren lehen hitza iturburu bati darion lehen tanta izango da, eta hortik aurrera ibai baten pare abiatuko da, hemen ezkerrerantz eta han eskumarantz, geldiune bat hor, harro berton eta bare harantzago.

Inork ez dezala pentsa, ordea, eskutitz astunak izaten direnik; irakurleak gustura uzten du eskutitzaren urak ibaian behera eroan dezan ibilbide horretan barna.

Erantzuna konplexuz betetakoa, eskutitz-ibai horri gure txorrotako urez erantzungo diogu eta.

Erraiak inarrosten dituena

Maiteñoaren eta gurasoen eskutitzez gain, lantzean behin barrenak inarrosten dituen beste eskutitzen bat iristen da. Ia beti ohikoa den postakideren batek idatzitakoa izaten da eta ia beti kasualitatez izaten da, hau da, lagunak ez du halako eraginik bilatu. Gaia izan da akaso, esandako gauza bat, esateko moldea, irakurritako aldartea... edo ziurrenik horien gauza guztien nahasketa. Emaitza da barrenean zerbaitek "krak" egin duela eta gaua ohean bueltaka emango dugula, buruari bueltaka eta eskutitzak eragindakoa gogotik kendu ezinik.

Erantzuna aste betera-edo, gogoan itzuli mordoa eman ostean eta, ia beti, lagunari eragin duen lurrikaraz deus esan barik.

Zigor ziegan gaudenekoa

Kontutan hartuta zigor ziegan dagoenean presoak ez daukala ezer egiteko aukerarik (erabat bakartuta, ordubeteko patio-aldia egunean -bakarrik-, irrati, telebista, telefono edo bisitarik ez...) orduak betetzea uneoroko zeregina da. Posta eta egunkaria direlarik jarduera bakarrak, egunkaria azken lerrora arte irakurtzen da eta posta ekoizpena

biderkatu egiten da. Halakoetan eskutitza jasotzea demasa izaten da: oraindik munduan gaudela gogorarazten digu, denboraren aurkako borrokan "doping" funtzioa egiten du...

Berdin dio zer motatako eskutitza jaso den, erantzuna ziurra, berehalakoa eta ohi baino luzeagoa izango da.

Gogo barik idatzitakoa
Gerta daiteke, denetarik gertatzen da eta, norbaitek eskutitza gogo barik idatzi duela. Ziurrenik denoi gertatu zaigu eskutitzen bat presaka idaztea, larregi pentsatu gabe, "gainetik kentzeko", lagun bati berandu erantzunez, urtebetetzea delako edo dena delakoagatik. Sekula ez da izaten eskutitz luzeegia baina ez halabeharrez laburregia ere. Topikoz beteta egoten da, ezer adierazten ez duten esaldien jostura. Munduan denetarik egon behar ei denez horiek ere lekua eduki behar!

Erantzunari ekiterakoan batik bat ez da errazkeriatan erori behar: hala, erantzunik ez ematea erabat baztertzekoa da. Besterik ez bada ere orri zuria bidali ahal da erantzuna ulergarria izango delakoan. Baina badago hoberik: jasotako eskutitzaren azterketa semiologikoa itzultzea adibidez, edukiaren hutsa erakusteko. Igorlea laguna bada "kodepeko eskutitza" bidaltzeko aukera aproposa izan daiteke (zirilikoz, esate baterako).

Eskutitz-agiria
Horrelakorik egiteko ahalmenik ez dugunon inbidiarako, badago jendea eskutitza papereratzen hasi baino lehenago buruan idatzita daukala ematen duena. Lerro bakoitza aurrekoaren segida logikoa da eta paragrafo baten kokapen egokiena, dagoen horixe da. Idazkera garbia, tatxarik ez... ordenagailuz idatzita egongo balira ez lirateke garbiagoak izango.

Erantzuna, gutxiengo maila emateko lauzpabost saio egin ostean eta beste hainbeste folio zakarrontzira bota ostean. Parekorik lortu gabe, jakina.

Eskutitz patchwork-a

Aurreko motako eskutitzaren beste muturrean dago, kaosa posta bidez. Oker ez banago surrealistek asmatu zuten "bat-bateko idazkera" delakoa. Alegia, paper zuriaren aurrean ipini eta inolako aurre-hausnarketa edo galbahe barik, burutik pasatzen dena zuzenean papereratzean datza.

Bada, oraindik badago surrealistarik muduan, tarteka heltzen diren eskutitzei so eginez. Paragrafo batean, esaldi batean ez bada, gai bati ekin eta beste batekin amaituko da, tartean hirugarren bati bisita egin ostean. Hori guztia tatxa ugariz osatuta, eta baita deskuiduan kafe tanta batzuen kolorez ere.

Eskutitzaren edukiari jarraitzea zaila bada ere, aitortu egin behar da eskutitz bizi-biziak izaten direla eta tatxen artean idazlearen nortasuna eta aldartea askoz ere hobeto islatzen dutela.

Erantzuna segitu-segituan, ezer pentsatzeko astirik hartu barik (edo aldrebes, esan beharreko guztia buruan nahasita), behingoz jasotakoa eta bidalitakoa maila berean egongo direlakoan.

Gogotsua

Badago jendea beti-beti umorea gorenean gordetzea lortzen duena. Egoera txarretan ere, dagoena begi onez eta ikuspuntu aproposenetik hartzen dute umore-txertoa gehitzeko lerro artean. Irribarrea zabaldu eta bihotza berotzeko ahalmena daukate. Ez da maiteñoaren eskutitza baina gogoa berdin astintzen eta berotzen du. Ai ene, ugariagoak balira!

Erantzuna berehalakoa eta eskutitza jaso dugunean baino askoz ere gogotsuago.

Kriptografian adituarentzat
Kontua ez da eskutitzaren edukian mezu ezkuturik dagoenik, ez: eskutitz osoa dago kodepean, paperean ageri den idazkerak ez baitauka inolako zerikusirik ezagutzen diren grafiekin: ez latina, ez grekoa, ez zirilikoa, ezta txinatarra edo korearra ere. Bestela esanda, idazkera ulertezina da: balirudike inurri batzuk tinta zapaldu eta orrian pasioan ibili direla.

Denborarekin, posta harremanak irauten badu, idazkera ezagunagoa egingo da eta irakurtzeko arazoak gutxituz joango dira. Baina a zer komeriak hasieran! Eskutitz mota hau egokia da, adibidez, presoa zigor ziegan dagoenerako: edukia ulertzeko ohi baino hiru bider denbora gehiago behar izango duenez, suerte pixka batekin eguna joango zaio honela...

Erantzuna ganoraz prestatu behar da eta bi muturreko teknika erabili ahal da: a) Hizkiak dituzten erregela horietako bat hartu eta inprentako grafiaz erantzun ahal zaio (baina ez ordenagailuz!), edota b) ohean etzanda eta esku batez ogitartekoa jaten dihardugula beste eskuaz idatzi ahal da.

Artelana
Eskutitza idatzitako edukia baino gehiago da. Ondo ulertu dute hori posta-kide batzuek (gauza bitxia, ia denak emakumeak izaten dira) eskutitz arrunta behar lukeena artelan bihurtzen dutenean. Eskutitz-azaletik hasi, paperarekin segituz eta baita idazteko erabilitako tinta ere, dena dago landuta eskutitza bera inguratzen duen guztia edertzeko: eskutitz-azala eskuz egindakoa, halako papera edo honako argazkia erabiliz; kolorezko orriak, edo hobeto, eskuz koloreztatuak; orriak eskuz josita eskutitzari liburu edo koaderno itxura emateko; tinta berezia, zilar edo urre kolorekoa, edota kolore ugariduna... Emaitza bikaina izaten da eta edukiari ekin baino lehenago ingurua eder ikusten da. Gaineratu behar da itxura horren eder egiten duenak edukia ere eder egin ohi duela.

Erantzuna, lotsaz betea, orri zuriaren gainean tinta beltza.

Ordenagailuz idatzitakoa

Mundu modernoaren eraginez geroz eta ohikoagoa da ordenagailuz jotako eskutitza. Abantailak ukaezinak dira: orriak bizkorrago betetzen dira, hutsak zuzentzea errazagoa da, irakurlearentzat ulertzea aiseago egiten da, eskutitza bidean "galtzen" bada kopia bidaltzeko aukera dago... Bai, bai, baina non dago idazlearen arima formulario kutsua darion eskutitz honetan?

Igorleak eskutitzean nortasunik ipini ez badu, bueltan den-dena eman behar zaio "enkriptatutako eskutitzari" erantzuteko bigarren teknika erabiliz: ohean etzanda idatzi behar da, eta kafea eta croissant-a jaten ari garela berrirakurri... Eskutitz naturala!

Gabonetako postal-zaparrada

Urtebetetze garaian baina batez ere Gabonetan eskutitz zaparrada heldu ohi da espetxeetara. Laguntza taldeak biltzen direnean bidaltzen dituzten zorion-postalez ari naiz. Zapore gazi-gozoa dakarte postalok: alde batetik hoztasun puntu bat kentzea zaila da, presoak ezagutzen ez duen jendeak, ezagutzen ez dituzten presoei idatzitako lerroak baitira: zehaztugabeak, pertsonalak baino orokorrak, helbidez trukatu eta beste edozein euskal preso politikori bidalita ere, hartzaileak ez luke ezer nabarituko.

Bestalde, ordea, preso politikoak garen heinean (eta horrexegatik gaude espetxean, ez asmo pribatuak medio), gogoa berotzen du herritarren bultzadak. Errematerako, aski da kartzeleroen aurpegi asaldatua eta amorruz betea ikustea, hainbeste eta hainbeste eskutitz jasotzen dugulako, eskutitz horiek are gehiago estimatzeko!

Den-denei erantzutea larregi litzatekeelakoan talde gisa erantzun bateratua bidali ahal da, tartean "harribitxiren" bat aurkitu ezean. Edukia, xinplea: "Eskerrik asko".

Eskutitzik txarrena

Orain arte mota askotako eskutitzak ikusi ditugun arren azken bat aztertzea falta da, guztien artean txarrena: gogo faltagatik, ausartu ez garelako, nagikeria medio edo beste edozein aitzakia medio idatzi barik geratu den horri buruz ari naiz. Horrelakorik ez jasotzea baino, hobe beste edozein motako eskutitza jasotzea!

Erantzuna... nori baina, ezer jaso ez badugu?

Oskar Barreras Diaz
1974
Bilbo

1997. urtean atxilotu zuten.
Ipuin ugari idatzi eta argitaratu ditu.

C.P. Castelló
Ctra. de Alcore, km 10
12.006 Castelló de la Plana

Kontakizun txinatarra

Bazen behin Kattalin Idiakez izeneko emakumezko gaztea, jaiotzez unaia zena. Garai hartan (beharbada guztietan) neskatxa batek abeltzaintzara jotzea bitxia suerta zitekeen arren, askorentzat gaitzesgarri samarra ere, naturaltasun osoz hartu zuen bide hori txiki-txikitatik Kattalinek.

Izan ere, abere artean munduratu zuen ama gaixoak, udako arrats epel gozoan bat-bateko ekaitzaren ondorioz mendian barna galdutako txahalaren bila senarrarekin batera zebilela. Erditzeko minak nabaritu bezain azkar, gizonak bordara eraman zuen emaztea, besoetan, izerdi patsetan, mendiko bazter ilun batean izuak jota zegokeen abereaz biak ala biak ahantzirik.

Eta han jaio zen Kattalin, bordan bertan, gurasoak eta hausnartzeari utzi gabe eszena adi-adi begiratzen zuten abelgorri muturrak lekuko bakarrak zituela.

Gizonari jaioberria besoetan jaso bezain agudo etsipen itzal ñimiñoa azaldu zitzaion begietan, amari umea neskatxoa zela berehala ulertarazi zion dirdira tristea, senarrak ez baitzuen inoiz ezkutatu semearen grina. Bai, semea nahi zuen hark, etxea eta abereak gobernatzen irakats liezaiokeen mutil koxkor azkarra, denboran aurrera etxea bera eta bertako izaki denak haren ardurapean jasoko zituen aita bezalako gizon zintzo kementsua amesten zuen.

-Zer, osorik al dator? –emazteak azkenekoz jaulki, trapa artean.

Hitzok haren pentsamenduetatik atera zuten aita berria. Burua altxatu eta emakumea han ikusi zuenean, lasto lehor artean minak ahiturik, izerditan blai odoletan lain, lotsatu zen guztiz. Eta segituan harrotasunak hartu. Holako egoeran eta erditze osoan garrasi bat bera ere bota gabe alabatxoa munduratu zuen emakumearenganako mirespenez beteriko harrotasuna zen hura, bere ondoan egonagatik dontsutasunean bildutako harrotasuna.

-Bai maite, ondo zatorren, egon lasai.

-Mu… -onetsi zuen behirik zaharrenak selaun hondarrak miazkatzeko asmoz muturra hurbilduaz, beharbada zorioneko jazoeran laguntzeko-edo, abere bakunaren sen hutsalez akaso.

-Eta?

-Neskatxa dun, ama bezain polita.

Eta horrexegatik aukeratu zuen izena aitak; ama bezala, Kattalin, ama bezalakoa izan zedin.

Laster hasi zen abere artean Kattalin. Katuka ibiltzen ikastearekin bat sartu zen lehenbizikoz ukuiluan. Gurasoen begiradapetik ihes egiten zuen bakoitzean hara joaten zen, burdin zatitxoa lez bera erakartzen zuen imana bailegoan bertan. Han aurkitzen zuten holakoetan guraso arduratsuek, abereen artean, haietarik baten hankari helduta zutik mantendu ahal izateko, edota haien geldiezinezko buztanen ehiza zoroan, Kattalinen oihu eta barre txikiak tarteka.

Ama besoetan jaso eta errietan hasten zitzaion serioski.

-Ezin dun honera bakarrik etorri, entzun al didan?! Egunen batean animalia kirten hauek zapalduko haute eta!

Horrela ziotson amak beti, alabak ulertzen ez ziola bazekien arren. Honek, serioski berak ere, amari begiratzen zion une batez eta segituan, hitzek suminduta-edo, buelta ematen saiatzen zen, oraingoan abereen adarrak harrapatu nahian.

-Ezetz diosnat arraio, zapalduko hautela!

Horrela esaten zion amak berriz, egia ez zela bazekien arren. Aspaldian ikusia baitzuten gurasoek zekorren zaintzan baino arreta handiagoa

jartzen zutela alabarengan abereek. Neska ukuiluan sartu bezain ber haren gainean zuten arreta animaliek, baita jateari ere uzten ziotela ugariek; agian Kattalin hain txikia izanda haien kumeak baino askoz hauskorragoa zela nola edo hala ulertzen zutelako, edo han ziren abere gehienek neskatxoaren jaiotzan presente egon eta gero nolabaiteko ardura sentitzen zutelako. Denboran aurrera egin ahala abereek aiseago men egingo baitzieten Kattalinen aginduei ezenetz aitarenei.

Laster hasi zen aitari ere mendietan barna jarraitzen. Goizean goiz, behiak jetzi ostean, aitak hemengo edo hango larrera eramaten zituen abelburuak. Holako goiz batean, aldiro alboan zeraman txakurra sasi artean desagertu zen laburto. Arraro samarra zebilen txakurra etxetik atereaz geroztik, behin eta berriro buruarekin gibelera egiten zuelarik, igarotako bidea geldi gabe aztertuz.

-Azkar, hona! –Prontziok txakurra deitu zuen sasietan sartu bezain laster. Horrela zuen izena txakurrak: Azkar, tximista beste bizkor eta pertsona franko baino askoz argiagoa baitzen jabearen berbetan.

Txakurra berriro agertu zenean ahoa bete hortz geratu zen Prontzio, animalia baino garaiagoa ez zen Kattalin alabatxoa aldamenean zekarrela ikusita. Urak eta suak hartuta zebilen jazotakoa konprenitu zuenean. Haserre bizian bai alaba bihurri eta esan txarrekoarekin, bai lehenengo unetik neskatxoa atzetik zetorkiela bazekien txakur azpizapoarekin, edo bai eta maltzurkeria horretan guztian konplize behar zuketen abelburuekin, eze inoiz baino mantsoago ibili izan baitziren abereak, ordu arte gizonak horren zergatia ulertzen ez zuela, eta orain amorrua zeinekin asaskatu ez zekiela. Den-denak jakinaren gainean baileudean begiratzen zien Prontziok; urte gutxiko alaba, txakurra eta abere mozoloak, denak bat eta ados jarrita ozen azpitik zopak jan balizkiote lez sentitzen zen.

-Hirekin nahi diat, aita… -esan zion totelka apalean errieta egiten hasi zitzaionean.

-Ez ba, ezta hurrik eman ere! Etxera beharko dinagu segituan gainera,

oraintxe bertan ama kezkak eta beldurrak jota egongo dun eta –erantzun zion, ordu arte pentsatu ez zuen emazteaz akordatuta.

Eta bai, hala zen, beldurrak zegoen ama ordurako alabatxoa inon aurkitzen ez zuelako, garrasika etxeko bazter eta ingurumari guztiak arakatu eta gero. Izuak baino laborriak zegoen irudimena jareginik, leize bateko hondo ilunean edota otsoaren ahutz are ilunagotan alaba irudikatuaz.

Jarraian Kattalin, naturaltasun osoz, keinua egunero errepikatzen duenaren erabateko ziurtasunaz, adatsak biltzeko amak amoroski apaintzen zion xingola askatu eta txakurraren lepoan lotu zuen. Buruan fereka batzuk egin ostean eta ezer esateke, txakurrak, dena konprenitu balu bezala, etxerantz jo zuen azkar batez, betiko lez zeukan izenari ohore eginez.

Arras txunditurik zegoen aita ordurako, behien antzera txakurrak hartu bidexkari so: begiak urrunean tinko, ahoa zabalik eta garuna hutsik. Horrela geratu zen, alabari begiratzeko ausardiarik gabe, harik eta tartetxo baten bueltan, eguzkiak ortzian bidea egiteko apenas izan zuela betarik, muinoaren atzetik txakurra berragertu zen arte. Haien albora heltzean, lepoan beste kolore ezberdineko xingola zekarrela ikusi zuten. Kattalinek xingola hartu, harekin artez edo moldez adatsak bildu eta honela esan zion aitari, begiak txitxilduaz, limurki:

-Hirekin nahi diat, aita…

-Zaunka, zaunka! –gehitu zuen Azkarrek, eskaeraren babesean edo.

Egun horretatik aurrera hasi zen abereekin normal lanean. Bost urte betetzeke zituen ume mokoak animaliak gobernatzen zituen, bai ukuiluan bai mendian, aitaren laguntzan edo berak bakarrik; hori bai, jada haren lagun banaezina zen Azkar txakurra aldamenean zuela une oro, eze egun hartatik aitzin Prontziok ez baitzion lehen horrenbeste goraipatutako txakurrari berdin begiratuko, traizio txikiaren ezpala bihotzean geratu bailitzaion.

Ez, gurasoek ez zuten neskatxoa animaliekin ibiltzea gogoko. Alaba izanik, aitak ortuan edota etxean amaren laguntzan nahiago zuen, baita horrela esan aukera orotan ere. Amak bere aldetik, unaiarena zenbateraino gogorra eta mingotsa den jakinik, bestelakotan nahiago alaba; halere eta neskatxoaren guraria zela kontuan izanda, ez zuen ezer esaten, gorriak gorri, alabak gustuko zuena egitea makala ez zela deliberaturik.

Hola, Kattalin neskatxoaren setakeriari Kattalin anderearen onespen isila gehiturik, Prontziok amore eman zuen laster, denboraldi batez baizik izan ez bazen ere. Halaxe esaten zion bere buruari ezpere; behin-behineko egoera zela hura, egunen batean amesten zihardüen semearen etorrerarekin bat urak arrastoan sartuko zirela behin-betiko. Temati eta sutsuki ekiten baitzioten semetxoa ekartzeari, gauero hiruzpalau orduz, horretan etxeko zein inguruneko izaki guzti-guztiak lekuko zirelarik. Aski dibertigarria semea egitearena omen, pentsatzen zuen Kattalinek; etxeko osterantzeko izakiek zer pentsatuko zuten jakiterik egon ez, tamalez.

Irmoki saiatu arren, baina, alaba bakarra ukan zuten. Bakarra eta bakartia, alafede, Kattalinek jendartean baino mendian eta abere artean nahiago baitzuen.

Egunero jaisten zen ibarrera Prontzio, etxetik hiru bat legoara zegoen herrian esnea saltzera, eta Kattalinek egunero uko egiten zion aitari laguntzeari. Edo uko egiten saiatzen zen bederen, eze batzutan amak, haserre, herrira joatera behartzen baitzuen.

-Neskatxa koxkortzen ari duk –esaten zion senarrari-, eta bere adineko neska-mutilekin egoteko beharra zaukak. Gaur hirekin eramango duk.

Alferrik baina, eze holakoetan, herrira ailegaturik aitak salerosketan jarduten zuen bitartean, Kattalin gurdian geratzen baitzen, eserlekutik jaisteke eta hurreratzen zitzaizkion umeei jaramon handirik egin gabe.

Azoka egunetan haatik bere kabuz igotzen zen gurdira herrira joateko. Gurasoak esnatzerako ukuiluan zegoen jada Kattalin, egun horretan

saltzera eramango zituzten abelburuekin hizketa alaian eta kantutan.

-Egun on maitetxo, kontent al hago?

-Ez ama, guztiz kontra.

-Triste hago?

-…

-Eta orduan zergatik habil kantari?

-Abereak alaitzeko.

-Triste ote beraiek ere?

-Bai, oso.

-Zergatik ba?

-Etxera itzuliko ez direla sumatzen dutelako, eta horrela, alaiki abestuz gero, beste leku hobe eta alaiago batera doazela pentsarazten zienat.

-Baina haiek ez diten pentsatzen, laztana; abereak ditun eta.

-Bai… agian pentsatu ez –esaten zion animaliak gurdian lotzen zituen artean, serio pentsakor-, baina sentitu pertsonok bezainbeste.

Eta tankera horretan zegien herrirako bidea, animaliekin solasean eta kantuan, noiz jesarri gurdiaren osteko aldean noiz oinez abereen parean.

Eta berdin azokan bertan. Osterantzeko umeak olgetan ziren bitartean, Kattalin aitari zegokion azoka-postu barnean egoten zen, animaliak zaintzen eta kontsolatzen. Eta emazteak alabaren jarrera hau gustuko ez

zuela jakin arren, Prontziok ez zion ezer esaten, ikusia baitzuen Kattalin azoketara joaten zen aldietan beste ganaduzaleek baino abelburu gehiago zituela saltzen. Besteen animaliak plaza erdian egonagatik izu eta urduri zeuden bitartean, berarenek, alabaren errekaituak zirela medio, taxu kementsu eta osasuntsuagoa bazuten.

Azokatik etorreran etxerainoko bidea bestelakoa zen, alabaina. Kattalinek joaneran beste triste zirauen, baina orain ez zuen zertan itxura egiterik, ez baitzuen nor animatzerik.

-Ez triste egon, maitetxo, bizitza horrelakoxea dun… -honelakoak eta antzekoak esaten zizkion, alabaren erabateko isiltasunak ozen adierazten zuen mina baretzeko asmoz; baina aldi berean, hitzokin baretu baino, mina handiagotuko ez zion izukor, hitz-urri galanta izan ohi baitzen Prontzio gaixoa.

-Beharrezkoa dinagu gainera -segitzen zuen-. Animaliak ezin ditun-eta betiko gurekin geratu. Eta lortu ditugun sos apurrekin etxean daudenei bazka erosiko zienagu, baita gure jatekoa ere hortik lortu. Horren guztiaren jakitun bahaiz, ezta?

-Bai aita, jakitun nauk.

Bai, hori guztia bazekien Kattalinek. Eta horrexek mintzen zuen sakon. Bizitza horrelakoxea zela jakiteak eta gauzak aldatzeko ezintasunak sumintzen zuten biziki neska. Onartezina zuena onartu behar izana jasangaitza zitzaion Kattalin gazteari.

-Egon lasai, denborarekin ohituko haiz eta.

Eta burua kulunkatuaz baieztatzen zuen bitartean, ezetz eta ezezka bere buruari isilpean. Berak ez zuen inoiz abere bat ere hiltzera eramango, lehenago bera hil nahiago; eta azoketara aita laguntzen bazuen erruki hutsagatik zegien, hiltzera kondenaturik ziren animaliek azkeneko bidai hori ahalik eta lasaien egin zezaten, besterik ez.

Behin batean bereziki nahigabeturik itzuli zen azokatik, hilabete gutxi batzuk lehenago hark berak munduratzen lagundu txekorra saldu izan zutelako. Holakoetan, etxera heldu eta kortara jo ohi zuen segituan, abereen artean pertsonekin aurkitzen ez zuen kontsolamenduaren bila. Baina orduko hartan ez zen ausartu, ez zuen txekor errugabe horren ama gaixoaren begirada kutepurinari eusteko adore nahikorik. Etxerako azken maldan egon bezain agudo, gurditik salto egin eta basorantz urrundu zen lasterka, haren negar malkoen lekukotzat ezta Azkar txakurtxoa ere ametitzen ez zuela.

-Ez urrundu, txiki, baso-haizea altxa dun –orro egin zion aitak, mendebaldetik hurbiltzen zitzaizkien hodei beltz lodiei aipu eginez-. Kattalin, ekaitza datorrela!

Baina neskatoak jaramonik ez. Korrika egiteari utzi zionerako aurreneko euri tantak erortzen hasiak ziren, azkon hotzak lez aurpegia zipriztintzen, haren suzko malkoen aurrean kontraste gozo lasaigarria egiten.

Zaplada batean giroa arras ilundurik zegoen, bat-bateko ekaitz bortitzak gaua aurreratu zuelarik; gau zerratu eta beldurgarria, hura. Gorriak ikusi zituen orientatzeko eta etxerako bidea kausitzeko euripean eta trumoi larrien artean, bere buruaren gainean bertan eztanda egiten zutela zirudielarik. Zorionez, hamar urte eskaseko umea izan arren, lar ibilia zen ingurune horietatik guztietatik, eta horri zein noizetik noizera ortzia erdibanatzen zuten oinaztarriei esker lortu zuen bere burua bide onean jartzen.

Halako batean, tximista baten tupusteko argitasunak irudi bat erazagutu zion haren eskuma aldean berrogei bat metrora. Istant batez besterik ez zuen irudia ikusi, aski baina lau zangoko animalia bat zela jabetzeko. Begiak iluntasunera berriro egokitu zirenean han zirauen animaliak, geldi-geldi eta neskatoari so. Ilunpean begi bi harengan iltzaturik, gorri-gorriak, auskalo nondik bereganatutako argitasun ttipia islatzen zutelarik. Barruko argitasuna izango zen akaso, asetzen lagunduko zion harraparia harrapatzeko piztiaren kemen gosetiak piztutako kandela bi, suetetik ihes egin-

dako txingar gartsuak iduri. Horrela egon zen Kattalin eternitate batez, bera ere geldi-geldi, laborriak jota piztiaren begiei nahitaez begiratutik; ilunpean, euripean, beldurra are larriagoa bilakatzen zela garunetik oinaztargi moduan igarotzen zitzaizkion ideiak zirela kausa. Horrela egon zen eternitate batez, bereak egin zuela ustetan, berriro tximista batek ortzia erdibanatu zuen arte.

Bere harridurarako, eta lasaitasunerako, aurrean zeukana piztia ezik hura bezain izuturik zegoen moxala zen, hilabete gutxiko zaldiko beldurtia. Poliki eta tentuz hurbildu zitzaion. Behin haren alboan egonda, animaliak hanka bat zaurituta eta harri batzuen artean atziturik zuela ikusi ahal izan zuen. Artega eta beldurrak zegoen moxala, dardara bizian, baina ihes egiteko ezindua. Hanka askatu aurretik ferekak egin eta hitz leunak esateari ekin zion, eztitasun osoz. Zalditxoaren dardara baretzen hasi zen apur bana eta orduan, berdinki maitekiro eta are tentu handiagoz, atzipean zeukan hankatik behera oparitu zizkion ferekak, ia oharkabeko mugimendu trebearekin askatu zuen arte.

Hori egin ostean eta ezer esateke, bira eman eta etxerantz jo zuen, geldiro eta biderik errazena aukeratuz aldiro.

....

-Zaldi hori ez dun basatia, inolaz ere, oraindik ez zagon xakiturik baina jabea behar din nonbait –aitak esan suete aurrean, amak alabari lehortzen laguntzen zion artean eta neskatoarengan jadanik agertuak ziren hotzeriaren lehenengo zantzuei aurre egiteko salda berotzen zen tartean.

-Baina… -dominististiku!- nik aurkitu diat, neuk askatu eta nirekin etorri duk bere kabuz.

-Tira, normala dun hori, horretan animalia guztiak berdinak baititun, baita

gu ere oso antzekoak; izualdietan otzan-otzan babesa eskainiko duenaren atzetik joan. Baina moxal hori odol onekoa dinagu, jabea behar din beraz.

-Bada jabea bazeukaan hobe arta izan zezan. Mendian zegoen jare, nik aurkitu diat eta nirekin geratuko… - dominististiku!

Azken dominististikuarekin amaitutzat eman zuen eztabaida Kattalinek, amak aitari itzalgaizka zuzendu gaitzespen begiradak lagunduta.

Hiru egunez egon zen gaixorik, ohetik altxatu ezinik. Laugarreneko goiz-nabarrean, gurasoak oraindik ohean zeutzalarik, ukuilura hurbildu zen kostata eta beldurrez. Gaueko itzal mutu salatariez inguratuta nekez egiten zuen korridore mehean aurrera, haren sabel hustuan ezer inarrosi ezin zuten okada eta zorabioen artean. Eskailerei ekin baino lehen geldiune bat behar izan zuen, bertigo larriak hartuta, etxea urruneko itsasoan ekaitzak astindutako ontzia bailitzan, dantza eroan murgildu ontzi txatxarra. Berez, ez zuen inoiz ontzirik ikusi, ez eta itsasoa bera ere, baina hainbatetan entzundako supazterreko kondairei esker irudika zitzakeen, ama itsasertz eremu batean hazia baitzen. Eta hola, lemariak lema oratuko zukeen bezalako indarrez eskudelari helduta, lortu zuen eskaileretan behera egiten.

Kortako atea zabaltzean beldurrak zegoen neskatoa, ea dena sukarrak eragindako ameskeria izango ez zen izukor. Behin barneratuta etsipena gailendu zitzaion, bertako argi-itzal astunpean ikusten zituenak betiko abelgorriak baino ez ziren eta. Segituan, alta bada, arnasots ezezaguna aditu zuen bazter batean, azken hiru egunotako sukar eldarnioetan horrenbestetan entzundako irrintzi apal berbera.

-Kaixo polite, ongi al hago? -hasi zitzaion leun, gozoki, zauritu hankan egindako sendaketa arreta handiz aztertuz- Nork osatu dik ba, aitak? Beno, ez duk aditzera eman nahi duen bezain zorrotza, ezta? Egon lasai, egon, orain salbu hago eta. Aurki guztiz osatua egongo haiz eta mendiz mendi trostan ibiliko gaituk, bai, ikusiko; neu jada irrikan nagok. Inguruneetako bazter guztiak erakutsiko dizkiat, beste inork ez daza-

guzkien zidorrak, munduko ur garbi eta freskoenen iturri ezkutuak. Eta egunen batean mendi hauetaz haraindiko lurrak ere zapalduko ditiagu, bai, ikusiko, ibar estu honetatik itzuri joaten lagunduko nauk egunen batean. Baina horretarako denbora falta duk, denbora luzea, horretarako dezente hazi behar diagu-eta biok txiki samarrak baikaituk oraingoz munduan barna ibiltzeko. Hanka hori ongi osatu beharra duk aurrenekoz, eta gero…

Bat-batean zaldiak belarriak mugitu zituen artega, aldi berean burua altxatu zuela ateari so geratuaz. Atea zabaldu eta ama agertu zen bertan, irriñoa ezpainetan.

-Hemen hago, non ba bestela… Zer moduz hago?

-Ongi ama.

-Goserik?

-Bai! –erantzun zuen alaikiro, une horretan haren erraietako orroez oharturik.

-Ea ba, goazan gosaltzera. Hemen geratuz gero moxal horrek izena beharko din, arean –esan zion ahapeka sukalderako bidean, aitak ez aditzeko moduan.

-Bai… Itzurde din izena –arrapostu berak, ahapeka ere konplizitate keinua itzultzen.

Arduraturik zegoen Prontzio moxala zela kausa, zaldi eder hura basatia zela sinistu ezinda. Noizbait ikusia zuen ingurumarietan geratzen zen zaldi askeren bat edo beste eta horiek ez ziren, ez, Itzurde bezalakoak. Planta ederra baitzuen zalditxoak, odolgarbia zirudiela. Hazitarako zalditoa bilakatuko bide zen zalditxotzat zuen hura, ez basoetan ikus zitezkeen pottoka trauskil horietako bat. Ez, ezin basatia izan, jabea behar zuen nonbait moxalak, jabe boteretsua gizonaren irudiko. Eta beldurraz

zegoen ezein mementoan erreklamazioan agertuko ez zitzaion; arras zilegizko erreklamazioan, bera egoera zail kaskarrean utziko zuena.

Ondorengo hilabeteetan adi ibili zen Prontzio, azokaz azoka belarriak erne moxal galdu bati buruz suerta zitekeen solasaldi ororen barrandan. Ongi irabazitako zaputz ospea zuen gizona ganaduzaleen berriketaldi guztietara hurbiltzen hasi zen, baita zalapartatsuenetara ere bere ogibide berekoen ustekaberako. Mihia higitzeke baina entzumena zorrotz, galduriko zalditxoaren berri inork ukatekotan ganaduzaleek ukango zutela jakinda. Behin eskualde osoko ganadu ferixak kurriturik baretzen hasi zen, inon moxalaren aipamena egiten ez zelarik. Halarik ere, zapaltzen zituen herri eta plaza ororen autu-mautu eta esamesen jabe bilakatu zen Prontzio, inoiz jaramonik egin izan ez zien istorio ikaragarri zein pasadizo lizunen jakitun, etxera itzulirik emazte-alabaren dibertimendurako.

Denboraren bueltan, neskatoa ortuan zebilen goiz argitsu batean aita hurbildu eta honela mintzatu zitzaion, serio plantan:

-Hartu moxala eta erdu saroera, lana dinagu eta.

Aitarenera heldu zenean bihotza estutu zitzaion Kattalini, gertatzear zegoena berehala konpreniturik. Saroeko zoko batean aita, soka lodia eskuan; haren gertu su txiki baten hondarrak, kea zeriela; eta txingar artean xaki-burdina, ordurako gori-gorian.

Lanak iraun zuen denboran biek ala biek ez zuten fitsik esan. Ezta moxalak berak ere, akaso egoeraren seriotasunari erreparatuta irrintzirik jaulki ez zuela.

Motza izan zen ataka halere, batez ere Prontzioren abileziari esker. Zalditxoaren lau hankak lotu eta albokera eratzan zuen artezki. Animaliaren zerrara hurreratzen zen bitartean, Kattalinek lepotik heltzen zion ahalik eta sendoen. Burdin goria ezarri zionean, Kattalinen gorputzera hedatu zen dardara jasan zuen zaldiak, neskatoarengan malko ttipiak isuraraziz. Ttipiak izanagatik ere animaliaren narrua urratzen zuen

burdina bezain alatsuak ziren, negar malko kiskalgarriak. Behin amaitu eta hankak askatuta, zaldia zutundu zen salto batez, zerran nabaritzen zuen azkura baretu guran edo airean ostiko batzuk emanez.

Latza izan zen Kattalinentzat moxala xakitzearena, eta kontent zegoen alta. Pozarren ozta. Horren bidez, aitak, betiko lez ezer esateke, amaitutzat ematen baitzuen animaliaren jabetzari buruzko auzia.

Ordudanik urteek alaiki samar zegiten aurrera Kattalinentzat. Bere denbora osoa, beharrak amaiturik zuen astia Itzurde eta Azkarrekin ematen zuen, inguruetako mendixka guztiak kurritzen, basoetako bazterrak miatzen.

Itzurde biziki maitatzen ikasi zuen agudo, abelgorri dohakabeen kalterako. Moxalaren etorrera arte eta gurasoez gain, azoka batean salduta ezein mementoan haren albotik kenduko zioten maitasun objektua ikasi zuen maitatzen. Eta animalia horiek buru-bihotzez maitatzen bazituen ere, errezeloz eta beldurrez beteriko maitasuna zen. Galera ziurraren suzko marka zeraman maitasuna, hura; aurreikusitako banaketak tristatzen zuena. Baina moxalarena arras ezberdina zen, zerran zeraman xakia osterantzeko abereek zeramaten berdin-berdina izan arren guztiz kontrako esanahia baitzuen. Aise ohartu zen neska askoz atsegingarri eta betegarriagoa zela maitasun hura. Eta moxalarengan jarri zuen gogo osoa gogo betez, lanaz gain abelgorriak ia alboratzeraino ere.

Halere, azoka guztietan zirauen Kattalinek, aitaren alboan gurdian, saltzera zihoazen abereez errukituta, haien atzerabako bidaia nola edo hala alaitzeko saiakeran.

Azoketan baina, haren adin bereko neska-mutilak ez zebiltzan olgetan jada, gorteiatzean baizik, atarramentuzko ezkontzan pentsaturik, baita zegoeneko ezkonduak haietarik ez gutxi. Berak ordea, berean segitzen zuen, azoka postuan aldiro jendearengandik aldendua, animaliei gupidaz kantari.

Neska polit dotorea bilakatua zen ordurako baina, eta Kattalinek besteengan inolako arretarik jartzen ez bazuen ere, harengan bai jarri besteek. Emaztegai bila zebiltzan mutilek batez ere. Halarik ere, gorteiatzearen ez-idatzizko arauak jarraitzen ez zituenez gero eta mutilen saiakeren aurrean jaramonik ez zegiela ikusirik, laster ematen zuten amore, etsiturik, ez bazen haserreturik. Eta saiakera hutsal bakoitzarekin egiten zuen gora Kattalinen ospeak herri guztietan. Laster hasi ziren haren bizkar txantxak egiten, itzalgaizka hasiera batean, berak ohart eta jakin ez zezan; lotsa galdurik haren aurrean ere gerora. Horrelakoak baikara lar usu pertsonok, ezberdinaren mesfidati. Abereak bezalakoak maizegi, taldearen geriza bilatzen dugularik. Hasiera batean babesa lortzearren akaso, onartuak izatearen truke nork bere nortasuna galtzeraino. Horregatik beharbada, norbait taldetik edo ohiko jardunetik aldentzen denean mesfidati tratatzen dugu, erasokor, bere portaerarekin geurea, taldearen oinarria bera, zalantzan jartzen duelako. Ezberdina dena arrozteko, arrotza kanporatzeko.

-Kaixo Kattalin, utzi abere mozolo horiek eta erdu gurekin dibertitzera –esan zioten behin.

-Ez –erantzun berak, labur-motzean.

-Zer ba, pertsonak baino animaliak nahiago ala?

-… -eta berak, badaezpada ere, erantzun ez.

-Bada, aldatzen ez bahaiz… neskazahar geratuko! –batek.

-Neskazahar ez, neskattalin berez! –beste batek.

Eta arrakasta ukan zuen ateraldiak, antza, eze hortik gutxira beste herri ezberdineko azokan haren hurbil igaro umetxo batzuei honela entzun baitzien, kantutan:

"Kattalin neskattalin
gaztetan muturbeltz
atsotan horren berdin
eta senarrik ez"

Denboraren poderioz kontua hedatu zen eta ordutik aitzin eskualdeko neskazaharrei halaxe iritziko zieten, neskattalin.

Horrek guztiak bost axola zion Kattalini haatik; baita bere aitari ere. Hasieran arduraturik ibili zen Prontzio, neskatoa izanda Kattalinen patua ezkontzea zela konbentzituta baitzegoen. Baina urteak joan urteak etorri eta horrenbeste desiratutako semea ez zetorrela ikusirik, ideiaz aldatu zen pixkanaka. Azken finean, alaba bakarra izanda egunen batean berak jaso beharko zuen etxea oinordean, eta ezkonduz gero… Ez, Prontziok ez zuen batere gogoko bizitza oso baten lana eta fruitua edozein zokormazoren eskuetan geratzea. Eze etxean ez ziren esne mamitan bizi, baina ez eta onbehar ere; eta ganaduzalearena oporrik gabeko ogibide gogorra izan arren, etxea eta azienda ez ziren ondasun ezdeusa, ez eta ezkonsari makala ere.

Sarritan hurreratzen zitzaion semea ezkongai zuen gizonen bat edo beste gaia zuzenki edo zeharka aipatuz, haren jabetzen gutiziatsu. Eta bera ezetz eta ezezka etxeko eran: labur-motzean.

-Baina senarra bilatu beharko diok noizbait, ezta?

-…

-Aski heldua duk ba jada…

-Horixe bera, heldua duk alaba eta ezkontzekotan berak aukeratu gizonarekin izango duk, berak ebatz dezala.

………………

Goizalde batez, ukuiluko lanak amaitu berritan Itzurderekin osteratxoa ematera irten zen betiko lez. Goizeroko trostaldia, eguneko unerik onena Kattalinentzat; benazki aske sentitzen zen istant bakarra, hura.

Aho-uhaletik helduta oinez atera zuen kortatik zaldia, tentuz eta motel apatxek zalaparta handirik sor ez zezaten, lo zeuden gurasoak ez itzartzearren. Etxe aurretik igarotzean begi bi azaldu zitzaizkion harengan itsatsirik, goizeko ordu txikien ilunean dirdiran argizagi bi iduri; dirdira malenkoniatsuko argizagiak alta. Azkar zen, ataurrean paratua. Adin gupidagabeak abaildua han igarotzen baitzituen egunak txakurrak, etxaurrean etzanik, lanean aritzeko edota mendietan barna behinolako txangoetan ibiltzeko moduko giharrik ez zuelarik.

-Zaindu ongi etxea, e polite? –xuxurlatu zion neskak unetxo batez alboan belauniko, haren solas eta fereka eztien ordainean txakurraren miazkada heze beroak jasotzen zituela tarteka.

Txakurraren begirada zoliaren pean urrundu zen etxetik. Basoko mugaraino ailegaturik, salto batez zaldi gainean jarri eta egun horretarako aukeratu ibilbidean aurrera egin zuten. Zapasalto zuhurrean hasiera batean, egunsentiak bidea argitu heinean bizkorrago, arrapalada bizian amaitzeraino. Legoa batzuk geroago eta zaldiaren ufadak ozentzen zirela oharturik, leundu zuen pixkanaka abiadura Kattalinek, pausoan jarri arte.

Goiza arras argitua zegoen ordurako. Ortzia oskarbi eta giroa epel. Udaberri hasiera gozo samarra suertatzen ari zen urte hartan. Nonahi agertzen ziren loreak mendiak kolorez tindatuz, sasirik hitsenak ere soineko bitxiz jantziak azaltzen ziren, airea zegoeneko gorteiatzean murgildurik zeuden txorien doinu alaiek betetzen zutelarik.

Zelaia zeharkatzen zuen errekastora hurbildu eta zalditik jaitsi zen. Biek ala biek egarria ase ondoren belazea aztertzeari ekin zioten, Itzurdek urdailera eramateko landareen arteko puja guriak aukeratuz, eta Kattalinek bitxilore eta hirusten artean pagotxa bilatuz.

Zaldia aztoratu zen supituki. Burua jaso eta atzeko aldean zuten pagadi-muinorantz begira geratu zen Itzurde, irrintzi urduriak jaulkiz.

-Zer ba, otsoak ala? –galdetu zion neskak baretzen saiatzeko lepoan ferekatzen zuen aldi berean, maitekiro.

Ez, ezin otsoak izan, deliberatu zuen unean bertan. Aurrekoren batean bazuten basapiztiaren mehatxuzko presentzia sumatua haien osteratxoetan, eta ordu arte inoiz ez zuen horren artega ikusi zaldia. Haizea bizkor edu izanda Itzurde ezeinen beldur ez zela lar ongi baitzekien Kattalinek.

Zaldira igo eta pagadirantz behartu zuen, aberearen gogoz kontra alafede. Muinoaren gainaldera heldu bezain ber ikusi zuten: haranaren urruntasunean hauts hodei erraldoia, ekialdetik zetorren metauts ikaragarria.

-Izan ere! Zer demontre da ba hori? –jaulki zuen bere kolkorako ikusten zuenaz harridurak gain harturik, ikuskizun hura zerk eragin zezakeen asmatu ezinik.

Eta asmatu ere asmatu zuen. Berehalaxe asmatu, arean bere. Itzurdek esan zion ezer ere esateke. Zaldiak jasan zuen dardarak argitu zion, giharrikara luze eta zarradagarria, aitak xakia ezarri zion egunekoa bainoago.

Gudarostea zen. Izugarrizko ostea, neurrigabea.

Kattalinek ez zuen inoiz gudarosterik ikusi, ez handi ez txikirik. Soldaduren bat edo beste herritik iragaitzaz askoz jota. Baina amari entzunak zizkion gerrari eta bertan aritzen diren gudarosteei buruzko supazterreko istorioak, zein baino zein latzagoa.

Ama ez baitzen bertakoa, ekialdekoa baizik, itsasotik hurbil zegoen herri batekoa hain zuzen. Iraganean gudarosteek erresuma inbaditu zuten. Une latzak bizi izan ziren, borroken ondorio bortitzak herri xeheak

pairatu behar izan zituelarik batez ere; gerra guztietan bezalaxe, bestalde. Bi gudarosteen arteko borrokek alta, labur jo zuten; inbaditzaile kopuru izugarriari erreparaturik defendatzaileek aurki izan zuten amore eman behar. Bake akordioak iritzi zieten hitzarmenetan, erasotzaileek ekialdeko eremuak bereganatzeaz gain, inposaturiko muga berrien inguruetan troparik ez kantonatzea itundu zuten bi aldeek, soldaduen presentziak egoera ezegonkortuz beharturiko bakea zaputz ez zezan. Horren ondorioz, bada, garai nareak izan ziren ondorengoak, ezpaten hotsek bizitza ez aztoratu ez hondatu ez zutela. Garai alaia Kattalin munduratu zenekoa, galeraren oroimen ezabagaitzak besterik goibeltzen ez zuen aro naroa.

Halere, azken boladan aski nahasia zegoen giroa, mugaz bestaldetik heltzen ziren berriek jendea artegaturik, horren arrazoia Kattalinek bazekielarik. Azken aldian, azoketan jendearen solasaldiek politika kontuetara jotzen zuten behin eta berriz, hizketaldi horietan gerra hotsak aditzen baitziren sarri, maizegi. Eta zertarako asmatu zuten bada politika, guda bera eta armen bidez lorturiko boterearen ezarpena poesiaz mozorrotzeko ez bazen?

Erreinu ttipia zen Kattalin bizi zena, bi erreinu handi baino handiagoen artean kokaturik zegoen herri apala. Bi erreinu boteretsu haien arteko lehia amaigabeak astinduta, mendeetan zehar aldiro zirkoan. Ihiak zirimolari nola, hala egin ohi zien handiei aurre, orain alde batera orain bestera, bai makur bai zut oldarra noiz igaro aiduru, bizirautea helburu. Eta beste behin, handien handinahiak arriskuan jartzen zuen txikiaren bizitza, kolokan geroa.

Ekialdeko eremu galduetan tropak metatzen ari ziren, berria ahoz aho zebilen; hasiera batean beste handiari erasotzeko asmoz, baina horren atzean erreinu ttipiak osorik bereganatzeko gibel asmoa egongo ez ote zen den-denak izukor.

Ez, Kattalinek ez zuen inoiz gudarosterik ikusia eta, halarik ere, harri eta zur geratu zen hauts hodei erraldoiaren barnean zetorrena horixe bera

zela konprenitu zuenean. Lekuan iltzaturik. Mugitu ezinik. Nahiz eta inoiz ikusi ez, horrek sor zitzakeenak soberan baitzezaguzkien, soldaduek eragin zitalkeria eta txikizioak supazterreko gauetan kontaturik amak. Segituan ekin zion ondorengoak irudikatzeari. Herria txiki-txiki eginda begitandu zuen; etxeak suak harturik; emakumeak, atso zein neska, bortxaturik; denak akabaturik.

Itzurdek jaulki irrintziak atera zuen trantzetik. Aida batez eta ezproiak estuturik etxeranzko bidean jarri zuen zaldia. Inoiz baino bizkorrago zebilen animalia, istantean arrapalada bizian jarririk, apatxek lurra apenas ukitzen zutelarik.

Kattalin uhalekin ahantzia zegoen, burua bidean barik beste nonbait jarria baitzuen. Zaldiak, bestalde, ez zuen neskaren aginduen beharrik, lar ongi baitzekien norantz jo. Eze jakina baita, animaliek pertsonok bezalaxe, gogoa non eta zangoa han; eta Itzurdek etxean zuen gogoa arriskua sumatu zuen memento beretik, ukuiluaren abaro gozoan.

Basotik irtenda Itzurderen asmo trinkoa zuzendu behar izan zuen. Ez, ez zuen etxera egingo, herrira joko zuen lehendabizi abisua emateko, auzolagunek euren bizitza zein ondasun apurrak salbu jar zitzaten. Gogor eutsi behar izan zien gida-uhalei aberea gobernatzeko, izuak etxerantz behartzeaz gain zaldiak ez baitzezaguen herrirako bidea, inoiz ez zuen eta herria zapaldu. Kattalinek animalia ukuilutik atera bakoitzean mendira jotzen zuten, aitak hala aholkaturik.

-Xaloaren zori ona besteentzat zorri-belarra –esan zion azokara zaldiz ibiltzen joan nahi izan zuen batean-. Itzurderekin herrian agertu nahi badun, aurrera, dagoeneko hirea dun aberea eta hirea harekin nahi dunanera joateko eskubidea. Baina ez pentsa jendearen errespetua irabaziko dunanik, tamalez bekaizkeria dun haietarik gehienengan sortuko dunan bakarra. Eta hortik, maitetxo, ezer onik ez.

Itzurde ezin bizkorrago zebilen mendi magalean behera. Herria ozta-ozta ikus zitekeen urruntasunean. Hasieran teilatuen aztarrena baizik ez zen

ageri, ibarraren zokondoan distira zerion aintzira gorrizta iduri. Holako batean, herrira ailegatzeko tarte ederra zegoelarik, zaldun bat agertu zitzaien zuhaitzen artetik, hau ere herrirantz zihoala, trosta lasaian alabaina.

Kattalinek, zegoen lekutik, ezin zuen zaldun hori nor izan zitekeen igarri; nondik zetorren argi zegoen haatik: Mandilenea dorretxetik zalantza barik. Zela eroso baten altueratik mundua behatzen hazia izan denaren zamalkera dotore arranditsua zen hura: jantzi finak haizeak astindurik, zaldiaren muturra une oro tente, zaldikoarena beste.

Mandiltarrak eremu horietako ahaide nagusiak ziren, Iñigo Mandil sendiaren buru zutela. Dorretxea muino baten puntan paraturik zegoen, nondik ibarra erraz barranda baitzitekeen; herritik aldendurik, ez urrun ez hurbil, herritar xaloekin ez nahasteko baina hauek ongi kontrolaturik izateko distantzia egokian.

Familian baziren seme bi; bata, aitaren izen berekoa eta primua zena, eta urte batzuk gazteagoa bestea, Gonzalo izenekoa. Herrian adina, apenas ezagutzen zituzten mutilak, gazte-gaztetatik gurasoekin batera boterea zetzan urruneko gortean bizi izan baitziren. Halere, gorte barruko bandoen arteko amaibako botere borrokak zirela medio, mandiltarren alderdikoek kaltetuta suertatu eta boterearen gerizpetik egotziak ikusi zituzten euren buruak. Horren ondorioz, jatorrizko lurretara bizitzera itzuliak ziren berriki.

Kattalin ikustean, zalduna bidean gelditu zen haren aiduru. Neska Itzurderen lasterketa bizia moteltzen hasi zen ezezagunaren aurrean planto egin arte. Horrela geratu ziren tartetxo batez, elkarri begira parez pare, elkarren neurketan ezer esateke.

-Egunon anderea, ni Iñigo Mandil nauzu –jaulki zuen mutilak azkenekoz, bere izen-abizena ahoskatzean errespetua sorrarazten ohiturik dagoenaren doinu ponpatsuarekin, baina aldi berean begietan ageri zitzaizkion zalantza zein harridura ezin ezkutatuz.

Eta arrazoi osoz, arean. Aurrean zuen ezelako lotsarik gabe begietara irmo so egiten zion neska ozarra, gutxitan ikusia zeukan horren zaldi ederraren gainean arrelepo jarria, eta aski ez bailitzan baserriko mutil baten oihal xumeekin jantzirik. Harridurak gain harturik zegoen mutila.

Oso bestelako kontuek kezkatzen zuten neska, ordea. Hasieratik, gudarostea behatu zuenetik ideia bakarra zerabilen buruan: herrira lehen-bailehen joan eta abisua eman auzo-lagunek haien buruak eta azkar batez eskuratu ondasunak mendietan salbu jar zitzaten, gero etxera egin eta gurasoekin batera bide berbera hartu. Horixe hasierako asmoa. Baina bat-batean, mutil hura parean zuelarik, beste ideia bat etorri zitzaion gogora. Hori zen preseski buruan jira eta bira zuena, eta horrexegatik ez zion kasu izpirik ere egin mutilaren agurrari edota haren gorde ezinezko harridurari.

-Gudarosteak zatozak –esan zion azkenik, eguraldiaz mintzo denaren doinu laxoarekin.

Mutilaren harridurak gora egin zuen. Horren txunditurik zegoen non ez baitzion neskaren errespetu faltari erreparatu.

-No… nola?

-Gudarosteak datozela –errepikatu berak, berdinki lasai.

-Gudarostea, zein gudaroste? –galdetu zion Iñigok, hitz eskas horien garrantziaz jabetzen hasirik.

-Mendebaldeko gudarosteak, hor goian nengoela ikusi ditiat –gehitu zuen bera zetorren mendia keinu arin batez seinalatuaz-. Mugatik zortzi bat legoara zaudek, honera zatozak eta hagitz franko dituk, horiek asmo onik ez zakartek.

Uneren batean neska adarra jotzen ari zitzaiola uste izan bazuen, berehala baztertu zuen ideio. Neskarengan bazen hari sinestera bultzatzen zuen zerbait.

-Jendea ohartarazi behar dugu bada lehenbailehen! –egin zuen garrasi mutilak, asaldaturik, bere zaldia herrirako bidean jartzeko gida-uhaletik tiratuz.

-Ez! –ihardetsi zion Kattalinek, mutila geldiarazteko haren aberearen aho-burdinatik tinkatzen zuen aldi berean- Ez oraindik bederen. Nik bazaukaat ideia bat eta arin mugituz gero garaiz gabiltzak… baina hire beharra diat.

-Ideia, zein ideia? –galdetu zuen Iñigok, arras zalantzakor, ideia horrek berari sor lekiokeen kalteagatik izukor.

-Segi! –agindu zion neskak, eta jarraitzen zitzaion ala ez konprobatzeko biratu gabe, Itzurde esaneko zaldia jarri zuen berriro arrapaladan, oraingoan baina kontrako norabidean, basorantz ostera.

Iñigo zuhaitzen artera ailegatu zenerako, Kattalin zalditik jaitsita abarken lokarriak askatzen hasia zen. Bera ere zalditik jaitsi eta neskari so geratu zen, ulertu ezinik.

-Erantzi itzak arropak.

-Zer?!

-Arropak eranzteko –errepikatu zuen-, eta hobe azkar ibili denbora soberan ez baitiagu.

Kattalinek prakak eta atorra askatu zituenean, Iñigo zur eta lur geratu zen. Lipar batez neskak lizunkeriatan nahi zuela pentsatu zuen, edo pentsatu baino gutiziatu zuen. Berehala oharturik, haren ameskeriatik errealitatera bueltarazi zuen Kattalinek.

-Aizak, hau ez duk unea ezta era ere. Ea, erantzi behingoz arraio!

Mutilak, haren duda-mudak eta lotsaizunak uxaturik, obeditu egin zion.

Behin erantzirik, Kattalinek Iñigoren arropak jantzi zituen eta mutilari berarenekin berdin egiteko esan. Bi-biak jantzirik, Itzurderen arbalda eta uhal xumeak askatu eta hauen lekuan Iñigoren zaldiarenak ipini zituen.

-Segi! –agindu zion atzera neskak, biak martxan jarriz.

Goizean goiz Prontziok abereak aske bazkatzera eramandako larreetara zuzendu eta bertan ziren abelgorri oro, gazte zein zahar, euren atzean bildu zituen. Talde bitxi hori ibarraren bestalderantz, mugarantz, zuzendu zen gerora.

Gorriak ikusi zituen abereak gobernatzeko mugara hurbildu ahala. Eze animaliek, nahiz eta aurretik zetorkien gudaroste erraldoia ikusi ez, soberan nozitzen baitzuten haren hurbiltzea, osteak eragin lurrikara apatxetatik gora gorputz osora hedatzen zitzaien eta. Taldea gidatzearen ardura neskarengan zetzan noski, mutilak ez zezaguzkien bide zailetan txikiegia zitzaion arbaldatik ez erortzearekin lan nahikoa zuelarik.

Zailtasunak zailtasun, lortu zuten menditik jaistea. Basoko surgura heltzean geldiunea egin zuten bertan. Aurreko eremua laua zen; urrunean gudarosteak altxa hauts-lainoa ikusgai zuten.

Kattalin arraro sentitzen zen jantzi horien barnean, arrotza zitzaion hainbesteko dotorezia. Itzurdek ere desatsegintzat zuen neskarentzat ordea horren erosoa zen zela handi hura; halere, zaldiak ez zuen horregatik bere atsekabea azaltzen, arreta eta kezka oro apatxetatik gora hedatzen zitzaion lurraren dardaran jarria baitzuen, gudarostea hurbildu heinean gero eta nabariagoa zena.

-Baina… zein da ideia? Zer… zer egingo duzu? –galdetu zuen Iñigok gerturatzen zitzaien hauts-laino ikaragarriari begira, txit ikaraturik. Hari begiratzeari lotu zitzaion Kattalin une batez, ezer erantzuteke.

-E, zer egingo duzu? –galdetu zuen atzera duzu-a azpimarratuz, berak ezer egiteko ezein asmorik ez zuela nabarmentzeko edo.

Neska baina, bere ideia azaltzen ez zen ausartu. Bazeukan ideia bat, bai, bere golkoan arras logikoa eta egingarria zen plana bazeukan. Halarik ere, beldurra zion plana ahoskatzeari, ideiak bere golkotik at logika guztia galduko ez zuen beldurturik, orduan zalantzek bera hartu, plana burutzeko behar besteko adorea galduz.

-Hi hago hemen –esan zion azkenekoz-. Ez zuhaitzen artetik azaldu, eta gudarosteek aurrera egiten dutela badakusak, itzul hadi herrira azkar batez abisua ematera.

Mutilaren eginbeharra aski erraza zen, arrisku gutxikoa. Kattalinek dena den, ez zion ezer esateko betarik eman. Adatsak boneta azpian bildu eta zuhaitzen abaroa utziz bidera irten zitzaien osteei.

-Aizu! –oihukatu zion basotik-, zure izenik ez didazu esan!

-Kattalin! –erantzun zuen berak lipar batez burua biratua, bidean gelditzeke. Iñigok gauza gehiago esateko gogoa sentitu zuen, baita haren atzetik joatekoa ere; baina jada berandu zen eta bertan geratu zen, zetorrenak izuturik, izuak lotsaturik. Eta bakar-bakarrik. Basoko animalia guztiak alde eginak ziren aspaldi, baita zuhaitzek ere alde egingo zuketen ahal izanez gero. Hainbesterainokoa baitzen hurbildu gudarosteak sortzen zuen ikara, non arbolen orriak ere dardara bizian baitzeuden. Metro zenbaitzuk aurrerago, soldaduentzat neska erabat ikusgarri zenean, gelditu eta haien zain egon zen.

Gudarosteak motel egiten zuen aurrera, motelegi Kattalinen gusturako. Beraiekin lehenbailehen topo egin nahi zuen, korrika ihes egiteko agintzen zion senak bera konbentzitzeko astirik izan ez zezan. Abereei bertatik ospa egiteko agintzen zien sen berbera. Animaliak geldi-geldi egon ziren alabaina, Kattalin alboan izanda amildegi ertzeraino bertaraino eta pausu bat haratago joateko prest baitziren. Neskak halere, abesteari ekin zion, abereen kirioak eta harenak berarenak baretzeko asmoz.

Kattalinen parera ailegatzean, soldaduen errenkada amaigabea gelditu zen apur bana, errenkadan barrena barreiatu ziren gelditzeko garrasien

artean. Eta orduan isiltasuna nagusitu zen. Isiltasun sakona hura, lehenagoko iskanbilak baino izu handiagoa eragiten zuena. Tartetxo bat geroago, gudarostetik atera destakamendua hurreratu zitzaion.

Hurbildu taldekoak osteen nagusiak zirela konprenituta, ahotsa ahalik eta gehien gordinduaz galaiki agurtu eta erreinuko enbaxadore gisa aurkeztu zuen bere burua. Gizonek goitik behera aztertu zuten zaldun ezezagun hura. Sinesgaitza zitzaien sorpresaz inbaditzera zihoazen erreinuko enbaxadorea mugan bertan euren aurrean agertzea, eta hau gutxi balitz abelburu taldea lagun harturik. Hasiera batean unaitzat hartu edo bestelako zalantza egin bazuten ere, berehala baztertu zuten. Enbaxadorea izateko gazteegia zirudien arren, haren jantzi dotoreek, erabili hitzek eta batez ere zerabilen zaldi apartak horixe adierazten zuten, munta handiko pertsona behar zuela horrek.

Kattalini amaiezina iruditu zitzaion tarte baten ondoren, gizonetarik batek urratsa eman zuen aurrera eta honela mintzatu zen, harro hankor:

-Neu Goiznabar Baroia nauzu, Sartalde erreinuko Jaunaren zerbitzari umil eta fidela, eta hemen ikusten dituzun osteen nagusia. Sortaldetarren kontra borrokatzera goaz, horretarako zeuen lurrak zeharkatu behar ditugula.

-Bai, Jaun txit hori, berori nor den sobera ongi daki gure Jaun-Anderearen zerbitzari kirmena den enbaxadore xume honek. Izan ere, berori honaino ekarri duen eginbeharra zein den jakin badakigu, eta zuen zereginerako gure lurraldea zeharkatzen duen bidea aukeratu izana guretzat ohore ezin handiagoa dela zilegi bekit esatea.

-Eta orduan, zer egiten duzu hemen?

-Ene Jaun-Andereak agindutakoa bete, Jaun txit hori, handizuren handiz eta gogo betez, atan bere.

-Zein da agindu hori eta non dago bada zure Jauna?

-Ene Jaun eta ene Anderea –erantzun zion Iñigo geratua zen lekurantz seinalatuz –mendi horren bestaldean dagoen ibarrean daude, Jauna, gure gudarosteekin aiduru, helbururaino berorren pertsonak eta enpresak merezi duten ohorez laguntzeko. Haienganainoko bidea erakusteko bidali naute ni hona; eta han ikus ditzakeen abereak berorrentzako erregalia dira, ziurra duzuen garaipena behar moduan ospa dezazuen.

Amorruak ezpainak estuturik eta gorrotoak masailak gorriturik, baroiaren begitartea gogortu zen nabarmenki. Kattalinek bereak egina zuela, ezein unean gizonak ezpata atera eta bertan lepoa egingo ziola uste izan zuen. Dardara biziak hartu zuen neska. Ihesari ekiteko agintzen zion senari eusteko zaldiaren uhalak estutu zituen irmo. Itzurdek Kattalinen beldurra nozitu eta, urduri baino urduriago hau ere, lurraren kontra ostikadaka hasi zen. Gizona alta, bisaia laxatu gabe ere, desenkusa gisara burua makurtuz oles egin eta bira emanda bere ofizialekin batzartzera urrutiratu zen.

-Gezurra behar du horrek guztiak! –esan zuen haietarik batek.

-Bai, gezurra! –bestek.

-Eta gezurra ez bada, guri bost axola, egin dezagun aurrera! –hirugarren batek.

-Jauna, gudaroste ikaragarria bildu dugu hemen eta, berorren agindupean, guri kontra egiteko munduan ez da indar nahikorik.

-Berorrek utz nazala umemoko zikin hori akabatzen eta egin dezagun aitzin!

-…

Azkena mintzo zenean, Jeneralari beha egon ziren guztiak. Honek isilpean jarraitu zuen, hausnarrean istant batzuez. Den-denak berdin edo lar agin mintzo ziren, eta berak bazekien horren zioa zein zen. Denek nagusiak

ustez entzun nahi zuena jaulki zuten, zalantza egin gabe. Egoerari erreparatu eta enpresaren interesari gehien komeni lekiokeena bilatu beharrean, berak zer nahiago zukeen entzun asmatzeari ekin zioten, eta horixe esan erarik axolagabeenean, ohituraz beharbada. Ongi zegoen horiek bezalako manukoak izatea, bai, baina Gorteko korridoreetan eta ez guda-zelaian. Jeneralak ederki gogoko zituen manuko jende otzan esanekoak, bikain gozatzen zituen Gortean horiek guztiek eskaini ohi zizkioten adeitasun eta kortesiak, errege-erregina izan ezik den-denak haren agindurik apetatsuenak ere betetzeko gogo bizian zeudelarik. Baina guda-zelaian bestelako menekoak dira beharrezkoak, unean-uneko bal dintzak eta egoera zorrotz aztertu eta gero nagusiari aholkatzen diotenak, eta ez Gorteko zurubian koska bat igotzeko helburuari komeni zaiona esaten dutenak. Segundo batez haren gizonei etsipena sortzearen kezka sentitu bazuen, berehala uxaturik zegoen. Hartu beharreko erabakiaren inguruan menekoek pentsatuko zutenagatik arduratzeak ez zuen merezi, azken finean berak agindutakoa obedituko zuten protestarik txikiena ere agertu gabe. Hasperen sakona egin eta, inori begiratu gabe, bira eman eta Kattalinengana zuzendu zen ostera, mantso baina ongi tente, hark berak sentitu etsipena gordetzeko guran ziur tinko plantan.

Denen harridurarako, Jeneralak bat-bateko planen aldaketa jazo zela azaldu zion, Gortetik mezularia heldu berria zela eta lehenbailehen hara itzultzeko agindua jaso zutela.

-Helaraz iezazkiozu nire begirune eta esker onak zure Jaunari –esan zion abereak zeuden lekurantz begiratuz-, eta nere barkamenak ere haren aurrean agertu eta nik neuk nere begiruneak azaldu ezin izanagatik. Zerua tarteko, baliteke laster bere abegikortasuna pertsonalki eskertu ahal izatea…

Kattalin harri eta zur zegoen, entzundakoa sinistu ezinik. Sinestezina baitzitzaion hain amarru soilarekin horren gudaroste itzela atzera behartu izana. Hasieratik bere asmoa horixe izan bazen ere, helburua lortzea espero ez zuela ulertu zuen memento horretan bertan. Bere ideiarekin arrakasta izatearen ziurtasunak beharrean, gauzak diren edota datozen bezala onartzearen nekadurak bultzatu zuen horrela jokatzera. Gertatua

gertatu ere, eta ekinean bizitza bera galdu arren, zertxobait egin behar zuela deliberatu zuen.

Hain zegoen harriturik bere arrakastarekin non gizonari zer esan ere ez baitzuen jakin izan. Hitzei buruko imintzio urduri batekin besterik ez zien erantzun.

Goiznabar baroiak menekoen albora itzuli eta gudarostea atzera egiteko agindua eman zuen, agindu tinkoa azalpen bakartzat. Ez zen azalpen handirik behar halarik ere, ofizialek berehala konprenitu baitzuten. Erasoaren gakoa sorpresan zetzan, eta abantaila hori galduta plana kolokan zen geratua. Enbaxadore gaztea bidali zuten abegi bitxia egitera, akaso eginkizunetik bueltatzekorik izango ez zuela pentsakor, eskarmentu handiko enbaxadoreak salbu gorde nahi izan zituztelako. Haranaren bestaldean haiei eskolta emateko osteak prest zeudela, horixe enbaxadoreak esan zuena; baita bazeudela borrokatzeko ere prest, azkeneko hau isilpean geratu arren. Sarri isilpean geratzen denak bai baitu indar eta eragin handiagoa ahoskatzen denak baino.

Baroiak bildu ostea erraldoia zen, egundokoa, oso gutxitan ikusi modukoa. Albait denbora laburrenean erresuma modurik hedakorrenean bereganatzea zeukan asmoa. Bertakoak sorpresaz harturik, hauek erreakzionatu baino lehen ahalik eta eremu zabalenean tropak barreiatu nahi izan zuen, horixe bere plana. Lañoa bezain irmoa. Orain, ordea, sorpresa desagertua zen, ustekabean desagertua ere. Dena den, erasora igaroz gero garaipena ziurra izango zuten, haren ejertzitoa horren baitzen erraldoia; jada ez zen ez motza ez erraza izango alta bada. Defendatzaileek aurre egingo zieten, plazaz plaza borrokatu beharko zuten eta horrek denbora eskatzen zuen. Baroiak ez zuen denbora hain zuzen, kanpaina laburto baterako atondu ejertzitoa baitzekarren. Gainera, haren indarrak ahul zitezkeen borroka latzetan sartuz gero, eta sortaldetarren aurrean babesgabe geratu. Ez, atzera egitea baizik ez zegoen, ofizialek berehala ulertu zuten bezala. Eta baten batek ulertu ez bazuen, tentu handiz ibili zen bere desadostasuna ongi gordetzen, hobe baitzuten isilik egon nagusiari aurka egin baino.

Ejertzitoak atzera egiteko maniobra hasi zuen apur bana. Gelditzean lez, aginduak errepikatzeko garrasiak zutabean zehar barreiatu ziren, urrundu heinean ahulduz, arroila baten hondora galtzera doan oihartzuna iruditvz.

Emeki-emeki lerroa martxan jarri eta bira emateko Kattalinen aurrean desfilatzen hasi zen. Zaldiak eta zaldunak, orgak eta gurdiak, soldaduak eta soldaduak eta denak berdin jantzirik, denak pausuari eutsiz; apatxen zein iskiluen hotsak, eta gutxinaka berrosatzen zen hauts-hodeia. Horrek guztiak irrealtasun kutsua zeragion irudiari. Ametsa behar zuen horrek guztiak; neskak ez zekien amets gozoa ala amets gaiztoa zen, baina irreala behar zuen.

Iñigo ere sor eta lor zegoen. Bera ere sinistu ezinik. Haren aurrean bertan jazotakoa ez zuen ulertzen. Inolako zalantzarik gabe borrokan sartzeko prestaturiko osteak atzera egin zer eta abelburu hits batzuen truke? Zuhaitzen artetik irten eta Kattalinengana joan nahi luke, baina ausartu ez. Ejertzitoa atzera egiten ari zen, bai, baina oraindik bertan zegoen, eta bere sen zuhurrak gorderik zegoen lekuan jarraitzeko aholkatzen zion. Neska itzuli eta dena azaltzeko irrikan zegoen. Kattalinek lekuan zirauen baina, gihar bat bera ere higitu gabe.

Errenkadako azken soldaduak Kattalinen aurrean igarota gudaroste osoa atzerako bidean jarria zenean, buelta eman eta zuhaitzen artera itzuli zen patxadatsu, buru makur, geldo zaputz.

-Ene bada… sinestezina!

Iñigok ahoa bete hortz zerraien, haren aurrean jazo berri zenak harriturik, jazotakoa guztiz ulertu ezinik. Zalditik jaitsi eta Kattalinengana hurbildu zen, neskaren bueltan urduri eta artega mugitzen zelarik, alai harriturik. Haren inguruan saltoka eta garrasika, ai eneka eta ai amaka, bere senetik aterata antzera, horren aterata zegoen mutila non istant batez Azkar txakurraren akordua baitzekarkion burura. Egun osoa kanpoan eman ondorengo etxeratzean txakurrak erakutsi ohi zuen alaitasun

urduria hain zuzen; neskaren inguruan biraka eta saltoka, jauzika eta uluka, Kattalinek maitasun adierazpide horiei noiz erantzungo igurikitzan.

Txakurrarekin ez bezala baina, Kattalinek soraio plantan zirauen, isil mutu, mutilaren erreguei ezaxola. Honek ordea, Iñigoren urduritasuna emendatu besterik ez zuen lortu; saltoka eta oihuka segitzeaz gain, besoak mugitzen hasi zen orain, noiz burura noiz zerura eramaten zituela, geldi gabe, eskuekin zer egin ez baleki lez.

Iñigok ez zuen Kattalinen tankera tristea ulertu, eta halaxe adierazi zion. Pozarren behar lukeen neskak, hain handiosa baitzen jazotakoa. Zaldiaren zelak zemaion altueratik mutilari beha paratu zen tarte batez bere begitarteari distira malenkoniatsua zeriola. Une horrexetan, Azkar txakurrari nola, Iñigori adatsak amoroski ferekatzeko grina sentitu zuen hala; bere alaitasun lañoan gure tristezia konplexuaren zioa ulertzen ez duen abere bakuna bailitzan mutila.

Bai, bera ere kontent zegoen. Baroiak gudarostea atzera egiteko agindua eman zuenean, sinistu ezinik geratu zen Kattalin. Horrenbesteko ezustea jasan zuen non arnastea ere ahantzi baitzitzaion lipar batez. Ordu arte hartuta zegoen izua laxatzen hasirik, airea trumilka sartu zitzaion birikietan, eta airearekin bat hotzikara erraldoia. Gorputz osora zabaldu eta oihu zein jauzi egitera bulkatzen zuen hotzikara, hura.

Gutxinaka baina, egindakoaren bestelako ondorioa gauzatzen hasi zen, saihestezina izanik ere tartean apenas pentsatu zuen ondorioa. Gizon apur batzuk errenkadatik aldendu eta hango edo hemengo gurdiari loturik, abelburuak taldera biltzen hasi ziren. Orduantxe beste sentimendu batek hartu zuen Kattalin, pozaren gainetik bere baitan sakon nagusitzen zena, barrenak sakonki husten. Animaliek atzera so egiten zuten behin eta berriz. Haien begiradetan ulermena eta barkamena ikusi nahi izan zituen Kattalinek, baina ez, traizioaren ziria eta saldukeriaren ezpala besterik ez zituen nozitzen, bihotzaren erdi-erdian sastatzen. Eta barkamena behar zuen Kattalinek, zinez; ez inoiz ez ezeren truke egitea horren serio deliberatua zuena egiteagatiko barkamena hain zuzen.

Abereen begietan bilatzen zuen hark berak bere buruari inoiz emango ez zion barkamena.

-Ai ama… sinestezina! Baina zergatik ez zaude bada alaiago? Gaur hemen jazo dena, gaur hemen egin duzuna historikoa da, erabat! Emakume bakar batek munduko alde honetan inoiz ikusitako gudarosterik erraldoienari ziria sartu eta gibelarazi. Halakorik! Emakume bakar batek gudaroste oso bat garaitu borroketan ere hasi gabe… balentria handiagorik ote? Gaurtik aurrera herrikide oro izango duzu lagun eta zorpeko; herria salbu jarri duzu gero!

-Bai, balitekek; baina herria salbu jartzeko ene etxera hondamendia ekarri diat -ihardetsi zion abereak galtzeagatiko ondorio materiala aipatuta, bizitzen ari zen barne ondorioa ulertuko ez zuelakoan.

Mutilak ez zuen oraingoan errespetu faltatzat hartu neskak ematen zion hitz trataera, hierarkia sozialaren goiko aldean dagoenak behekoarenganа zuzentzeko haizu duen trataeratzat baitzuen hura, eta neska herri xehekoa izanik ere, ordukoan mutilak ezin gorago ikusten zuen; hura bera, haren familia eta noblezia osoa baino gorago ikusten zuen memento horretan Kattalin, horrenbeste zegoen-eta neskak miretsirik.

Iñigok, neskak erakutsi tristezia eta etsipenaren zioa abereak galtzeagatiko hondamendi ekonomikoa zela ulerturik, Kattalin lasaitu eta animatzeari ekin zion. Izan ere, mutilak, bere hasierako portaera gogoan, adoretsu eta bulartsu agertu nahi izan zuen lehenagoko jarrera koldarra ahazte aldera.

Lasai egoteko esan zion, ez zegoela eta zertan kezkatzerik. Bera mandiltarren etxekoa zen, etxeko primua hain zuzen. Lehenbailehen haren etxera joan beharra zuten, aitaren aurrean agertu, jazotakoa azaldu eta akabo arazoa. Bai, halaxe baitzen bere aita, zuzen, jantzi eta esker oneko gizona, handiki bati zegokion bezalakoa. Mila borroketan zaildua, Kattalinek egindakoa behar gisan baloratzen eta eskertzen jakin izango zuena.

-Ez abereengatik kezkatu hortaz, nire aitak ordainduko baitizu galdutako ondarea, baita bikoitza edo hirukoitza ere ordaindu beharbada, hain baita diruz neurgaitza zuk egindakoa. Eta honen ostean herrira jaitsiko gara, gertaturikoaren berri izan dezaten bertan.

-Eta zergatik ez herrira lehenago?

Azken finean herriko jendearengatik egin zuen balentria eta sakrifizioa, eta ez arrotzak zein fidagaitzak zitzaizkion handiki batzuengatik.

-Et, et, et… gure familia iraintzea bezalakoa litzateke hori. Mespretxu jasanezinagorik? Ez, egidazu kasu niri orain, nire etxera joango gara lehenago behar moduan, eta izango dugu gerora soberan astia herrira joateko, baita Gortera ere zure berri emateko. Baina orain… truka ditzagun jantziak berriro, arren, ezin bainaiteke aitaren aurrean horrela ager.

Geldo-geldo erantzi zuen arropa Kattalinek, bigarrengo aldi honetan mutilaren begirada lizunen bat edo beste jasotzeko pronto. Alferrik baina, haren plan berrietan net murgildurik, ez zion erreparatu ere egin neskaren edertasun biluziari. Halaxe baita bizitza maiz: eskura daukagunean ez dugu nahi, eta nahi dugunean eskuragaitz.

Isilpean egin zuten dorretxerako bidea, nor bere kabutan; neskak iragan hurbila amesgaizto, mutilak geroa amets gozo. Eze hortxe baitzuen jarria gogoa Iñigok: gerokoan. Soldaduekin gertatua gertatu, hortik aurrerakoan zuen jarria bere adimen osoa, muinak urtutzen jazotakoari ahalik eta etekin handiena ateratzeko eran; bere buruaren onuran, arean. Aitaren aurrean bere burua aldarrikatzeko parada zuen esku artean eta ez zegoen, ez, abagunea alferrik igarotzen uzteko prest.

Iñigok aitaren faborea lortzeko lehia bizia mantendu izan zuen anaiarekin, txiki-txikitatik. Eta, tamalez, galtzaile irten izan zen gehienetan ordu artekoetan, bera baino gaztexeagoa zen anaia Gonzalo garaile suertatu ohi zelarik. Bai ezpatarekin jostetan, bai liburuei edota Gorteko jukutria-azpilanei zegokienean, askoz trebeagoa agertu izan ohi zen anaia gaztea

eskuarki, haietarik bakoitzean bere primutasuna ezbaian geratzen zelarik. Baina heldua zen behin betikoz opilari buelta emateko ordua, bizitzak oharkabean eskainia. Aitari jazotakoa azaldu besterik ez zuen. Berak ez zuen gudarostea geraraztekoan paper handirik jokatu berez, baina aitak ez zuen hori zertan jakin. Ez zion gezurrik esango, ezta hurrik eman ere, horretarako Iñigok inoiz izan ez zuen ausardia beharrezkoa baitzen; den-dena ez kontatzea aski izango zen alta. Eta ez zion axola aitari azalpena emateko unean Kattalin bertan egoteak; isilik egongo baitzen ziurrenean. Neska ere, herritar xume oro bezalaxe, mutu geratuko bide zen bere aita bezalako handiki baten aurrean. Gainera baliteke aitak ñabarduren inguruko galderarik ez egitea, eta ejertzitoaren aurrean norberak jokatu papera eta erakutsi adorea ñabarduratzat zituen Iñigok jada, ohi lez errealitatea norberari komeni kolorez margotzen baitute oinarrizko desirek.

Iñigok lar ongi zezaguen bere aita eta ez zuen zalantzarik, hortaz, jazotakoaren inguruko lehenengo aipamenak entzun orduko egingo zuenaz: haren zaldira igo eta Gortera jo laster batez, bertan golardoak eta ohoreak jasotzeko prest. Eta bere ondoan Iñigo egongo zen, prestasun bestez.

Dorretxera heltzean atalasean topatu zuten bertako jauna. Etxaurrean zut geldo, ezpata gerritik dilindan, jantzi dotoreen azpian kota agerian eta zerumugari so lasai asko.

-Aita –oihu egin zuen Iñigok zalditik jaisteke, mendirantz seinalatuz-, gudarostea!

Gizonak lasai plantan segitu zuen, semeak esandakoan baino harekin zetorren neskarengan arreta jartzenago.

-Gudarostea… -esan zion atzera, hatsanka, aurrez aurre egon zirenean.

-Hurbil al daude? –aitak galdetu zion, patxada osoz.

Honek Iñigo harritu zuen. "Bazian horren berri", pentsatu zuen, "nor-

baitek gudarostea ikusi eta abisua ekarri ziok aitari, horrexegatik zagok hemen, gudarako jantzirik etsaiei aurre egiteko zain". Inoiz ez bezala miretsi zuen bere aita une hartan; gizon bizkor prestua, hura; bera bezalako handiki bati zegozkion betebeharrekin konplitzeko pronto, haren ardurapean ziren herritarrak defendatzeko beti gertu, baita horren erraldoia zen ejertzitoari ere kontra egiteko prest, bera bakarrik eta ia esku hutsez. Gizon handia, bai, hura. Eta kilika gozoa nabari zuen sabelean, haranean jazotakoa adieraztean aitaren saria eta lausengua aurreratzen zizkion kilika. Aita berataz harro egotea zen haren nahi eta desira handiena, eta hortxe zuen berau lortzeko abagunea.

-Ez Jauna, lasai egon daiteke berori, dagoeneko urruntzen ari dira eta.

-Nola urruntzen? Zer esan nahi duk?

Eta azalpenari lotu zitzaion.

Dorretxerako bidean pentsatu bezala, gezurrik esan gabe ura bere errotara eramaten saiatu zen. "Gudarostea ikusi ondoren abelburuak bildu ditugu eta nola edo hala soldaduen enkontrura zuzendu gara…". Beti plurala erabilita eta beti anbiguoki, norberak jokatu paperaren ñabarduretan sartu gabe, horretarako inolako beharrik ez zekusala.

Iñigok aurreikusi moduan ere, mihi-geldo jarraitu zuen azalpena Kattalinek. Neskaren portaera hau, ordea, ez zen Iñigok pentsatu zioagatik izan; Kattalin ez zegoen ez kikildurik ez eta uzkurturik ere, haren erabateko isiltasuna ez zion ezein herritar xumek horiek bezalako bi handikiren aurrean nozitu behar ei zuen ahalkeari erantzuten. Izan ere, berari ez zion axola Iñigok aitaren edota herritar guztien aurrean dominak irabazi nahi izateak. Neskak ez zion inoiz erreparatu besteek berataz pentsatuko zutenari, eta ez zuen une hartantxe holako purtzilkeriengatik arduratzen hasteko asmorik; berak jakin lar ongi baitzekien zer jazo zen eta nola, eta horrekin aski zuen.

Abereen galtzeak etxera ekarriko zuen hondamendiak kezkatzen zuen

Kattalin, ez zuen buruan besterik. Beno, hori eta abereen begirada kutepurin bezain salataria. Maiz zituen begirada horiexek ikusiak tamalez, aitarekin batera azoketara joan izandako orotan. Baina oraingoan bazegoen aldea, ez abelburuengan Kattalinengan baizik. Oraingo honetan Kattalinen eskua izan zen hiltzera eraman zituena. Eta honek samin berezia eragin zion barru-barruan, ordu arte ez bezalakoa. Abesten hasteko gogoa sentitu zuen segituan eta horrek lasaituko zuelakoan abesteari ekin zion, gogoz. Bere baitan abestu, isil-mutu. Halere, horrek behar zuen kontsolamendua ekarriko ez ziola ulertu zuen laster. Ez, bere buruari abestea ez zen aski. Eta orduantxe ohartu zen: norbaitek kanta ziezaion behar zuen. Berak animaliei nola, belarrira eztiki xuxurlatuz hala kantatuko zion norbait behar zuen. Berehala gurasoez akordatu zen, eta honek bai Kattalin baretzea lortu nolabait. Azken finean, gurasoek hor zirauten, bizirik. Gudarostea urrundua zen eta hori zeukan garrantzitsuen. Eta horrela, aita-semearen arteko solasa berari ardura zitzaion puntura heldu artean bere hausnarrean bildurik zegoela, horrela helduko zitzaion sorpresa, berebiziko ustekabekoena.

Kattalinek gisa, mandiltarren dorretxeko jaunak ere isilpean jarraitu zuen semearen azalpena, zirkin txikienik ere egin gabe. Berez, ez zen batere erraza gortekerietan zaildutako bera bezalako pertsona baten pentsamenduak zein emozioak asmatzea, trebea baino trebeagoa baitzen, haren hobe beharrez, horiek guztiak artezki gordetzen. Beharbada, Iñigo ohar izan zitekeen harengan itsatsirik zeuden aitaren begiak ostendu zituen errezelaz, azti txarreko laino iluna zirudiela. Mutila alabaina, horren zegoen kontakizunak animaturik eta ñabardurekin atsekabeturik, non ez baitzion erreparatu ere egin.

Ziztuan jazo zen dena, kliska batean. Semeari tinko begiratzeari utzi gabe, eta hau zein Kattalin ohartzeke, gizonak ezpata zorrotik askatu zuen mugimendu ezin azkarrago batez.

Kattalin ez zen ezertaz konturatu. Urdailean bero sastada nozitu zuen. Beroaldi hura gorputz osora hedatzen hasi zen jarraian, ezezaguna zitzaion erabateko baretasun sentipena zemaiola. Gizonaren ezpata ikusi

zuen gero, odoletan blai zeharo. Ezpata koloreztatzen zuen odola berarena zela jabetzerako, ziplo egin zuen lurrera, hilotz.

Iñigo zur eta lur zegoen, harridurak harturik, ulertu ezinik. Harridurak baina, izuari egin zion lekua berehalakoan, ezpataren punta zorrotza bere zintzurraren parean zegoela ikusi zuenean.

-Babo alaena… -aitak esan marmarka, hortz artean ihardunez, herra biziak hortzak estuarazi balizkio lez; ondoren, masailezurra eta mihia laxaturik, honelaxe mintzatu zen, txit ozen-: Baina hik, artaburu horrek, ez al duk ezer ulertzen! Hik ez duk inoiz ikasiko! Zer egin behar dut, bada, hirekin?

Azkeneko galderari mehatxuzko kutsu nabarmena zerion. Iñigok jakin nahi ez zuen erantzuna ezpataren hurbiltze arriskutsuan zetzala. Batbatean, bereak egin zuela sinisturik zegoela guztiz, zerk edo zerk aitaren arreta desbideratu zuen. Ezpata mutilaren zintzurretik pitin bat ere aldendu gabe, burua biratu zuen. Aitaren begirada jarraituz anaia gaztearen irudiarekin egin zuen topo. Etxeko albo batean paraturik, kortatik zetorrela iduri, eskuetan zaldi bana baitzekarren uhaletatik oraturik. Inoiz ez zen bere anaia ikusteaz horrenbeste poztu izan, hura bertan egotea haren salbazioa bailitzan.

-Aizak Gonzalo, etxeko primua izatea gogoko al huke?

Gonzalok alabaina, ez zuen deus ere esan. Bai, noski baietz, berak etxeko primua izan nahi zuen, horixe baitzen munduan gehien gutiziatzen zuena berez. Horixe amesten zuena. Horixe haren ekintza oro bideratzen zuen zio bakarra. Hasieratik desiratu izan zuen, txiki-txikitatik, beranduxeago jaio izanak bere bizitza osoan anaiaren aurrean bigarren mailakoa izatera kondenatuko zuela endelegatu zuen unetik beretik, hain zuzen. Baina berak inoiz etsi ez eta, primutasunak zekartzan ardurak betetzeko anaia baino askozaz prestatuago zegoela aitari erakustearen amoreagatik, lehia bizia mantendu izan zuen beti. Bera akaso, ez zen Iñigo baino adimentsuagoa izango; bai bazituen ordea, karguan aritzeko eta Gorteko

korridoreetan moldatzeko beharrezko dohainak: malezia, maltzurkeria eta, batez ere, egin beharrekoa burutzeko erabateko kezkarik eza; bere aitarengan bezala, botere ardurak ukan eta hierarkiaren zurubian gora egiteko lehiatzen zuten guztiengan sobera ikusiak zituen dohain berbe rak.

Baina eginahalak eta bi eginagatik ere, bazen inoiz aldatzen ez zen gakoa: Iñigo anaia lehenago jaio izana. Eta bazekien hortaz, Iñigoren lekua betetzeko modu ia bakarra zein behar zuen izan: berau hilik suertatzea, arean. Zenbakaitzak ziren anaiaren heriotzarekin amestu izan zituen aldiak, kontagaitzak anaiaren bizitzari amaiera jarriko zion zalditiko erorketa edota zorigaiztoko eritasuna irudikatu zituenak. Aitzitik, aitaren eskuak Iñigo erditik kendu bera zegokion lekuan jartzeko aukera sekulan ez zitzaion burutik pasa ere egin. Eta haren zalantza ez zen, ez, aitak holakorik egitearen kontrako inolako eragozpen moralak sortua, ez eta bat-batean bere onuraz haraindi pentsatzera bulkatuko zuen kontzientzia jaioberri batek eraginda ere. Berekoikeri hutsak sortutako zalantza zen harena; berekoikeriak lotzen zion mihia gehien irrikatzen zuena erantzutea ekidinez. Azken batean, seme zaharrenari lepoa egiteko kapaza bazen, zer egoeratan uzten zuen bera horrek? Lehen semea bertan garbitzeko inolako erreparorik ez bazuen, zerk eragotziko zion berarekin berdintsu jokatzea aurrerago? Nola izan aitarengan fidantza, nola etxe berean bizi eta lasai lo egin aurrerantzean? Horixe zen, nagusiki, aitak egin galderaren aurrean nozitzen zuen perlesi eta harriduraren arrazoia.

Jakina denez, ordea, gure desirarik sakon eta egiazkoenek bidea kausitzen dute beti, guk geuk onartu nahi ez dugun hori argitara jalgi eta gauzatzeko xenda. Eta horrela, zalantzak eta beldurrak mihia geldirik lotzen zuten bitartean, bere esfortzu eta indar kontziente oro horretara bideratuz, aldiro presente eta bulkaka zegoen desirak bestelako bidea topatu eta garondora egin zuen, horko giharrez jabetzen.

Mugimendu bakun eta bakarra izan zen, arin-arina eta apenas hautemangarria, baina bere aitarentzat erantzun argi eta askia.

Seme bigarrena burua goitik behera mugitzen ikusi ostean Iñigorengana zuzendu zen atzera eta, ezpainetan irri maltzurra behartuz, ezpata jaitsi zuen apur bana, uneaz gozatuz bezala. Bai, berari ere, hasiera batean hirak gain harturik, semea bertan garbitzeko gogo eta ideia igaro zitzaizkion burmuinetik. Ez, ez zuen egingo haatik. Iñigorentzat bazegoen herioa bera baino latz eta ankerragoa izango zen zigorra: hortik engoitik anaia gaztearen manupean izatearen umilazioa jasan behar izana, hura.

Ezpata berriro zorroratuz, Gonzalorengana joan zen patxadatsu.

-Tori –esan zion eskumako erluzean zeraman errubi eraztuna luzatuz aldi berean-. Gure arteko tratua itxi genuen egunean Baroiak egindako oparia duk eraztun hau. Igo hadi zaldira eta hoa berau egongo den tokiraino lauhazka bizian, emaiok nire oinordekoa haizen zalantzarik izan ez dezan eta erregu iezaiok hona itzultzeko berehalakoan.

Behin agindutakoa betetzera abiaturik, Iñigori hitz egin zion berriz.

-Emakume hau Baroiaren aitzin arlote piura honekin azaldu ez dela asma zezakeat –jaulki zion, Iñigok tamaina horretako balentria burutzeko beharrezko adore eta ausardiarik izan zezakeenik inoiz sinistu ez zuela argi adieraziz-. Hobe izango duk, beraz, hire arropekin atzera janztea, nik egiteko adorerik izan ez dudan zintzurrean zuloa Baroiaren gizonek egin diezaaten nahi ez izatera bederen.

Iñigo izuak eta batez ere lotsak zegoelarik, istant batez duda-mudan ibili zen.

-Oraintxe! –zemaitu zuen aitak.

Mutilaren janzkiekin Kattalinen gorpua jantzi eta gero, aitak, hilotzak berak oraindik orain erakusten ez zuen hoztasunarekin, ezpata beste behin atera eta aurrenekoan egin leku beretik zulatu zuen berriz.

Semearen begitarte ikaratuaz jabeturik, azaldu behar izanak Iñigoren

txatxukeriaren neurria emango bailuan, honelaxe jaulki zion, soraio eta mespretxukor:

-Noiz ikusi da, bada, arropak urratu barik gorputza zulatuko duen iskilurik? –eta gehitu gero, are destaina handiagoaz: -Eta orain alde egin nire begien bistatik…

Iluntzen hasia zen Gonzalo ostera agertu zenean, alboan zaldun talde ttipia zekarrela, Baroia buru zutela. Neskaren hilotzaren bueltan bildurik, jazotakoaren inguruko azalpena aditu zuten dorretxeko jaunaren ahotik, bere lehen semearen parte hartzea barne hartzen ez zuen hala-holako azalpena. Horren segidan, Baroiak ofizialei aginduak eman zizkien, zeintzuek gudarostea esperoan zegoen lekurantz egin baitzuten arrapaladan. Ondoren, hilotzari harzara begira, eta haren aurrean zetzan neska bihoztunarekiko mespretxua argi utzi nahi izan balu bezala, honelaxe galdetu zuen murrikaz:

-Eta non dago zerabilen zaldia?

-Ihes egin bide du –Gonzalok arrapostu aitari aurrea hartuz, hartaz geroztik egokituko zitzaion lekuaz jabetzen hasirik-. Berorrek barka biezagu baina, kezka eta presa handiz gertatukoaren berri berorri ematearen amoreagatik…

-Ulertzen dut, ulertzen dut –Baroiak ihardetsi, etorkor-. Tira, pena da hala ere animalia-ale ezin ederragoa baitzen -eta gero, zeru izartsura igorririk bista-. Gau oskarbia dugu. Ongi da, ongi da… Zoragarria izango da gero ikuskizuna!

Mandiltarren dorretxean zeudenak, ordea, ez ziren segidan jazo zena ikusteko parada izan zuten bakarrak. Basoko zuhaitzen artean itzalgaizka Itzurde zegoen dardarka, ibarretik heltzen ziren garrasi eta heiagorek izututa. Haren begi beltzak gorriak bilakatuak ziren, zerurantz altxa suzko mihien distirak gorriturik. Itzurderen begien dirdira piztu eta zeruko

izarrena amatatzen zuten garrak, haiexek, txikizio eta heriotzez beterikoak.

Geroago, beldurra eta nekea gailendurik trostan hasi zen, ziur eta aske, ibarretik haraindi sugetzar mitologiko bat lez sigi-saga egiten zuen lastargien zutabe erraldoitik urruntzen; Kattalinen herrixkan utzitako hondakin, errauts, heriotza eta menperatze berbera erresumako bazter guztietara eramango zituen lastargien zutabe herrestaria, hura.

Josu Bravo Maestrojuan
1959
Tafalla

2003. urtean atxilotu eta espetxeratu zuten.

Centro de Cumplimiento de Topas
Ctra. N-630, Km. 314
37.799 Topas (Salamanca)

Una flor puede ser un
ramo;
una lágrima un
llanto;
un beso, un te
amo;
una mirada te
digo, te hablo;
un adiós, te espero,
te aguardo.

Cerrada es la noche
mas no ciega; está
mirando dos amores que
en un recodo de su manto,
amor se juran, amor del
de veras; testigos son
sus corazones que con sus
tic tac, así lo afirman.
Cerrada es la noche
mas no ciega.

Arbolak gara
ta gure fruituak
HITZAK dira
mundutik zeha
Euskara.

2007-12-20

Noche

Llega la noche;
silenciosa compañera.
Yo le hablo, mas ésta
no me contesta; me mira
y en su semblante creo
adivinar luces que
parpadean;
son sus ojos hechos por
estrellas; algunas caen
veloces. Encendidas
¿Serán lágrimas?
Demasiado Hermoso para
ser de pena;
¿O quizás de alegría?
me gustaría...
Hablo a la noche, mas ésta
no me contesta.

2008-01-16

En las profundidades del Mar
guardo mis secretos.
Los vigilan algas y corales
de colores esbeltos;
van y vienen al capricho de
las corrientes; mas, el cofre
no se mueve; se queda en
el fondo, esperando a que tú,
sirena curiosa, lo abras con
un beso.

Nadie es ajeno a la muerte,
el rico, el pobre, el que se cree
omnipotente; a todos nos abraza
con su brazo ¿inerte? No.
Está vivo; es el brazo que nos
coge de repente; no avisa, no
advierte; aquí estoy presente;
no me tengáis miedo, igual
de otras vidas soy puente.

Tienes a las olas
por Hermanas;
es tu canto, de
navíos su trampa
tu melena trenzada
como fuerte maroma
al fondo del Mar los
arrastra.

Bizitza

No soy mago, no tengo la varita mágica para componer
la vida; ésta llega y llega como llega; tarda nueve meses
en hacerlo; no tiene prisa; pasa según en quién se engendra
y se va como llega; a veces ¿tarda? Otras ¿tiene prisa?
Mejor dejarla; no soy mago, no tengo la varita mágica.

2007-12-20

¿Por qué me roban las estrellas?
¿Por qué me roban los luceros?
¿Por qué no puedo ver la noche vestir
de gala para ir a un evento?
Al evento de la Luna que llega montada
sobre un carro esbelto, tirado por una osa
que vive en el firmamento.
Empieza la noche, empieza el evento,
mas yo no puedo verlo; me han robado
las estrellas, me han robado los luceros.

2007-12-13

Cae la noche
hoy antes; pues así
lo han decidido las nubes
color azul turquesa;
se presenta ante nosotros desnuda,
bella, pues su vestido reposa sobre
ellas; duerme nuestros cuerpos
y durante su paseo por ellos vela.
Cae la noche,
hoy antes; pues así
lo han decidido las nubes
color azul turquesa.

2008-01-01

Duermo y sueño.
Despierto y siento.
¿Olvido el sueño?
¿O lo estoy viviendo?
¡Dímelo tú!
    que eres ello.

2008-01-01

Cruzo el puente de la vida
mas no miro hacia atrás
y si he olvidado algo de equipaje
sin remedio, ahí se quedará
cruzo el puente de la vida
no miro hacia abajo, mas
vértigo no me da:
Voy despacio hacia delante
no sé, no me importa lo que
al final ésta me deparará,
cruzo el puente de la vida
y no miro hacia atrás.
Amanece, estás a mi lado;
cómo quisiera que de nuevo
la noche nos cubriese con su
manto, y con nuestros cuerpos
de su frío abrigarnos; enredán-
dolos como ovillos de lana,
tejiendo con ellos el nido
donde amarnos.

Nace el amor
o, ya, ¿había nacido?
sí, lo había hecho, pero
estaba escondido, muy
muy adentro; allá
por el corazón, junto a
los sentimientos;
nace el amor
o, ya, ¿lo había hecho?

Se mezcla mi alma
con las olas y de su
fuerza se empapa;
habita luego mi cuerpo
y el ritmo de las mareas
en él mandan.

¡Somos de la vida
marionetas.
Somos del Universo
sus cometas.
Somos almas errantes
que pertenecen a la
Tierra!

2008-03-25

Encerrado entre cuatro paredes
blancas, azules y verdes.
No tiene escapatoria, no se mueve,
no le dejan, no se atreve; tiene
que pagar unos intereses, está preso
entre cuatro paredes, blancas,
azules y verdes.
Se apellida mil eurista, de nombre
joven; sus colores "preferidos" en todas
sus gamas; blancas, azules y verdes;
esas serán sus vistas hasta que la
Tierra le cubra su rostro pálido, blanco
un día azul donde hagan de testigos
cipreses verdes.

La arena recoge tus
Huellas; Ahí, se quedan.
¿Para ella? O mejor
hasta que la marea
nueva lo quiera.
Pueden ser tu cuerpo,
tu alma; no importa,
en los dominios del Mar
estaban marcadas, y
como anclas de coral
¡en sus entrañas quedarán
fondeadas!

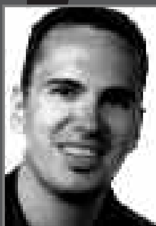
2008-04-30

Blanco de tus nieves
de tus monjes el naranja.
De los dos tus montañas
son su morada.
Tus hijos son diseminados
mas sus corazones viven
en Latsa; sus manos recorren
mil veces sus rosarios, recitando
mantras.
Eres Tibet reposo de sus almas
eres tierra de nieves, colores
Y Lamas.

Front Tibet.

La Tierra llora y ni
el Mar con toda su agua,
ni el desierto con su arena
sus lágrimas pueden fundir
en ellas; son lágrimas del
corazón, son lágrimas que
hacen mella, aunque nadie
quiera verlas.

La Tierra llora.

Oier Goitia Abadia
1974
Galdakao

2005. urtean atxilotu zuten.

Centre Penitentaire Meaux-Chauconin-Neufmontiers
Rue de lyceé-RD 5
B.P. 20.177
77.351 Meaux Cedex

Espetxeko ur botila

Ur botila, kontsumitu zaitut.

Ur botila, zu kontsumitzera behartu naute,
eta zure gardentasuna,
eta zure transparentzia,
zure zapore-eza da nire errealitatea,
ezin zaitudalako esnearekin nahastu
eta kafez mozorrotua dastatu,
ezin salda-beroa bazinalez irentsi ezta gozotasunez edan ere,
horregatik nire sabeleko negarrak entzuten dituzu
horregatik giltzurrunen krisi oihu hauek.

Ur botila, halabeharrez kontsumitu behar zaitut,
nire gorputzeko igarobide guztietan nahi bazaitut,
nire gorpuzkerak zu erregutzen baitzaitu.
Ur botila, zulako bat egunero kontsumitzera behartu naute
bataila hau irabazi nahi badut,
bataila honetatik zutik ateratzeko.
Ur botila bat aldiro, aurrekoa hustu badut.

Ai, ur botila, zu alboan zaitudan bakoitzean,
a zelako hotzikarak sortzen dizkidazun.
Bai, ur botila, gure duintasunaren lekuko izanik
ez dakit etsai edo aliatu zaitudan,
ez dakit zure plastikozko gorputz horrengatik ote den,
baina hotzikara sortzen didazula ikusten zaitudanean
ez inoiz ahaztu.

Ur botilekin soilik elikatzen diren gizakiak
nonbaiten ere badabiltzala irakurtzerakoan,
edota zu zeu ere baztertzeko kapazak izan direla jakiterakoan.
Ai, ur botila, zu bihurtzen zara berriro gure errealitatearen protagonista,
eta ikusten zaitudan bakoitzean beraiek gogora dakarzkidazu
eta ikusten zaitudanean trauma bat sortu didazula badakizu.

Hala ere, kontsumituko zaitut urez betetako plastikozko botila,
kontsumituko zaitut,
bataila honetatik zutik eta duintasunez atera nahi badut.

Garagardoa Preso

Zurrupatu zaitut
inoiz aldatu ez bazina bezala
zurrupatu zaitut.

Ez zara asko aldatu
berdin ikusten zaitut
beti bezain errubia.

Zenbat jai elkarrekin
zenbat gaupasa bata bestearen alboan
eta oraindik kolore bera duzu.

Txapel bits txuri berberak
oraindik janzten zaitu
gas indar berberak bultzatua.

Baina zu dastatu ostean
zerbait nabaritu dut gurean
barrutik aldatu zara
txinpartak ez dira agertu.

Ezagutzeko paradarik gabe
itsuturik kontsumitu zaitut
alkohola ere faltan duzula.

Txosna amankomuneko iragana
libreak gineneko garaiak
lehen sortzen zenizkidan pozak
lehen kentzen zenizkidan koldarkeriak
debekatuak dituzu leku honetan.

Inposatu dizuten karaktere berri horrekin
ez zaitut asko maite ez
baina ohituko natzaizu
baina ohituko natzaizu.

Zurrupatu zaitut
inoiz aldatu ez bazina bezala
zurrupatu zaitut.

Buruan-Pitzadura Antzerki Taldea

Kultureta koadrila bati

Antzokiko oihalak gora egin, eta banan-banan agertzen dira;
erizain pornografa batek bahitu zuen *Baqué* etxeko txirringetan zebilen bat;
Tolosaldeko babarrun-atomoen tesiagatik saritutako Nobel bat;
eskubiarekin jotzen ez dakien pilotari amateur bat;
eta petanketan aditua den unibertsitario bat.
Antzokiko oihalak berriro behera egin, eta erreberentzia eginez desagertu dira.

Zertan ari dira, halako aktore batzuk oholtza gainean?...

-Jaun-andreok ongi etorriak, hementxe duzue!:
Jauregiko gizona letxuga bat buruan duela,
Pinotxorena bezain luzea eta Dumborena den sudurrarekin.
-Aldiz, hortxe dagona!:
Baserrikoa, Marie Curie da, eskualdeko markesa bera,
gazteleraz hitz egiten duen bakoitzean, «un kortau miau, miau, miau» dio.
-Haren atzean!:
Bere senar biboteduna, arrano beltzaren hiriburuko
bakeroen ibilera antzeratuz, Marbellako foruzain xelebreena bera.
-Eta ekitaldiarekin bukatzeko, jaun-andreok!:
Inoiz ikusi duzuen liburu jale erudituritk handiena,
dortoken lasaitasunaz Mañukorta bertsolarian errenkarnatua.

Zertan ari dira, halako pertsonaia batzuk zirku erdiko ikuskizun pistan?...

Joxe Karlos Apeztegia Jaka
1964
Iruñea

1992 urtean atxilotua.

C. P. Huelva II
Carretera de la Ribera, s/n
21.610 Huelva

Abenduaren 31

Abenduaren 31 zen Espainiako hegoaldeko espetxe batean. Euskal preso politikoak espetxe hartako bakartze eremuan zeuden eta bizi-baldintza gogorrak pairatzen zituzten, kartzelariek gogor jokatzen baitzuten, gizarte espainiarraren bidezko mendekua gauzatzea beraiei omen zegokielako. Edo hori esaten zuten, behintzat.

Urtearen azken eguna zen eta bakartze eremuan egun horretan gaueko txanda egin behar zuten kartzelariek festarako gogoa zuten. Beraz, euskal presoen kontura "txantxaren bat" egin behar zutela erabaki zuten. Hori zela eta, gauerdian, euskal presoak lotan zeudela, bakartze eremuan isilean sartu ziren, oin puntetan ibiliz, ez baitzuten zaratarik egin nahi euskal presoak kartzelariak bertan zeudela kontura ez zitezen. Kartzelariek egindako irri txiki batzuk besterik ez ziren entzuten.

Euskal preso baten ziegako atea isilean ireki zuten geldi-geldi, pixka bat besterik ez, eta zirrikitu horretatik petardo potolo bat bota zuten piztuta eta berehalaxe atea itxi zuten. Ziegan lotan zegoen euskal presoa atea irekitzen zutela konturatu zen eta esnatu egin zen, baina oraindik erdi lotan zegoen eta ez zekien ongi zer gertatzen zen. Bat-batean, eztanda bortitz bat entzun zen euskal presoaren ziega barruan.

Eztanda gertatu zenean euskal presoa biziki izutu zen, ez baitzuen ulertzen zer gertatzen zen. Eztanda zela eta, bakartze eremuan lotan zeuden euskal preso guztiak esnatu egin ziren eta ziegako leihotik zer gertatzen zen elkarri galdezka hasi zitzaizkion. Haietako batek eztanda Fernandoren ziegan gertatua zela esan zuen eta orduan Fernandori deika hasi zitzaizkion gainerako euskal preso politikoak, baina Fernandok ezin zuen ezertxo ere entzun, bere ziegan izaniko eztandaren ondorioz gor gelditua baitzen. Fernandori beste kideek egindako deiak zirela eta, honek ez zuen erantzuten eta horrek euskal preso politikoen kezka eta larrialdia areagotu besterik ez zuen egiten.

Ordu erdia eman zuten gainerako euskal preso politikoek Fernandori deitzen, baina honek ezin zuen erantzun, ez baitzuen ezer entzuten. Ordu erdia igaro eta gero, Fernandori entzumena itzuli zitzaion berriz eta kideen deiak entzun ahal izan zituenean, leihora azaldu zen eta kideei ongi zegoela esan ahal izan zien. Fernandok ez zekien oso ongi bere ziegan zer gertatu zen, eta gainerako kideei bat-batean eztanda bortitz bat entzun zuela besterik ezin izan zien azaldu.

Gau hartan euskal presoek ezin izan zuten lorik egin, gauerdian kartzelariek haietako baten aurka buruturiko erasoa ezin baitzuten gogotik baztertu. Lasai lo egiteko baldintza egokirik ez zen izan, bizi izandako tentsioa handia izan zelako.

Biharamunean Fernandok bere ziegan petardo indartsu baten arrastoa aurkitu zuen, kartzelariek bere ziegan sartu zutena, hain zuzen ere. Fernandok salaketa egin zuen epaitegian eta kartzelariek abenduaren 31ko gauerdian egin zutena azaldu behar izan zutenean, "txantxa" bat besterik ez zela izan adierazi zuten, urtezahar gaua zela eta "txantxa" bat egin nahi izan zutela. Espainiako kartzelariak "txantxazale" hutsak dira, jakina, baina euskal preso politikoek ez omen dituzte "txantxa" xalo horiek ulertzen, gertaera honek hauxe erakusten baitu, euskaldunak umorerik gabeko jendea direla eta Espainiako hegoaldeko biztanleen alaitasuna ez dutela ulertzen, noski.

Aktibitateak

Espetxe gehienetan aktibitateak antolatzen dira presoentzat, besteak beste, informatika ikastaroak, futbol txapelketak, xake lehiaketak, igerilekurako irteerak, literatura lehiaketak, antzerki saioak, kiroldegirako irteerak eta honelakoak.

Aktibitateak presoek zerbait ikas dezaten edo gustura aritu daitezen antolatzen dira, hauxe baita helburua, preso dagoenari nolabaiteko onura ematea, edo antzeko zerbait, espetxeak presoak birgizarteratu behar omen baititu. Edo horixe diote gizarteari mezu hori zabaltzen diotenek, nahiz eta gehienetan gezur hutsa izaten den.

Zenbait espetxetan aktibitate ugari antolatzen dira eta beste batzuetan aktibitateak xumeagoak izaten dira, baina aktibitateak onak edo txarrak izanik ere, euskal preso politikoei debekatu egiten dizkiete askotan, horiek ez omen dutelako deus ere merezi. Beraz, euskal preso politikoentzat ez dago aktibitaterik. Aktibitateak direla eta, Espainiako hegoaldeko espetxe batean kontzeptu bitxia zuten horretaz eta hori ongi ulertzeko bakartze eremurako antolaturiko "aktibitateak" ikusi besterik ez zegoen:

DISTRIBUCIÓN DE LAS ACTIVIDADES DEL MÓDULO 15

LUNES	
MARTES	Consulta médica Recogida biblioteca pedidos Peluquería
MIERCOLES	Cambio de ropa Preparar paquete de salida Entrega de ropa de lavandería
JUEVES	Preparar paquete de salida
VIERNES	Peluquería Entrega pedidos de biblioteca
SABADO	Cambio de ropa
DOMINGO	Recogida de ropa de lavandería

Hortaz, espetxe guztietan presoentzat antolatzen diren zerbitzuak espetxe horretan "aktibitateak" bihurtu ziren bat-batean, baina espetxeko arduradunek horiek aktibitateak zirela azpimarratzen zuten. Izan ere, sendagilearengana joatea "aktibitatea" bihurtu zen, arropa garbitzera bidaltzea edo ilea moztea "aktibitateak" bihurtu ziren bezalaxe. "Aktibitate" horiek are gehiago indartzeko zerrenda horretan ere goizeko gosaria, eguerdiko bazkaria eta gaueko afaria sartu besterik ez zuten egin behar, baina agian hau gehiegi edo irudituko zitzaien. Auskalo!

Dena den, Madril aldeko espetxe batean garai batean ezarri zuten marka gainditzea zaila izango litzateke, presoek ziegan telebista eta irratia bazituztela esan baitzuten, eta horiek ere "aktibitateak" omen ziren, presoek beren diruz erositako telebista eta irratia, hain zuzen ere. Hori bai, telebista eta irratia erosteko dirurik ez zuten presoak "aktibitate" horiek gozatu ezinik gelditzen ziren.

American Gangster

Aurrez aurreko ikustaldia bukatu ondoren, bi kartzelari euskal preso politiko bati hatz aztarna hartzen ari zitzaizkion, hasieran eta bukaeran hauxe egiten baita beti.

Bi kartzelariak beraien artean hitz egiten ari ziren, eta batak besteari *American Gangster* filma ikusi berria zuela eta oso ona iruditu zitzaiola esan zion.

-Bai, herenegun *American Gangster* ikusi nuen eta oso gustura egon nintzen, biziki film ederra baita.

Beste kartzelariak hauxe erantzun zion:

-Nik ere gauza bera entzun dut.

Zineman egondako kartzelariak aurrera jarraitu zuen solasaldiarekin.

-Eta orain dela gutxi ikusitako erreportaje batean ustelkeria Estatu Batuetako polizien artean oso hedatua dagoela esan zuten. Aizu, zuk ba al dakizu AEBetako polizien % 75 inguru usteldua dagoela? Hau izugarria iruditzen zait.

Ordura arte bi kartzelari espainiarren solasaldia ezer esan gabe entzun zuen euskal preso politikoak hauxe pentsatu zuen berekiko, "zuen artean ere… !".

Hizkuntza beltza

Hiru preso arruntak afrikarrak ziren, beltzak, eta espetxe berean zeuden preso, modulu berean, hain zuzen ere. Elkarren artean oso harreman ona zuten eta askotan elkarrekin ibiltzen ziren. Modulu horretan zeuden aktibitateetan ere elkarrekin parte hartzen zuten.

Hori dela eta, egunak joan eta egunak etorri, hiru afrikarren artean sortutako harreman sendoaren ondorioz, elkarrekin ibiltzen ziren gehienetan, solasean, txantxetan, kirolean, pasieran…

Kartzelari espainiar bat hiru preso horien arteko harremanaz ohartua zegoen eta egun batean hirukoteari hurbildu zitzaion.

“Aizue”, hasi zen kartzelaria, “zuek beti elkarrekin ibiltzen zaretela ohartu naiz. Ez al da egia?”.

Hiru afrikarrek baietz erantzun zioten, beraien artean adiskidetasun ona sortua zela.

Kartzelariak hauxe esan zien orduan:

“Baina, horrez gain, bada nire arreta bereziki erakarri duen zerbait. Zuen artean beti espainieraz aritzen zaretela ohartu naiz, hizkuntza beltza egin beharrean espainiera egiten baituzue.

»Zer, espainieraz hitz egitea gustatzen zaizue, ezta? Hau zeharo ulergarria iruditzen zait, hizkuntza hau hitz egiten denean zerbait berezia sentitzen baita, jakina!

»Espainieraz hitz egitean sentimendu indartsua sortzen da, hau gauza handia baita. Eta zuek hori ongi ulertzen duzuela ohartu naiz, esan beharrik ez.”

Kartzelari espainiarra isildu zenean, afrikarretako bat hitz egiten hasi zen.

"Begira, ni Senegalgoa naiz, hau Ghanakoa da eta bestea Angolakoa, eta ezin ditugu gure jatorrizko hizkuntza afrikarrak erabili elkarri ulertzeko, ez baitiogu elkarri ulertzen. Ezinezkoa zaigu. Beraz, hori dela eta, espainieraz hitz egin behar dugu elkarri ulertzeko, hauxe baita bide bakarra."

Azalpen xume eta guztiz ulergarri hau entzun ondoren, zer esan ez zekiela gelditu zen kartzelaria, bere ustez afrikarrek beraien artean espainieraz behar bezalako espainiarrak izateko hitz egiten baitzuten, espainiarra izatea zerbait handia omen delako. Edo horixe esaten dute batzuek, baina nik ez dakit, espainiarra izateari buruzko kontuak arrotzak baitzaizkit.

Jainko txikia

Kartzelari espainiarra naiz, Manolo dut izena eta Espainiako hegoaldeko espetxe batean nire zeregina burutzen dut, bertako segurtasun batzordean lanean aritzen bainaiz, eta nire egitekoa biziki garrantzitsua dela iruditzen zait.

Aizue, segurtasun zuzendariordearen konfiantzazko gizona izatea ezin da esan inondik inora kontu makala denik, ez horixe! Euskal preso politikoek idatzitako eskutitzak irakurri eta aztertzen ditut, telefonoz hitz egiten dutena entzuten dut eta bisitaldietan aipatzen dutena zehatz-mehatz aztertzen dut. Beraz, nire zeregina biziki garrantzitsua da, Espainiaren alde lanean aritzen bainaiz gau eta egun, eta harro nago horretaz.

Arazoren bat sortzen denean euskal presoekin hitz egitera joaten naiz, zuzendaritzaren ordezkari gisa, eta horrek zinez garrantzitsua naizela sentiarazten dit. Egia esan, pedante "maitagarri" bat naiz, orojakile baten moduan jokatzea izugarri maite dudalako, nik den-dena baitakit. Hori dela eta, jende guztiari modu bitxiaz begiratzen diot, nagusitasunaz, gainerako guztiak ni baino gutxiago balira bezala.

Izan ere, jainkoa banintz bezalaxe jokatzen dut, nire burua jainkotxo baten parekotzat baitut, baina umekeria besterik ez dut. Ume handi bat naiz, baina ume botereduna, eta askotan ume batek bezalaxe jokatzen dut nik esanikoen aurrean amore ematen ez dutenean, mendekuak direla, zigorrak direla, debekuak direla… Zitalkeria ere nire ezaugarri kuttuna da. Umeari arrazoia ematen ez zaionean edo gozokia kentzen zaionean bezalaxe gertatzen zait niri ere, nire itxura serio eta dotorearen pean bizi den ume ziztaria ateratzen baitzait.

Dena den, ez omen naiz nik uste bezain garrantzitsua, eta hori ulertzeko orain dela urte batzuk gertatu zitzaidana kontatuko dizuet. Andaluziako beste espetxe batean ere segurtasun batzordean aritzen nintzen, baina arazoa izan nuen eta egitura horretatik kanporatu ninduten. Hori zela eta, hurrengo lau urteak espetxeko sarrerako moduluan eman behar

izan nituen, presoen hatz-markak hartzen eta honelako zeregin arruntak burutzen. Hala ere, horiek iraganeko kontuak dira orain espetxe berri honetan segurtasun batzordean ari naizelako berriz ere, euskal preso politikoen gaineko kontrola zuzenean burutzen, eta harro asko sentitzen naiz.

Ene ustez, begirunea oso garrantzitsua da, beti ere heziera onean jokatzea, eta horrexegatik oso dotore hitz egiten dut, baina hau guztia faltsukeria besterik ez da, hitz dotore horien atzean horixe baitago. Nire hitzek ez dute inoiz egia esango (edo oso gutxitan), baina begiruneaz jokatzea eta modu onean hitz egitea (edo horren itxura egitea) oso garrantzitsua iruditzen zait, horren atzean gehienetan faltsukeria eta gezurra besterik ez badago ere.

Ez dakit esan ote dudan, baina koldarra naiz eta buruz burukoan hortzak erakusten dizkidatenean urduritasuna nitaz jabetzen da eta beldurtu egiten naiz, baina hogei bat kartzelarirekin batera azaltzen naizenean munduko gizonik handiena eta ausartena bihurtzen naiz. Espainiarra naiz eta ez dakit bestela jokatzen, esan nahi baita, faltsukeriaz eta koldarkeriaz, baina hau niri ez zait axola, presoek nire boterea sentitzea atsegin baitut.

Bestalde, *El Mundo* eta *La Razón* egunkarietan Euskal Herriari buruz zabaltzen diren gezur guztiak itsu-itsuan sinisten ditut, eta horixe da norberari gerta dakiokeen okerrena, esan nahi baita, norberak zabaltzen dituen gezurrak egiazkoak balira bezalaxe sinistea, eta horrek pentsarazi beharko lidake agian ez naizela nik uste bezain azkarra, ezer ez baitakit.

Hori dela eta, Espainian torturarik ez dagoela badakit, Euskadi ta Askatasunakoa izatea bizitzeko modu bat bihurtu dela badakit eta euskal presoen abokatuak ere susmagarriak iruditzen zaizkit, horixe baita *El Mundo* eta *La Razón* egunkarietan irakurtzen dudana. Espainian ideia eta egitasmo politiko guztiak arazorik gabe defenda daitezke, autodeterminazio eskubidea izan ezik, jakina, hori onartezina baita.

Espainian nazionalismo espainiarrik ez dagoela ederki dakit nik, hori egia baita, baina ni espainiarra naiz, eta harro nago horretaz. Espainia munduko zortzigarren potentzia ekonomikoa dela esateaz ez naiz behin ere aspertzen, horixe baita askotan errepikatzen dudan leloa, espainiarra izatea gauza handia iruditzen zaidalako, baina ni ez naiz nazionalista espainiarra, ezta pentsatu ere.

Esan bezala, segurtasun batzordeko kide izateaz harro nago, nire eginbeharra demokrazia ahalik eta gehien garatzeko guztiz beharrezkoa baita. Euskal preso politikoak gaizkileak direla uste dut, baina ez dira gainerako gaizkileak bezalakoak, bestelakoak baizik. Beraz, horrek jokabide berezia eskatzen du eta hortxe nago ni, gaizkile horien aurkako zeregin garrantzitsua betetzen, Espainiaren aldeko militantzia hau ezinbestekoa baita.

Sendagilerik ez

Gaueko 11ak ziren Andaluziako espetxe batean eta preso guztiak ziegetan hertsirik zeuden, batzuk atsedena hartzen ari ziren bitartean besteak lotan zeudela. Bat-batean preso arrunt bat gaizki sentitu zen eta kartzelariaren arreta erakartzeko ate joka hasi zen. Jo eta jo aritu zen, baina gaueko txandan zeuden kartzelarietako bakar bat ere ez zen azaltzen. Hamar bat minutuz ate joka aritu ondoren kartzelari bat azaldu zitzaion, zer gertatzen zen galdetzera.

Kartzelaria haserre zegoen. Preso arrunta ate joka hasi baino lehen alferkerian murgilduta gustura asko ari zen, lotan, telebista ikusten, kartetan edo alkohola hartzen, eta orain preso batek zer nahi zuen galdetzera joan behar zuen.

Ziegaraino heldu zenean, hauxe galdetu zion preso arruntari, zakarkeriaz:

-Zer arraio gertatzen zaik? Zergatik hasi haiz ate joka?

Presoak gaizki zegoela eta sendagilea behar zuela esan zion.

-Ez nago ongi. Gaixorik nago eta sendagilea ikusi nahi dut.

Kartzelariak hika hitz egiten zion presoari.

-Sendagilea ez zegok hemen, eta egongo balitz ere lelokeria batengatik ez lukek etorriko.

Presoak gaixorik zegoela esan zion kartzelariari berriz ere.

-Aizu, baina ni ez naiz ongi sentitzen eta sendagilea ikusi nahi dut.

Eta kartzelariak hauxe erantzun zion:

-Sendagilea hemen ez dagoela esan diat –kartzelariaren doinua gero eta zakarragoa zela.

Baina presoak ez zuen amore ematen.

-Orduan zer egin behar dut nik?

Kartzelariak emaniko erantzunak konponbidea garbi adierazi zion.

-Kanpaia jo ezak eta hori egin ondoren hobeki sentitzen ez bahaiz, hirurogei flexio egin itzak, eta gero beste hirurogei. Eta ate joka hasten bahaiz berriz ere, nire lankideekin itzuliko nauk eta egurtuko haugu. Ongi ulertu al duk?

Eta hau esanik, kartzelariak alde egin zuen.

Kartzelariaren "profesionaltasun bikaina" ikusita, presoak tokiko espetxe zaintzako epaitegira idatzi zuen kartzelariaren portaera salatzeko. Salaketa ez zitzaien espetxeko arduradunei batere atsegin izan, eta presoa espetxeko modulurik txarrenera eraman zuten, egunero droga, miseria eta istiluak besterik ez zeuden modulu batera hain zuzen ere, kartzelarien aurka salaketarik ez dela egin behar ikas zezan. Dena den, afera honetan mendekua ez zen sekulakoa izan, askoz gogorragoa izan zitekeelako. Beraz, salaketa egin zuen preso arrunta zoritxarrekoa zenik ezin liteke esan, ez horixe, berak mendeku txiki bat besterik ez baitzuen pairatu.

Urrutiko ostatua

Espetxe hura Espainian zegoen, herri handitxo baten ondoan, eta herri handitxo horretan ostatua zegoen. Espetxe horretan zeuden euskal preso politikoen senideek gela hartzen zuten ostatuan, Euskal Herritik oso urruti zegoen espetxe horretan zeuzkaten senide espetxeratuak ikustera joaten zirenean.

Ostatuko nagusia gizon jatorra zen, zintzoa, eta euskal presoen senideekin harreman ona garatua zuen, urteen indarrez sorturiko harremana, hain zuzen ere. Adibide moduan, gelak hartzeko euskal presoen senideei prezio merkeagoak jartzen zizkiela esan behar da.

Garai batean ere, ondoko espetxeko kartzelariek gelak alokatzen zituzten ostatu horretan bertan, baina egun batez ostatuko nagusiak bezeroen artean kartzelaririk ez zuela onartu behar erabaki zuen. Eta halaxe gertatu zen, ostatu horretako ateak itxita gelditu baitziren gela hartu nahi zuten kartzelarientzat.

Kartzelariek ostatu horretan euskal presoen senideek gela hartzen zutela bazekiten, eta hori ez zitzaien batere zuzena eta onargarria iruditzen. Hori zela eta, kartzelariak ostatuko nagusia mehatxatzen eta beldurtu nahirik hasi ziren, euskal presoen senideak ostatuan onar ez zitzala nahi baitzuten.

Izan ere, kartzelariak ostatura joan ziren bertako nagusiarekin hitz egitera eta hauxe esan zioten, ostatuan ez zituela euskal presoen senideak onartu behar, euskal presoak hiltzaileak zirela, terroristak zirela eta onartezina zela hiltzaile horien senideak hartzea.

Esan bezala, kartzelariek ostatuko nagusia beldurtu nahi izan zuten. Nahi bai, baina ez zuten deus ere lortu. Hauxe da ostatuko nagusiak kartzelariei emaniko erantzuna:

-Bai, egia da, nik euskal presoen senideak hartzen ditut nire ostatuan, eta aurrerantzean ere honela jarraitzeko asmoa dut. Eta ba al dakizue zergatik? Bezero onak dira, begirune eta heziera handiz jokatzen dute beti, ongi ordaintzen dute eta ez dute arazorik sortzen.

»Aitzitik, zuek aspaldi nire ostatuan ez onartzea erabaki nuen. Ba al dakizue zergatik? Zuek mozkortu egiten zineten, istiluak sortzen zenituzten, gelak izorratzen zenituzten eta berandu eta gaizki ordaintzen zenuten.

»Eta solasaldia bukatu da. Nire ostatutik alde egin ezazue.

Eta gaur egun ere, euskal preso politikoen senideek gela hartzen dute ostatu horretan ondoko espetxean dauzkaten senideak ikustera joaten direnean.

Zenbaketa

Gaueko zenbaketa egiteko ordua zen. Espetxe hartako bakartze eremuan euskal preso politikoek galeria bat oso-osorik betetzen zuten, hamar ziegak beraientzat baitziren, ziega bakoitzean preso bat zegoela. Baina ziega bat hutsik zegoen, bertan zegoen euskal presoa aurreko egunean beste espetxe batera eraman baitzuten UNED-eko azterketak egitera.

Zenbaketa egin behar zuen kartzelaria galerian sartu zen. Mozkortuta zegoen. Oihu eginez zenbaketa egin behar zela esan zuen zakarki eta zenbaketa egiteari lotu zitzaion. Ateetako behatxuloak indarrez, kolpe bortitz batez, irekitzen eta ixten hasi zen, eta zenbaketa burutu zuen galeriako hamar ziegetan, baita hutsik zegoen ziegan ere. Ziega horretan ez zegoen inortxo ere, hutsik zegoen eta argia itzalirik zegoen, baina mozkorturik zegoen kartzelariak ez zuen ezer arrarorik sumatu.

Zenbaketa egin ondoren galeriatik atera zen, baina hamar minuturen buruan zenbaketa gaizki egin zuela ohartu omen zen nonbait (bederatzi preso zeuden, baina kartzelariak hamar zenbatu zituen) eta zenbaketa berriz ere egitera itzuli zen. Oraingoan ez zuen ezer esan, baina euskal presoak zeuden bederatzi ziegetan zenbaketa egiteari lotu zitzaion, ateetako behatxuloak indarkeriaz irekitzen zituela.

Zenbaketa orain ongi egin ondoren, galeriatik atera zen, baina atera baino lehen hauxe esan zuen: "Hurrengoan zenbaketa karneta ahoan duzuela egin beharko da" edo antzeko zerbait. Mozkortuta zegoen eta hitzak ez zitzaizkion ongi ulertzen, baina hitz horiek kartzelariaren amorrua adierazten zuten, berak biziki gorrotatzen zituen euskal preso politikoen aurrean lotsagarri gelditua zela ohartu baitzen.

Kartzelari horrek gaueko txanda egin behar zuen, baina mozkortuta zegoen eta ziurrenik gau osoa lotan emango zuen. Gau horretan presoren bati zerbait gertatu izan balitzaio (gaixotu edo) auskalo zer gertatuko zatekeen. Larrialdiren bat gertatu izan balitz, mozkortua zegoen kartzelariak ezingo zukeen inolaz ere laguntzarik eskaini, baina zorionez gau hartan ez zen ezertxo ere gertatu. Inortxo ere ez zen gaixotu eta ez zen inolako larrialdirik izan. Zorionez!

Zikinkeria kontuak

Espetxe hartan garbitasun baldintzak tamalgarriak ziren. Espetxea zaharra zen eta zikinkeriak ia bazter guztiak hartzen zituen. Preso arruntek, beti bezala, ziegetako leihoetatik janaria botatzen zuten patiora, baina espetxeko arduradunek ez zuten ezertxo ere egin zikinkeriaren arazoa konpontzeko, eta urteak aurrera joan ziren. Beraz, horrelakoetan lehenago edo beranduago gertatzen den bezalaxe, arratoiak agertu ziren.

Egoerak muga guztiak gainditu zituen, baina arazoari konponbiderik ez zitzaiola jartzen ikusita, bertan espetxeraturik zeuden euskal preso politikoek presoen bizi-baldintzez, eta oro har egoeraz, arduratzen zen elkarte bati espetxeko egoeraren berri ematea komenigarria izango zela uste izan zuten. Eta horixe egin zuten.

Hortaz, espetxe horretan zeuden garbitasun baldintza tamalgarriei buruzko salaketa elkarte horretara heldu zen eta bilera batean afera hau aztertu ondoren, salaketa aintzat hartu behar zela erabaki zuten, bertan esaten zena larria baitzen. Hori zela eta, espetxe horretara ordezkaritza bidaliko zutela adostu zuten, bertako zuzendariarekin elkarrizketatzeko.

Espetxeko zuzendariari elkarrizketa eskatu zitzaion, baita lortu ere, eta elkarte horretako bi ordezkari espetxean azaldu ziren zuzendariarekin hitz egiteko. Zuzendariak berak ordezkariak hartu eta bere bulegora eraman zituen elkarrizketa lasai asko burutu ahal izateko. Zuzendaria bere mahaiaren atzean eseri zen eta elkartearen izenean berarekin hitz egitera etorritako ordezkariak zuzendariaren aurrean eseri ziren.

Elkarrizketa hasteko zorian zeudela, bisitarietako batek bulegoko izkina batean zerbait zegoela ikusi zuen, edo hori iruditu zitzaion, eta honelaxe galdetu zion zuzendariari:

Eta hauxe izan zen zuzendariaren erantzuna:

-Bai, baina lasai, zelaian ibiltzen diren horietarikoa da eta ez da arriskutsua.

Presoen egoeraz arduratzen den elkarteko bi kideek elkarri begiratu zioten, beren buruari hauxe galdetuko baliote bezala: "Baina hau benetan ari al zaigu?".

Bai, egia zen, espetxeko zuzendaria benetan ari zen.

Henry Bengoa

Iheslaria

Gau izartua

Gau izartu berbera kontenpla dezakegu biok
Plazer argitsu eta eroso bat da
Ilargia eta eguzkia eta zerua eta izarrak
Guztiak gainera amiltzen doaz hor goitik
Amiltzen adeitsuki eta harrigarriki

Ibili orain nirekin sutan dagoen zerua
Eta izan zoriontsu nire konpainian
Ibili orain nirekin gau izartuaren azpian
Plazer argitsu eta eroso bat da
Planetek gure inguruan grabitatzen dute
Eta izarrek, izarrek inguratzen gaituzte
Galaxiek talka egin eta behera datoz euria bezala
Berandu da baina oraindik ez da inoiz
Badirudi zoriontsuak izan gaitezkeela
Mendetan halaxe botata egon gintezke
Zentzuren bat aurkitu nahirik honi, laztana
Kometak antolatzen saiatzen diren bitartean
Han gorantzago beti estratosferan

Gau izartu berbera kontenpla dezakegu biok
Gure Unibertsoa, kosmologia ere badelako.

Errealitate poema

Errealitatea gutxien arduratu behar gaituen horixe da
Errealitatea hor baitago beti / nahikoa deseroso
Nahikoa mingarri / gauza eder eta beharrezkoagoek
Gure atentzioa eta zainketa eskatzen duten bitartean

Inola inon nahikotzat jo ezin dugun horixe da errealitatea
Inoiz miretsi edo idolatratu ezin duguna
Kasualitatea delako / bizitzan soberan dena delako
Errealitate zikin hori / hala nola elurra bera askotan zapaltzean
Zuritasun lokaztu hura / beti aspertzen eta
Lilura galarazten diguna / bazter utziaz baino ezin da aldarazi
Bera baino indartsuagoak garela erakutsiz

Bizitzari eta pertsonei konfiantza egin behar zaie
Arrisku egoeran edo zalantzaz beteak daudenetan
Eurengan ernatzen diren bertuteetan
Galdera eta zalantza guztietarako soluzioak
Guhaurrengan baitaude / ezezagunaren sakonean
Araka dezagun geure buru-bihotzetan
Sartu gaitezen hortzetaraino armatuak / eta arakatu
Ez dago errealitate handiagorik barruan duguna baizik
Horregatik pertsona gehienak bizi dira hain irrealki;
Uste dutelako kanpo irudiak errealitatea direla eta
Barne munduari adierazi dadin baimentzen ez diotelako
Oso zoriontsua izan daiteke halaxe / bai horixe!
Baina bestea ezagutzen denean / ezin da
Gehiengo demokratikoaren bidea hautatu
Gehiengoaren bidea erraza da
Geurea zaila eta ederra
Ibil gaitezen
Erdu eta
Goazen.

Ez didazu idatzi

Ez didazu idatzi zure itsasertzean / han urrin eta ferde
    olatuak, esturagatik bezala, bortitzago puskatzen direla
Ez didazu idatzi, euriak zure leihoan jotzean egiten duen soinua ezin tristeagoa dela
Ez didazu idatzi, gau-zeruan izarrak edertasun gutxiagoz eskegitzen direla
Ez didazu idatzi, promenatzean aurretik oinezkoek utzitako oin-arrastoak aztertzen dituzula
Ez didazu idatzi, sasietan bildu ditzakedan iratze mota guztiek batera ere
    ez ninduketela *iratzeis améliensis* bat aurkitzeak bezainbat poztuko
Ez didazu idatzi, Txindoki, San Fausto edo Ursuiara igotzea baino neke eta
    plazer gehiago eragingo lizukeela ene gainera igotzeak
Ez didazu idatzi, ni zurea naizela, eta orain bagoazak batera jo eta iristera, kariño
Ez didazu idatzi halakorik falta naizenetik
Beste behin ere banekien, ez zenidala idatziko halakorik
Baina sorpresaren baterako prest nengoen;
    beldur amets eta logura artean egunak pasa dituenaren antzera banekien
    gortina itxien atzea igaro duenak bezala
    eta gauez leihoa irekitzean harritzen ez dena bezala
Badakielako, gaua orain hemen dela, gau sakon eta ederra
Horregatik pixka bat gehiago maite zaitut oraindik
Horregatik saiatuko naiz indar gehiagoz halakorik irakurri ez ezik entzute aldera;
Zure eskua nire kokotsean,
    hatzekin masaila igurzten,
        zure aingura ezpainetatik nire belarrira
            samur eta goxo xuxurla diezadazun lortzea
                ameskeria badirudi ere
Izan ere zeure begietara begira bizi naiz
Eta ez da oso fetitxismo handia hori
Mundu guztia zerutarki bizi daiteke zeurea bezalako begiradapean
Iltze soaldi sarkorra duzu
    baina hori gutxi da
        bada polizia kalean
            begirada hori mantentzen duena

Zuk begirada horren kuraia duzu eta batez ere begiradatik haraindi begiratzeko ahala;
Harantzago so egiteko boterea da esentziala dena eta zuk ahalmen hori duzu
Horregatik bizi naiz ni ere zure begi ferdeetara makurtua
Zeure begiak iraganeko gatazkez baino etorriko diren garaitzez mintzo zaizkidalako
Bi belaze ikusten ditudalako
Espazioa, zabaltasuna, eta aukerak / esperantza
Izan ere itsasoari begira bizi naiz
Fantasia poetikorako espazio amaiezina dena
Eta itsas infinituari begira pasa ditzaket bizitzako gau-egun guztiak / zure belar begiekin.

Agurra

Agurra eskaintzen dizut
Mugaren zeharkatze tragikoaz geroztik
Ez dakit noiz izango naizen bueltan
Bihar mugitzera behartuko gaituzte
Beti urrinago / harago / beti ifarralderago
Zure kostaldeko bularrak musukatzen zituen
Maitale ahalke bat gehiago besterik ez naiz
Baina jakingo duzu nitaz geroan beharbada
Joan baino askoz beranduago egin bezala
Atxilo hartu baino lehenago
Edo erori baino zerbait fiteago
Kalakan ariko natzaizu lotsati
Idatziko dizut zerbait berezia
Enboskatuen zori zoriontsuan
Neguko ene kuarteletik
Borrokaren ezlekutik
Edo galeren zulotik
Leihoren batetik
Agurra eskaintzen dizut
Gezurtiak direla jakinik
Adagio alferrak
Klixe hutsak
Moral ergelak

Zutoihalak bailiran zehatzen eta astintzen ditugunak
Sendia, lagunak eta amoranteak baretzeko formulak
Eskuarki agurrak zerraldoak edo
Presondegiak izaten baitira
Memoriara jaurtiriko uharkak
Jausi egiten dira
Agurra eskaintzen dizut zeren
Agian hau guzti hau
Gehiago ala gutxiago
Zu besarkatzeko aitzakia
Handi bat baino ez da
Etsaiek eta ahanzturak baitakite
Eta betidanik jakin izan dute
Beren bakardade-arrapalan ez direla kabitzen
Enamoratuen besarkadak eta musuak
Ametsen besarkadak
Besarkadak.

Poemak zirriborratzen

Erosoago bizi izan nahiko banu
Lan gutxiaz, aise diruz eta ohorez
Eta arruntagoa banintz;

Gorputza botako ez banu
Itsaso distiratsuetara
Igeri egiteko olatuekin, olagarro eta uretako sugeekin;

Eta hegoak erreko ez banitu
Eguzki aurrean hegan egiteagatik
Antzara, hontz eta zaldi zuriekin;

Izotzeko pista hotz eta ederrera irrist egingo ez banu
Pitzatzen eta urtzen ikusi eta
Dantzan, mugitzen jarraitzeko;

Itzalen armada zerbitzatuko ez banu
Neguko kuarteletan babestu eta
Enboskatuen mundu zoriontsuan bizitzeko;

Eta polizia sekretua ni zelatatzeko itzuliko ez balitz
Kalean, geltokian, autoan;

Nagoen tokian geratuko nintzela uste al duzu
Poemak zirriborratzen
Alegiazko ametsak eginez
Zure gutun bat jasotzen dudan aldiro?

Mudantza poema

Ongi etorri lerro hauetara, gerra bat dago
Baina eroso egon zaitezen saiatzera nator
Ez ezazu nire kaligrafia jarraitu, urduritasuna baino ez da
Ez al zintudan laztandu izkiriatzen dudan esku berberekin?
Ez al nizun izkiriatu azkenengoz, hemendik ezlekutik?
Etxea uztera noa, laster herria hartua izango da
Bildu dut etsaiarentzat baliagarria izan daitekeen guztia
Helarazi diot jabeari abegizko gutunean kortesiazko agurra
Bakarrik gaude orain, etxe hutsegietan beti irteteko prest
Denborak aldatuko diren arte, baina ez dugu errekapitulatu
Beti iragana ez da hobea
Errefusatzen baitugu irmoki honakoaz beste ihesik

Agur t'erdi lerro hauetatik, aldaketa bat gehiago dator
Baina mudantzak gustatzen zaizkit, zuenon oso bestelakoak direlako
Iraganari aurre egin behar izateaz gainera
Geroaren alde gaudenez, mugitu egin behar dugulako
Libro jarraituko dugula adierazten dutelako, mudantzak
Objektu pilatuak / Aldaketa arinak
Aurre egin behar zaio oroimenari
Eta ezabatu erre desegin txikitu
Izan ginenaren arrasto guztiak
Eta bakoitza
Segitzeko
Libro.

Unai Parot
1958
Baiona

1990. urtean atxilotu zuten eta harrez gero espetxean dago.

C.P. Puerto III
Ctra. Jerez-Rota, km. 5
11.500 Puerto de Santa María
Cádiz

Ardi ase txizatiak

Amazonian, behin batean, zuriak ezagutzen ez zituzten indiar batzuk "aurkitu" zituzten eta, elkartrukeetan, zuriek talde burua haien hiriak ezagutzera gonbidatu zuten, zurien aurrerapen "miresgarriak" ezagutzera.

Itzultzerakoan, hainbeste "aberastasunen" artean, berarentzat liluragarriena, harrigarriena izan zena galdetu zioten, adi-adi, begi arranpaloekin. Eta berak, "behin, zuri bat erreka batera txiza egiten" ikusi zuela erantzun omen zien, sorkari hutsal horrek…

Euskal Herrian, gero eta gehiago zaintzen ditugu gure bazterrak, gure erreketara gero eta gutxiago egiten dugu txiza eta… Ingurumena gero eta gehiago zaintzen dugu eta guztiz eskertzekoa da, zeren eta besterik ez dugu, izadiaren alea baino ez gara eta izadia hiltzen bada, berarekin batera hilko gara, ziur!

Itsasoa, mendia eta landa zaintzea, benetan, bikain dugu, baina, nire ustez behintzat, beste bi gauza ere landu behar ditugu: gure hizkuntza eta gure arteko harremanak.

Azken hogei urte hauetan, euskaraz gero eta okerrago egiten dela, euskara txirotzen dela nabaritzen da. Gero eta erdarakada gehiago erabiltzen dira eta euskara, sasi-euskara, "euskañola" bihurtzen da. Euskarari txiza egiten diogu!

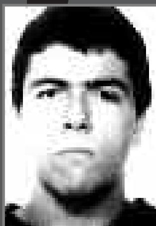
Euskararenganako adeia galtzen ari da baina baita gure arteko adeia, edo begirunea ere. Lehen, bestea, kidea, oso garrantzitsua zen (askotan gure burua baino gehiago ere), euskal sena genuen, elkarkoia, taldekoia, adeitsua, *gu*, ez *ni*. Orain batzuek *ni eta Txomin* diote (Txomin eta biok), *nere aita* (*aita* edo *gure aita* esateko), *nere herria*, *nere ez dakit zer*, *gure* esan ordez. Liberalak, kapitalistak, burukoiak eta… txizatiak bihurtzen gara. Gure etsaiek antolatu duten harrapagailuan sartzen gara, ardiak bezala. *Kleenex* gizartean sartzen gara.

Ardi kapitalistak bihurtzen gara. Ardi aseak. Ardi txizatiak.

Eta hau aldatzeko, zerbait eginen dugu?

Nahia, gogoa baldin badugu, edozer gauza egiten ahal dugu eta…

Puerto III espetxean, 2008ko irailean

Sergio Garcia Razkin
1971
Donostia

1991. urtean atxilotu zuten.

C.P. Alcázar de San Juan
13.600 Alcázar de San Juan
Ciudad Real

Atzerriko liburu mardulak memorizatuz
marrazten saiatzen ginen askatasunaren bidea, orduan.
Harik eta bihotzarekin mintzo ginen egun batean
harexek iradoki zigun arte
irribarreetan erreparatu behar genuela...:
Edozein erkideren irribarre goxoan
bildurik baitaude herri oso baten desioak.

Iragan hartan, eta patioari hamaikagarren mila
buelta eman orduko, bat-batean zerurantz altxatu zuen
begirada euskaraz amesten zuen gatibuak eta, Ipar hartarantz
zihoan hegazti saldoa ikusterakoan, bat-batean etxekoentzat
mezu bat haiekin bidaltzearen aukera pasa zitzaion
burutik.
Hegazti horiek, haiek bai, oraindik orain
etxerako bidea gogoratuko zutelakoan.

Jostagarritzat ditu ideiak, ziega barruan, gatibu Pentsalariak. Batez ere inguruan duen hertsikeriari itzuri egiteko balio zaizkionean.

HUME-renak kasu: leitu berri dionean norberaren baitako ni iraunkorra ez dela existitzen; halakorik ezinezkoa delako. Haren oinarrian leudekeen ideia edota inpresioek, kanpo-errealitatean iraupen egonkorrik ez dutelako.

Gauzak horrela, aldakorra litzateke beraz -ondorioztatu du sakon gogoetatzeko ohitura duen gatibuak- bizitzan zentzurik (omen) duen guztia. Badaezpadakoa. Logikoa dena barne.

Orduan ere, debekuak ausazkoak eta ordena, ordena erabatekoa, guztiz inpasiblea. Eta kartzela bera ere, bere irmotasun beldurgarria eta guzti, entropia beraren aldagai kaxkar bat, besterik, ez da. Edo litzateke. Edo, sikiera, izan beharko luke.

Arrazoimenaren azkena zuzendu dio baina -gatibu Pentsalaria jada ohean etzanik zegoelarik- oroimenaren mamitik mintzatu zaion senak; gogoratu dionean bera bezalakoentzat badirela inoiz aldatzen ez diren gauzak... Ni-an ez ezik, kanpoan ere ondo errotuta daudenak.

Berehala Baietz onartu dio senari, apur bat bera ere oroitu ondoren, gatibu Pentsalariak. Eta loaren amaraunean jausi aurretik, xuxurla baten bidez, isiltasun hautsi berria lekuko gisa hartu nahian edo... arrazoinamendua ixten duen salbuespenak ahoskatzerik lortu du, "un pikoleto siempre es un pikoleto" esaldia bota ostean.

Vasili Grossman-ek idatzia utzi zuen nola, Auschwitz-en gatibu orok askatasunean bizitako bere iraganean zoriontsua izan zela aitortzen zuela.

Vasili Grossmanek berak ere, idatzia utzi zuen Osteko Gulag-ean gatibu orok askatasunean bizitako bere iraganean zoriontsua izan zela aitortzen zuela.

Hitz batean, Vasili Grossmanek idatzia utzi nahi izan zuen, gatibu orok bere kartzela aldiaren eguneroko arranguraren aurrean, bere iragana edertzeko joera argia zuela...

Vasili Grossman idazle gisa miresten duen gatibua baina, bere ziegako aulkitxoan eserita haurtzaroko argazkiak ikustatzen dituen bitartean ohartu da baietz, bera bere iraganean... ezinbestez egun baino askoz zoriontsuagoa izan zela...

Vasili Grossmanek idatzia utzi ez zuelako inoiz, argazkiak ikustatzen ari den gatibua ez bezala, berak kartzelako arrangura barrutik inoiz ezagutu ez zuela.

Egoera iraultzeko asmotan tematurik atera dira berriro, gaurkoan, gatibuak patiora. Betiko lez eta jarraian, lehenengo itzulitik eta ohiko martxa azkarrean, eztabaida sutsu baten bidez ekin diote gaiari.

Ez baina, haiekin batera patio bera zeharkatuz mende gehien daraman gatibuak. Azken hau isilik, isil-isilik, eta sosegu handia adierazi nahi duen irribarre mehe batekin segitzen ari baita sesioa.

Aspalditik oharturik baita, ezinbestez edo eta berezko ezintasunez ere, patioaren inguruan ematen diren birak bezain zirkularra bilakatzen dela, azkenean, bitartean plazaratzen den gatibuen iruzkin oro. Soberan frogaturik duelako abiapuntutik botatzen diren ideia zein argudioak, dagokien ohiko bide susperra burutu ostean, azkenean, ezinbestez edo eta berezko ezintasunez ere, abiapuntu berean bukatzen direla...

Etsaien odolez zehaztutako eskuak
zimurtzen hasiak zaizkigun honetan,
murruen arteko ikusmena
aspertzen hasi zaigunekoa...
Lehen hutsalak zitzaizkigun kontuak
saminez gogoratzen ditugun garaian,
etsipenez lirikarako joera funsgabe bilakatzen dela lirudike.
Gauero-gauero lokartu aurretik ziegako afixan den
Che-ren bisaiaren aldetik, begi kliska
maltzur bat jasoko ez banu...
ezinbestekotasuna iradokiz edo…

Ibon Meñika Orue-Etxebarria
1977
Zamudio

2004. urtean atxilotu zuten.

C.P. Curtis (Teixeiro)
Ctra. de Paradela s/n
15.310 Curtis (A Corunha)

Oraina

1, 2, 3, 4, 5, 6, buelta; 1, 2, 3, 4, 5, 6, buelta. Hortxe *Finis Terrae* nerea; txaboloak luzeran ene hankei ematen uzten dizkion urrats kopurua. Europa mailan, demokraziaren apologiazaleek ezarri nahi duten asteko 65 orduko lanaldia baino handiagoak dira gure saioak, hemen, espetxean. Izan ere, armiarmaren hariak apurtu barik jarraitzen du. Poetak dioen bezala, *ez dugu besterik ikusi, ez dugu besterik entzun*[1].

Faxistek Pazo do Meirás baino gehiago lapurtu zioten Galizari. Oroimena adibidez. "Rexurdimento" berri baten bila dabiltza galegoak; Pastor Diazen[2] *A Alborada* olerkiaren ikur kulturalaren gauzapen praktikoa, alegia. Zeltak, suberoak, erromatarrak eta kristau asentatze ugariek deskubritu ez zuten hori. Uxio, Santiago, Giana eta Xose Manuel egungo galizar preso politikoek, besteak beste, naturalki bizi dutena: identitatea. Ukaezina da, haatik, gaurko belaunaldiek kolokan eta kalakan dutela berau. Olerkiari jarraiki, guri bezala, *zilbor-heste bat eten, eta beste bat josi* zietelako.

Aitzitik, hizkuntzari ez diote uko egin bertakoek, kartzelako egunerokotasunean ere txertatua dagoelarik; inbidia eta guzti ematerainokoa. Patioan, megafoniatik, bokiei zuzentzerako momentuan… galegoz bizi zaitezke nahiz eta gatibu egon. "Bereziak" horretan ere izan behar gu; Euskal Herriko bost espetxeetan euskara existitzen ez baita. Territorio libre bakarra, berton ere, eraiki behar zoritxarrez. Manda carallo!

Zulo honetan, guztietan bezala, antzerako errepikatzen dira egunak. Michelin gida-talegeroko pasarteak diren kunden bidez ikuskatu deza-

---

1 Gotzon Barandiaran larrabetzuar idazlearen *Katamalo* (Susa, 2007) poesia liburuko pasarteak ageri dira testuan zehar, letra etzanez [Editoreen oharra].

2 Nicomedes Pastor Diaz (Lugo, 1811 – Madril, 1863). Gaztaroan idatzi zuen "*A Alborada*" ("*Egunsentia*") poema hizkuntza galegoaren birsortzearen ikur gisa hartua da [E. O.].

kegun gisa. Pelikula honen paperak banatuta daude casting-ik egin gabe, eta nahiz eta kokaleku ezberdinetan girotua izan, etengabe birprodutzitzen diren rolak antzezten dira; inoiz gaurkotasunik galtzen ez dutelarik. Berdin da zein urtetan izan, zein lekutan; ikuskizunak aurrera jarraituko duelako.

Besteren artean, soinu banda potentea dugu. Pelikula bat kalitate nagusikoa legez sailkatzea ezinezkoa da, momentu bakoitzaren arabera, musika doinu egoki bat uztarturik ez badu. Horretaz, urtetako esperientzia duten bi orkestra arduratzen dira: Camaron-en bertsio anitzak abesten dituzten ijitoak, eta bestetik, belaunak porlanaren aurka itsasten dituzten musulmanen otoitzak. Paper protagonista, aldiz, super-ekoizpen yankien antzera, nahiko banatua dago. Izan ere, gehienak droga fenomenoarekin loturikoak badira ere, etorkinen aferaren aurpegi gordinenek konpetentzia ederra egiten baitiete. Baita genero indarkeriarekin zerikusia duten kasuek adierazitako goranzko joerak ere.

Guri, ezer jakin barik, leku zentral bat eman digute saioan, zenbaitzuek berton hormekin batera *pack* berdinean gatozela uste izaterainokoa. Alta, soilik publikoarekin gaude zorretan, ez beste inorekin.

Dena dela, neurgailurik esanguratsuena filmaren gaiztoak duen nibelaren araberakoa da beti. Gaizto on bat (a zer paradoxa! Kar kar) egonez gero, kategoriaren tamaina markaturik baitago. Gure kasuan, txakur urdindunek B saileko mailakapenera jaitsarazten gaituzte, baina zer egingo diogu, aurrekontua amaitzear zegoen eta! *The Simpsons* bezalako "actor secundario Bob" bat, badugu; orain gutxi Teixeiro-ko presondegi honetatik espetxe-baimen batetik ihes egindako Rodriguez Menendez alproja lekuko. Eta baita XXI. mendean garrantzi gehiago hartzen ari diren alkoholemiako tasak gaindituriko zigortuak ere. *Second life*-ik? Zertarako?

Irakurketa berrartu eta, *atzeratu egiten zigutela etorkizuna iraganarekin bat egiteraino* diosku poetak. Enkriptatu gabeko egi borobil bezain gordi-

na. Ezkerreko botoiarekin klikatu izaneko patua, apika. Isioturik mantentzeko erronka sotila. Garaitu beharreko birus zikina.

Zizeron-ek "ongi zauden lekuan, horra hor aberria" oinorde gisa utzi zigun. Ez da gure kasua, kontrakoa, baina mendea eta segundoa gurutzatzen dira zoko honetan ere. Orain dela 500 urtetatik, gutxienez. Odol gorriz zipriztindurik, idatzi bako historiak jarraibidea du. Gaur. Oraintxe; izkiriatu behar dugun maitasun oihua. Gerezi-zukuz blaituriko beste manifestu batetik, gure manifestua bihurtzeraino; iraganari fidel, etorkizuna jokoan, eta oraina jazo beharreko oihartzuna. Oraina; ez dezagula oraina ahantz, otoi. Nafarroa bizirik… ta segi aurrera!

Gazteagoa nintzenean (kar, kar) etorkizuna gure eskuetan hartu behar genuela etengabe errepikatzen genion gure buruari; eta egia zen (da). Erraietatik lapurturiko geroa egin, sortu, eraiki eta eskuratu behar dugulako. Baliteke, etorkizuna helburu izatea oraina modu naturalean bizi genuelako; kalean bizi eta kalea biziz, oztopoak oztopo. *Gureak ere belaunaldikoaldia izan behar zuen*; baina ez da izan, antza. Burugogorrak gu gero!

Espetxeak oraina ez izatea inposatzea bilatzen du. Goitik beherako lapurreta, alegia; zigor kodean ageri ez den espoliazioa. Iraganetik -kalean nengoenean- abiaturik, kalera bueltatzerakoan egingo duzunera salto eginez. Nahiz eta askorentzat gure baitan, *ordua eskatu beharrari uko egitea* ezarri gura. Eta oraina etenaldi bat bilakatzen da, ebaketa, hutsunea, kit-kat luzea, redio! Eta ez diot orainari uko egin nahi. *Ametsak pilatzen jarraitu gura dugu* leloari leiala izan; horixe helmuga eta iturburu.

Nik denbora gutxiago daramat lau horma hauen baitan iltzaturik. Hargatik, oraina ez izateari erabateko ezezkoa egunez egun adierazten dioten pertsonak badaudela jakiteak, merituaz haratago, miresmena sortarazten didate, halabeharrez. Deskantsurako betarik ez dagoelako; egun batez baiezkoa emateak, milaka ukatze egun guztiak zaputz ditzakeelako. Partaide bilakatzen nau. *Baina oraina izan gura dugu* tatuatzen dut ene

azalean. Eta nia gu bihurtzen da. Eta Euskal Herria deitzen dugun zatitxo bat nire aldamenean eta barrenean dakusat; oraina izaten jarraitzen dudalarik, ondorioz. Hau bai ondasun guztia. Eta berori lotzen natzaio; sutsuki, gogotsu, amultsu.

"Azken presoa etxean izan arte ekingo diogu" irakurtzen dut aspaldiko egunkarian. Herritar nekaezinek igorritako mezu adoretsua; olerkariari arrazoia emanez, *maitasunak bete diezagun memoria.*

Teixeiroko espetxean, 2008ko abuztuan

Agustin Figal Arranz
1972
Santurtzi

2002. urtean atxilotu zuten.

C.P. de Clairvaux
Ville-sous-la-Ferté
10.310 Bayel

Presoon galtzontziloak urrezkoak ei direz

Aurtengo uztailaren 29an suertatu zitzaidan iskanbilatxo baten parodia

1. Eguaztena gaur da,
dadukat bisita.
Betiko lez urduri
joan naz korrika.
Zazpi urtez ez ditut
haiek ikusita.
Egun zoragarria
da iragarrita.
Oraindik ere ez da
hasi hika-mika.

2. Herria, koadrila
dauzkagu mintzagai
une on eta txarrak
kontatu ere bai.
Euren alabaz mintzaz
biak lerdeaz blai.
Osterantzean ere,
jardun dogu lasai.
Danak bere horretan
egun ere darrai.

3. Bisitaren ondoren
dator miaketa.
Komeriak baita ere,
sarritan, tarteka.
Gatibua pozik ta
matoiak erreta.
Zaingorri ta makila
kartzelan oreka.
Zigorra merezi dot
preso nago eta.

4. Fuilagelara sartu
atzean dut "Tintin".
Matoiaren jardunan
borrero oso fin.
"Gaurkoan be zurea
egin dok Agustin".
"Hontan on urteteko
eginzak ahalegin,
aurretik ipinita,
gogo behar adin".

5. Arropa kenduz hasi
dirudi zirkoa.
Domadore txakurra
ta fiera presoa.
Prepotentziaz ari da
giltzadun harroa,
kenarazi nahi ei
dit galtzontziloa.
Striptease-a atsegin
du doanekoa.

6. Urtenbiderik ez da
baizik ukatzia,
arma bakarra daukat
desobedientzia.
Erantzunak ez dio
egin ba grazia,
pailazoen burua
sutan da hasia,
puztu egin didana
barneko irria.

7. Zirkoak darrai, baina,
aldatuz papera.
Ni neu pasatua naz
ikusleen artera,
nahiz bazter ez utzi
otzan ez den fiera.
Tintinek jokatzen du
pailazo antzera,
nahiz barre eragin ez
izan bere zera.

8. "Zure sendia ez da
hemendik urteten".
Mehatxu egitea
hark du maite gehien.
Sasikumeak ez du
hartu nahi atseden.
Nire ahotik entzun
gura luke: "arren,
nire familia utzi,
orain dut eginen".

9. Galtzontziloa nahi dau
kosta ala kosta.
Jarrita mantentzea
lortuko dut ozta.
Xefea nun dagoen
galdetu diot ta.
Xefea bera dala
harroki dinosta.
Eztarrian egingo
nioke nik hozka.

10. Galtzontzilotan segi,
pasa da denbora,
sendiak bitartean
ezin jun inora.
Horrelaxe Tintinek
nahi nau aztora.
Berotasunak egin
baitu jada gora.
Xefeangana laister,
Tintin joango da.

11. Etorri barritan da
aurrean xefea.
Xefearen ondoan
Tintin xelebrea.
Bi hoien inguruan
txakurren ostea.
Zelako komitiba
handi dot ospea.
Ez dot erraz izango
ospa egitea.

12. Guztiei ezetz ta
eskatu halere.
Burugogorkeria
oihan honen lege.
Ez dakite, ostera,
hortan naz errege!
Txikia izan arren,
ez nozue herabe.
Ez naz hemendik joango
galtzontzilo gabe.

13. Hozberoak berandu
barik jo dau goia.
Trapua miatzera
hurbil da morroia.
Ikusi gura ditu
zakil zein potroia.
Egunero etxera
hola pozik doia.
Obsesio sexualaz
beterik matoia.

14. Miaketa bukatu
patiora naiz joan.
Iskanbila dadukat
ostera gogoan.
Irribarre txikia
nabarmen ahoan,
patioan lagunei
kontatzerakoan.
Garaipentxo bat, zinez,
daramat kolkoan.

FUILA: frantses hitza. Miaketa.
MATOIA: kartzelaria, Frantzia aldeko kartzeletan gauden presoon argotean.

Ilobaren jaiotza

Joan dan zapatuan
azkenez jaio da.
Ta ni hemen egonda
naiteke aztora.
Noizbait ikusiko dut,
noizbait izango da.
Ez naz urdurituko
inondik inora.
Memento pozgarria
jaio da iloba.

Udazkenean jaio,
dirudi negua.
Egun ilun-ilunak,
giroa hoztua.
Giroa berotzeko
horra hor kontua.
Leiretxu doakizu
zuretzat muxua
ta koinatuarentzat
besarkada estua.

Berandu jaio ei da,
ez da goiztiarra.
Hamazazpian zeukan
jaio muga-marra.
Jada oso minduta
amaren bizkarra.
Biziki nekatuta
zenduan zaharra.
Ez zaio falta, barriz,
Oskitx-i sugarra.

Pozik eta urduri
dago familia.
Arropa, mila gauza
jada ekarria.
Eta osabarena?
Kezkatuz hasia.
Ez zaitez arduratu
iloba maitia.
Laster izango duzu
neure oparia.

Oraintxe Santurtzira
joango nintzake,
tartean ez baleude
hainbat horma, kate.
Muxutxu haundi bana
doatzu bitarte.
Iloba zuzenean
emango nizuke
hau da azken bertsoa,
beraz laster arte…

Fresnesen, 2007ko azaroan

Naiara Mallabia Sanchez
1982
Bilbo

2003ko udaberrian atxilotu zuten.

C.P. Villabona
Finca Tabladillo (AS17-Avilés)
33.271 Villabona (Asturies)

Minaren bidea, zurea eta nirea

Eta bukatzen da denbora, eta bukatzen da, eta bihar ez da izango. Hurrengo hilabetean izango da. Eta laztanak, jakin gabe agurtu dira. Eta begiek negarra gordetzen dute etsaien aurrean.

Kantzelak nere atzean ixten diren bitartean, mina soinean daramat, inor miatu ezin duen mina. Eta zu kalera ateratzen zara. Baina mina zurekin ere badoa. Minaren beste parte bat. Minak bere ohiko bidea jarraitzen baitu, parte bat Euskal Herrira doa, zurekin, zure baitan isil-isilik kilometrotan barrena. Gainontzekoa nerekin gelditzen da; ziegan sartzen naiz alboan dudala.

Zure mina agerian geratzen da atzera begiratzen duzunean, norbait atzean utzi izanaren begirada, azken begirada luzatzearen nahia eta beharra. Nere mina atzera begiratzen ez dudanean azaltzen da, ohiko korridoretik aurrera jarraitzea besterik ez zaiola geratzen dakien presoaren pausu mingarriak.

Batzutan ez dago hitzen beharrik, gorputza jantzita dugula biluzik agertzen gara bestearen aurrean, norbere barruak ezkutatu ezinik edo ezkutatu nahi ez ditugula.

Eta orain faltaren hutsunea. Eta orain nahiaren ezina. Eta orain zure beharra, beharren zerrenda malkotuan. Eta orain zure presentzia nire isiltasunean.

Eta konturatu gabe ematen didazuna poltsikoetan eramaten dut beti, baimen eta debekuen artean.

** zure malkoek sortu zuten idatzi hau. Maite zaitut.*

El Sol no espera

El Sol no espera
y tengo que apagar las estrellas
la luna quema
la lluvia seca.

El Sol no espera
y tengo que apagar las estrellas
las calles gritan
la noche calla
los días despiertan.

El Sol no espera
y tengo que apagar las estrellas
la lucha vive
la edad recuerda.

El Sol no espera
y esta noche es nuestra
no hay nada difícil
que no merezca la pena.

Y si luego no me encuentras
estaré apagando estrellas,
Y si luego no te encuentro
las dejaré encendidas
dejaré la noche abierta.

Haizeak ez du ekartzen espero duguna
bihotzek ez dute jasotzen ematen duguna.
Hotza ez da gelditzen negua amaitzean
eta gaua ez da betirako gurea.

Orbainak bistan daude eta mina itzalean
zu nire bila, non nengoen gau hartan
bizitza motza da, edo motzegia
maitatzea librea da edo esklaboa.

Oihuak ez ziren entzun
bizkarra ematen digun munduan.
Negarra burukoan geratu zen
sukarraren zapi bustian.
Eta kartzelak, kartzela jarraitzen du izaten
logurarik ez duen gau honetan.

Haizeak ez du ekartzen espero duguna
Ilunsenti polita da gaurkoa
argazkietakoa baino politagoa.
Aska dezagun kalea
sua bagina bezala.

Jon Markel Ormazabal Gaztañaga
1982
Donostia

2007. urtean preso hartu zuten.

C.P. Ocaña I
c/ Mártires, 4
45.300 Ocaña
(Toledo)

Murruarena

.**A**gian -eta soilik agian-
berrogei minutu igarota, agur-hitzen mataza nahasian altxatuko
da lehena. Agurraren lezioa oraino ikasi gabe dugula,
zimeltzen dira bihotz **ZIZELKATU**ak.
Eta ezarian ekingo diogu alanbrezko nenufareak dituen
porlanezko zingirako bideari -poesia narratsenarekin topo eginez-.
Galerietan barna. Kabinetan, lausoturiko kristaletan atzamarrez
marrazturiko imintzioak atzean utziaz.
Bigarrena.
Negu gorri nahiz eguzki erreko patio itogarria.
Joan-etorri hitsen alboan isolaturik dauden muxu **ZUNDATU**en erreinua.
Absentziak ere itaunka egingo du.
.**Z**aindari ernegatuen herdoil-hitz
eta agindu **PITZATU**etan hirugarrena.
Biderkaturiko instantzien burokrazia tonak hitza ere usteltzen
duenean. Irribarrerik emendatu ezin daitekeen prozesu betierekoa.
.**G**auez
INARROSIko digu laugarrena gau tximeletaren erritmoak.
Ordu-orratzak ere lokartu egiten diren ziegetan.
Eta gu biluzik orduen larrugorri festan.
Egunerokoan inguruko bekaizkeriak altxatzen dizkigun murruen
hautsezintasuna dudatan jarriaz. Murru guztiek baitute erraz aska
daitekeen harria.
Lehena.
Ondoren etorriko dira besteak.

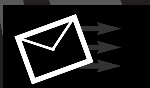
Ocañan, 2008ko uztailean

Bereziki, burdinek zerraturiko leihoetatik
horma besterik ikusten ez dutenentzat

Asier Kintana Zorrozua
1968
Bilbo

2006. urtean atxilotu eta espetxeratu zuten.

C.P. Les Beaumettes
213, Chemin de Morgiou
13.404 Marseille Cedex

Udaberria

Udaberriarekin
itzuli dira txoriak
itzuli dira loreak
hosto berdeak
eta naturara koloreak.
Euskal Herriko
Udaberriarekin
itzuliko da justizia
itzuliko da askatasuna
eta herrira, gu, presoak.

Soak

Zelai berdeak hodei beltzak
zeru urdina zuhaitzak danbadaka
begira zerura luzatu eskuak
laztandu haizea maitatu bidea
Muxukatu askatasuna
gorrotau injustizia
Indar asko bukatu beldurra
Maitea maite herria maite.

Zaindu

Zaindu arnasa
altxa burua
denok elkarrekin gaude
datorrenari erantzuteko
bizitza ederra bada
borrokatuz bizi behar da
borrokatu zoriontsua izateko
borrokatu errespetua izateko
borrokatu bizirik gaudelako
altxa burua
zaindu arnasa.

Gaua

Gaua heldu da
bere mantu beltza
zabaldu du munduaren gainean
eta txolarreak ere
estututa lokartzen dira.
Kanpora begiratzen dut
barnea lasai dudala
iluntasun eta argien artean
zerbaiten bila nago
eta gaur ere
bihotzean zaituztet.

Kolore tantak

Kaleko bazter ezkutuetan
zabor artean
loreak sortzen dira
dena grisa, dena beltza
den lekuetan
kolore tantak dira.

Jendarte klasista honetan
norgehiagoken artean
elkartasun keinuak daude
dena irabazia, dena injustizia
den lekuetan
kolore tantak dira

Ostadarra

Euri eta eguzkiaren arteko borrokan
ostadarrak bere koloreak zabaltzen ditu zeruan
tanten artean grisa eta urdina nabari dira,
orainaren eta geroaren arteko borrokan
barroteen estutasunetik sentimenduak ihesi doaz
zeruan ostadarren koloreak margotzen dituztelarik.

Gogoratu eroritako fruituak
hostoak eta adarrak
gogoratu ezten gogorrak
udaberrian goxoak eta berdeak
zirenak
gogoratu ere -eta ez ahaztu-
behin esku irekia izandako
ukabila.

(Yehuda Amichai-ren poema,
neuk moldatua)

Ibiliz

Askatasunaren bideetan barrena
kolpeka suntsitu nahi gaituzte
eta gu
sufrimendua maite ez dugunok
topekadaz topekada gabiltza
bide berriak ireki nahian.

Magalean

Arraitzpeko magalean
sortu ginen
han sortu da auzoa, hiria
han sortu dira fabrikak
etxeak, parkeak…
Ez dira berez sortu
jendeak bere eskuz
bere hatsez
bere izerdiz
sortu dira sortu.

Gu, herriari, Amalurrari
euskarari loturik gaude
eta gure begi-ninietan dago
Arraitzpeko magala.

Galderak

Zoriontasuna zer den galdetzen didazu?
Zirrara zer den galdetzen didazu?
Duintasuna zer den galdetzen didazu?
Xamurtasuna zer den galdetzen didazu?
Elkartasuna zer den galdetzen didazu?
Laguntasuna zer den galdetzen didazu?
Maitasuna zer den galdetzen didazu?
Osotasuna zer den galdetzen didazu?
Goxotasuna zer den galdetzen didazu?

Lerro okertuekin idatzirik dauden erantzunetan
irakurtzerik ez dugunez
norberak ibili beharko ditu galdera horiek.

Bestelakoak

Eguzkiak berotzen nau
urriko goiz honetan
aurpegia altxatzen dudanean
bere goxotasuna sentitzeko
neguko egun hotz honetan:
energia hutsa da

Bestelako bizitzak posible direlako
bestelako geroa marraztu dezakegulako
bestelako erlazioak gara daitezkeelako.

Ohean etzanda
begiak ixten ditut
esnatuta nago ametsetan
irribarre argitsuak ikusten ditut
barre algara bizi eta argiak:
energia hutsa da.

Bestelako bizitzak posible direlako
bestelako geroa marraztu dezakegulako
bestelako erlazioak gara daitezkeelako.

Bisitetara noanean
zeuen aurpegi ederrak aurrean ditut
keinuek erakartzen naute
inguratzen gaituena desagertzen da
gure begiradak iltzatzen direnean:
energia hutsa da.

Bestelako bizitzak posible direlako
bestelako geroa marraztu dezakegulako
bestelako erlazioak gara daitezkeelako.

Bariazioa... Har nazazu

"… and I ask you once more
take me home when the lights go down…".
-Zea mays-

Zorotzat hartu ninduzun
atzo galdera egin nizunean
zorotzat hartu ninduzun
baina zeure begi harrituetan
zerbait gehiago ikusi nuen.

Ilargia zeruan dagoenean
batzuk gizon-otso bihurtzen direnean
beste batzuk zer horren bila goazenean
aurkitu zaitut valsean
ametsen mundutik at dagoen lekuan.

Zorotzat hartu ninduzun,
bai, baina zerbait hautsi nuen
ez dakit bakartasuna edo eza den
ez dakit hitz egin behar ote dugun
baina galdera berriz egin nizun.

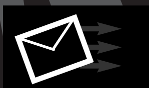
Nire barna muin handituetan
maldan behera datorkit funtsean
laztan eta maitasun gose zoroan
zure gorputza nirearekin borrokan
nire bularra zurearen kontra bakean.

Hartuko nauzu zurean
argiak itzaltzen direnean?

Iñaki Gonzalo Casal, Kitxu
1964
Getxo

1994. urtean atxilotu zuten.
Liburu ugari argitaratu ditu orain artean:
Carta a un fantasma (Txalaparta, 1997), Hace frío aquí en España (Hiru, 1998), Nadine (Txalaparta, 2000), La barca de Amín (Txalaparta, 2002) eta El niño de Maguey (Txalaparta, 2006).

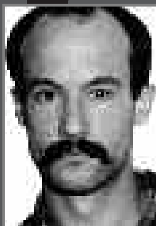
C.P. La Moraleja
Ctra. Local P-120
34.210 Dueñas
Palencia

La fotografía

¿Recuerdas cuando te susurraba palabras subidas de tono en el primer escalón del portal de tu casa? Palabras del tipo *o me dejas subir a tu casa o me pongo a gritar y la liamos*… ¿recuerdas? Te lo decía al oído, bajito, apenas un susurro… pero te amenazaba con gritar, con montar un escándalo si no atendías mis apremios. Tú callabas. Cerrabas los ojos y callabas porque tus padres dormían en el segundo piso. Y los vecinos también dormían y no se oía ni un solo ruido en todo el barrio. Apenas un par de ladridos a lo lejos y el traqueteo cadencioso de algún tren-pájaro nocturno. ¡Y mis palabras subidas de tono! Que, en realidad, no eran palabras al oído, ni susurros aunque apenas levantara la voz cuando te decía aquello de *o me dejas subir a tu casa o me pongo a gritar y la liamos*…

Han pasado doce años, cuatro meses y trece días y me preguntaba qué habría sido de tu vida desde que te amenacé con liarla en el portal de tu casa cuando un amigo de un amigo que estudió contigo me dijo que te fuiste a vivir con el tipo que te rondaba. Que te casaste, no porque tú o él lo quisierais, sino porque tus padres deseaban una boda por todo lo alto: con su ramo de flores y su vestido blanco sin cola, con su convite para ochenta y dos personas, con su coche y sus latas amarradas al guardabarros, con su tarta y los paquetitos preceptivos de puros y agendas de tapa blanca, con sus bailes y el brindis del suegro un poco achispado ya… Me dijo que te casaste un poco obligada, para que tus padres no se llevaran un disgusto y que tuviste tu primer hijo siete meses después de la boda, y que le llamaste Josu en honor a tu suegro, y que luego vino la niña, Izargi, y un perro negro con una mancha blanca en el hocico. El amigo ese del amigo que estudió contigo también me contó lo de la muerte de tu abuela y lo del accidente de Rosi, tu mejor amiga… y me regaló la foto que os sacasteis en el viaje de antiguos alumnos a Santa Pola. Se te ve guapa, un poco más rellenita, un poco más arrugada, un poco más triste quizá.

Como ves mi amigo ha sido un poco indiscreto y me lo ha contado todo. O casi todo. Porque no sé si alguna vez te arrepentiste de no haber probado mis caricias y mis besos y el sabor un poco amargo, un poco dulzón de mi semen bajo las sábanas de tu cama, pared con pared con la habitación de tus padres. Aún hoy me pregunto si, de no haberte negado a subir los dos pisos que nos separaban de tu habitación, hubieras acabado con aquel tipo que te rondaba y te hubieras casado un poco a remolque de los deseos de tus padres y hubieras tenido dos hijos, un niño y una niña preciosa, y te hubieras sacado la foto que en el momento de escribir estas líneas tengo en mis manos.

Jokin Urain Larrañaga
1959
Mendaro

1986. urtean atxilotu zuten. 22 urte daramatza Espainiako kartzeletan preso. Eskarmentu handiko idazlea. Idatzitako lanen artean aurki ditzakegu: Izaina, AAB, 1990; Adlotse, Txalaparta, 1992; Gatibu sortu nintzen, Susa, 2000 eta Errotarria, Susa, 2006.

C. P. La Moraleja
Ctra. P-120
34.210 Dueñas
Palencia

Galduen ostatukoak
-Txaraberenak-

Bere mahaitik atera begira zegoen Luxio, Txarabe ikusi zuenean handik sartzen. Atril handia zekarren esku biekin helduta, zutik eusteko ahaleginak eginez, eta atrilaren gainean bele beltz bat, orekari eusteko ahaleginetan hegoak zabalduz eta astinduz.

Ez zen gutxi harritu Luxio ikuskizun harekin, eta Luxio bezain harrituak geratu ziren Galduen Ostatuko gainontzeko bezeroak.

Sortu berri zuen harriduraren jakitun, mostradore aurretik bezero guztiei begira geratu zen Txarabe, atrila bere alboan zutituta. Atril gainean hegoak astindu eta lumak tolestu zituen beleak, eta mahaietan eserita zeudenei begiratu zien zorrotz itxuran, bere belztasun hartan serioago agertu nahian seguru asko.

-Hortxe; ipini hortxe –esan zion Txaraberi Galduen Ostatuko ugazabandre Maitek, mostradore ertzetik horman itsatsitako basurde muturrera zegoen hutsartea erakutsiz.

Buruarekin baiezkoa egin eta Maitek esandako lekura zuzendu zen Txarabe. Atrila egokitu bezain laster ohartu zen leku aproposa zela hura, inori trabarik egin gabe guztien agerian zegoelako.

Berriro ere hegoak astindu zituen beleak, eta bi-hiru jauzi egin zituen atril gainean.

-Krooak! –esan zuen ondoren, atril gain hartatik hara-hona begiratuz, eta beste bi-hiru jauzitxo egin zituen, bekokitik goraxeago iristen zaion hormaren bestaldean zer ote dagoen ikusi nahi duenak egingo lukeen moduan.

Ez zen harritzekoa pozik egotea belea eta jauzitxoak egitea atril gainean. Txaraberen eskutik bide luzea baitzuen egina haraino iristeko. Ez zen gauetik goizerako kontua izan hura, kontalariak jakin duenez.

Herriaren alde zaharrenean, elizatik ez urruti, liburutegia zegoen. Herriko eraikuntzarik zaharrenetakoa izan behar zuen, huntzak hartutako hormak lekuko. Mundu zahar eta berrietako jakintzak zeuden eraikuntza hartako apaletan gordeta.

Liburutegi hartan emanak zituen Txarabek bere bizitzako ordurik gozoenak. Umea zenetik zetorkion leku hartarako joera. Joera behartua askotan, egia. Bere adineko haurren zafraldiengandik ihesi joaten baitzen elizara ez bazen liburutegira, eta han ezkutatuta ematen zituen orduak.

Liburutegia gobernatzen zuen liburuzain zaharrak laguntzat ez ezik ikasletzat hartu zuen Txarabe poliki-poliki. Ohiko bezeroak gutxitu ahala ugaldu egin ziren mutikoaren bisitaldiak eta, apalaz apal eta estaiaz estai, liburu bakoitzaren berri erakusten zion maisuak.

Denborarekin erruz bakandu ziren liburutegiko ohiko bezeroak, erabat desagertzeraino azkenean. Kanpotik etorritako arrotzen bat sartuko zen noizbehinka, baina izututa bezala alde egiten zuen laster.

Mamuak, itzaletan irudiak, arima errariak ikusten zituzten liburu apalen artean agerostenka.

Liburuzain zaharra ere adinak eraitsi eta mamu izatera igaro zen denborarekin. Txarabek hartu zuen orduan haren lekua.

Maisuarengandik ondo ikasiak zituen liburutegiko eginbeharrak; ezagutzen zituen eraikuntza hartako zoko-mokoak, sotoko leku ilun eta gordeenetik hasi eta sabai-gaineko sakaperaino. Estaia bakoitzeko apaletan zeuden liburuak, haien azalaren kolorea eta barruko muina, tituluak eta gaiak, denak ezagutzen zituen Txarabek liburuzain zaharraren oinordekotza hartu zuenerako.

Bezeroak uxatu ahala, eguzki egunetako ilunabarretan itzala bezala hedatu zen herrian liburutegiaren ospea. Edo herrian itzala bezala zabaldutako ospeak eta nolabaiteko esamesek uxatu zituzten agian bezeroak. Ezin esan, ez dakigulako.

Kontua da eraikuntza hari itzuri egiten hasi zela jendea, eta lehen liburuen baten bila sartzen ziren bezeroek ere ez zutela hurbildu nahi izaten orain. Balizko bezeroek sartu nahi ez, eta Txarabek irten nahi ez liburutegitik. Pentsa liteke mundua bezain handia izan behar zuela liburuzainaren bakardadeak.

Baina bezero arruntak bakandu ahala mamuak, arima errari gisa zebiltzan irakurle ikusgaitzak hasi ziren ugaltzen liburutegian. Bezeroentzat han-hemenka ipinita zeuden mahaietan esertzen ziren irakurle ikusgaitzak, liburuzainaren zain.

Estaiaz estai eta apalaz apal ibiltzen zen Txarabe liburuak aukeratzen. Haietatik kuttunen zituenak edo bitxienak hartu, eta han-hemenka bezeroentzat ipinitako mahaietara joaten zen. Orrialde jakinen batean zabalduta ipintzen zizkien liburuak irakurle ikusgaitzei, eta, liburuaren alboan, argizaria isiotuta. Mahaiz mahai, estaia batetik bestera igaroz ematen zuen eguna, irakurle ikusgaitzei ipinitako liburuen orriak pasatuz, argia itzali ahala argizaria berrituz.

Irakurle ikusgaitzek isilik, argizariagatik eskerronez agian, protestarik gabe irakurtzen zituzten liburuak. Orri guztiak pasa ondoren, liburua bere lekura eraman eta beste bat ezartzen zion Txarabek ikusgaitz bakoitzari, eta baita hari buruzko argibideak eman ere ahapeka:

-Ona da, oso ona -esango zion bati-. Errepara iezaiozu halako kapituluan -besteari.

Sasoi bateko liburuzain zahar harengandik hartutako aholkuak ematen saiatzen zen.

Hala ere batzuetan erabat ernegarazten zuen Txarabe irakurle ikusgaitz haien setak, euren isiltasunean hertsitan geratzeko joera temosoak.

Beste batzuetan, berriz, erruz alaitzen zitzaion aldartea, liburutegia irakurle ikusgaitzek bete eta euren artean berriketan eta eztabaidan ari

zirela ikustean. Eztabaidan tartekatzen saiatzen zen Txarabe halakoetan, haien artean beste bat sentitu nahi izaten zuen, bati hau erantzun edo besteari hori galdetu. Liburuek gordetzen zuten jakintzaz eztabaidatzeak egiten zuen zoriontsu, baina poeta handien bertsoak ikusgaitzekin txandaka errezitatzea zen zorionaren lorea.

Udaberri batean, sakapeko habiatik eroritako belekumea aurkitu zuen Txarabek goiko estaian. Errukitu egin zen hotzak eta goseak ahulduta eta artean lumagabe zegoen izaki hartaz. Belekumea jaso, bere bizilekutzat zeukan gelara eraman eta habia atondu zion han-hemenka bildu zituen artile motots, orbel eta paper zatitxoekin.

-Honek ere bizi behar du –azaldu zien Txarabek irakurle ikusgaitzei, bere gelako atera inguratuta kargu hartzen legez begira zeuzkala iruditu zitzaionean-. Denok bizi nahi dugu, eta bakarrik gauza ez denari lagundu egin behar zaio.

Txarabek atondutako habia epelean lekua hartu bezain bizkor, burua jaso eta mokoa zabaldu zuen beleak, janari eske.

Bele jendea mizkina ez izan arren mokofin ohi dela jakinik, liburutegiko sotoa eta gainerako txoko guztiak arakatzen hasi zen Txarabe, eta han edo hemen euren habietan aurkitutako txolarrekume eta sagukume biluziak zituen. Liburutegiaren horma zuloetan kaskabeltz eta buztangorrien habia berantiarren batzuk aurkitzen zituen tarteka, eta haietatik bildutako arrautzatxoak ere ematen zizkion Txarabek belakumeari.

-Baina belekumea bizi dadin txolarre eta sagukume biluziak akabatzea, nolatan izan liteke zilegi? –galdetu zion behin irakurle ikusgaitzetako batek.

-Zilegi, zilegi… Bizi beharra –erantzun zion Txarabek.

-Txolarrekume eta sagukumeek ere izango dute, bada, bizi beharra –beste ikusiezin batek ostera.

-Eman dezagun status kontua dela -Txarabek.

Txorien habiak laster hustu ziren ordea, arrautza era txorikume biluziak belekumeak jan zituelako batzuk, txorikume lumatuak hegan joan zirelako besteak. Orduan, han edo hemen aurkitzen zituen sagukume bakanak, kakarraldoak, arto eta gari aleak biltzeari ekin behar izan zion gero eta gosetiago zirudien belekumea asetzeko.

Egunetik egunera luma beltzez janzten eta hazten zihoan belekumea. Gaizki hezitako mizkina izan zitekeena, harrapari zetorren, Txarabek ematen ziona inolako aitzakiarik gabe janez.

Miresmenez begiratzen zion liburuzainak hegaztiari, harrotasun apur batez puztuta, eta, belekumearen begirada arretatsua ikusita, bere zereginetan zebilenean ere nola erreparatzen zion ohartuta, erabaki zuen belea ezin zitekeela sagukumez eta artalez soilik bizi, izena hain handi zuenak izanean ere behar zuela neurria eta irakatsi egin behar zizkiola etxe hartan zeuden liburuetako jakintzak.

Liburutegiko sabaian gordeta edo erabilpenik gabe baztertuta zeuden tramankuluen artean arakatuz, haritz egurrez egindako atril ederra aurkitu zuen Txarabek. Bere gelara eraman eta belekumearen habiaren alboan zutik ipini zuen.

Liburu apalategien artean batera eta bestera ibili zen gero, liburu bat eskuetan zuela itzultzeko azkenean hegazti beltzaren albora.

Belekumeak bere habiatik mugitu gabe, isilik baina erne jarraitu zituen liburuzainaren ezohizko ibilera haiek, jakin-mina ziztaka zuela.

-Kroak? –egin zuen beleak halako batean galdera modura, Txarabek eskuetan ekarritako liburua atrilean zabaldu zuela ikusita.

-Idatziak; idatziak dira hauek. Eskriturak –erantzun zion liburuzainak.

-Kroak? –beleak berriro.

-Geratzen diren hitzak; denboran zehar irauten duten hitzak dira idatziak –zehaztu zion eta, bere pozerako, jakin-mina sumatu zuen belearen begiradan areagotzen.

Ordutik aurrera, belekumearengana itzuli zen batik bat Txaraberen ekimena, eta behar baino atzenduago geratzen zitzaizkion sarritan beste zeregin guztiak.

Irakurle ikusgaitzentzat mahaietan ipintzen zituen liburuak orrialde berean trabatuta geratzen ziren luzaroan, harik eta, haien kexak sumatuta, korrika joaten zen arte liburua aldatu edo orria pasatzera.

Gero eta hutsarte luzeagoak egiten zituen ordea Txarabek jatorrizko lanbidean, eta argizaria ahituta ilunpean geratzen ziren askotan irakurle ikusgaitzak. Bazirudien, gainera, entzungor egiten hasi zela irakurleen kexuei, eta belearentzat baizik ez zuela begirik eta denborarik.

Sabaian aurkitutako atrila belekumearen alboan ipinita, liburua zabaldu han eta pasarte luzeak ahots goraz irakurtzen ematen zuen denbora liburuzainak. Behin eta bitan errepikatzen zituen zenbait esaldi korapilatsu, belearen begietan galdera keinua sumatu uste zuenetan batez ere.

Ez legoke esan beharrik baina kontalariak idatzita utzi nahi du liburuzainaren eta belearen arteko adiskidantzak egonezina eta bekaizkeria antza piztu zituela irakurle ikusgaitz gehienen artean. Gehiegizkoa iruditu zitzaien nonbait, onartezina liburutegi duin baterako.

Baina haien artean ere bazen bat, bere txokoan besteengandik berezi samar egon ohi zen bizar luzedun temoso bat, nolabaiteko harrotasunez begiratzen ziona Txarabe eta belearen artekoari.

-Liburu eta bitxizalea ez ezik, hizkuntzetarako gaitasun handikoa ere bada bele jendea -egin zien errieta ikusgaitz temosoak, besteen isilkako mar-

mar eta bekaizkeriekin haserretuta-. Poeta handien argimutil izan da belea letren historian; ez zenukete gutxietsi behar.

Berez ziren isil samarrak eta ez zuten iskanbila handirik sortzen, baina Txarabe bere gelara sartu eta liburua atrilean zabalduta beleari irakurtzen hasten zitzaion bakoitzean, gelako atean pilatzen ziren ikusgaitzak, zer ikusi edo zer entzungo. Zaratarik egin ez arren, irakaslea urduritu eta ikaslearen arreta nahasteko nahikoa zen haien presentzia.

-Zoazte zeuon liburuetara –esaten zien Txarabek halakoetan, handik alde egin zezaten keinu eginez eskuarekin.

Ikusgaitzak euren mahaietara itzuli eta biak bakarrik geratzen zirenean, belea adi ote zegoen ikusi eta, liburua irakurtzen jarraituko zuen Txarabek:

-"Ez dit ezein bizidunek eragotziko
bide irekietan ibil nadin.
Ez du ezein bizidunek inoiz lortuko
egin ditudan pausoak ditzadan desegin.
Hau da zure lurra, hau da nire lurra."

-Lurra, lurra –esan zuen beleak behingoan, Txarabek irakurketa amaitu zuenean.

Hitz haiek ustekabean harrapatu zuten liburuzaina, eta ez arrazoirik gabe. Belea belekume baitzen artean, eta mirarizkoa iruditu zitzaion erabat lumatu baino lehen hitzaren dohaina agertzea. Horrez gain, errezitatutako poema baten hitzak hain bizkor ikasi eta errepikatzeko gai izatea giza jendearen artean ere txalogarri bazen, are miresgarriagoa zen hegalari batengan.

Begien bistan zegoen ikasketarako dohain handiak zituela bele hark; ez zela edozein basotan sarraski bila ibiltzeko jaioa alegia, eta, haur txikiaren keinu berriak amaren jolasgura pizten duen moduan, Txaraberen irakasle grina biziagotu zuten belearen hitzek.

Gero eta denbora gehiago ematen zuen belearen ondoan, atrilean liburua zabaldu eta handik irakurtzen. Baina liburuzainari gero eta atzenduago geratu zitzaizkion irakurle ikusgaitzak. Haien mahaietan itzaliz joan ziren argizariak, eta erabat ahazten zitzaion berriro isiotzea, irakurritako orrialdeak pasatzea edo liburuak aldatzea. Oso noizean behin gogoratzen zen egiteko haietaz, eta presaka joaten zen orduan liburutegiko estaietara…

Denboraren buruan sumatu zuen bakantzen ari zirela irakurle ikusgaitzak. Guztiz ahitu gabeko argizariak itzalita aurkitzen zituen mahaietan; irakurleen aztarnarik ez inon, eta haien erdeinu zantzuak ziruditenak nonahi. Barru-barruan horzka egiten zion erdeinu hark.

Mahaietan argizariak isiotu, liburu batzuk aldatu eta beste batzuei orrialdeak pasatzen zizkien hala ere.

Lan haiek egin ondoren bizkor asko itzultzen zen atzera belearen albora, eta, atril aurrean zutik jarrita, ikasle lumabeltzaren heziketari ekiten zion.

-"Zain mikatzak ditu jakinduriak, baina fruitu gozoak" –esan zion Txarabek atriletik, bere habiatik begira zeukan belekumeari.

-Fruitu gozoak, krooak! –erantzun zion ikasleak arretatsu.

-"Beti izango dugu harrituko garen ziurtasuna -hasi zen irakurtzen-; beti pentsatu ahal izango dugu -ziurtasun osoz- egundo ez dugula espero ahal izango gertatuko dena. Etorkizuna iragartzean baino, orainaren beharrizan itogarria, "orain" gertatzen denaren izaera aldaezina baieztatzean datza azken batean orakuluaren mezuaren egia eta sakontasuna. Iragarpen aurreratuak, balio sinbolikoa du batezere: gizakiak bere bizitzako une bakoitzean espero duen horren denboran zeharreko proiekzio soila da. Honako honi, eta honi soilik, aurre egin behar dio une oro: zertzelada alaia edo tristea izan, gizakia garaile edo garaitua izan, setiatuta dagoela edozein eratara ere. Ez dauka ihesbiderik, ez dago bikoiztasunik: hauxe da orakuluak hasieran adierazten zuena, eta arrazoiz gainera: "Patuari ezin zaio ihes egin." Erreala den horri inork ezin diola itzuri

egin, horixe besterik ez du esan nahi. Badena, bada, eta ezinezkoa da ez izatea… Badena, adiera bakarrekoa da betiko: errealitatearen mugan desegiten dira bikoitzak, sorginkeriaz edo madarikazioz, gertaera aldeko edo aurkako izatearen arabera…".

-Sorginkeriaz edo madarikazioz –errepikatu zuen beleak Txarabe isildu zenean, haren irakurketari adi egon zela aditzera emanez.

Luma beltz lustratuekin janzten zihoan heinean, hizketan ere aurrerapen handiak egiten ari zen belea. Bere habian jauzi txikiak egin, hegoak astindu eta halako ariketekin soina bizkortzen ere ahaleginak egiten zituen.

Bere habiatik atrilera hegalditxoa egin zuen egun batez, eta hantxe geratu zen aurrerantzean. Atrilaren ertzean, Txarabek ahots goraz irakurtzen zituen testuei bertatik bertara begira egoten zen.

Irakasleak ahots goraz irakurtzen zuena ahapeka errepikatzen hasi zen hurrengo, haren ahoskera eta buru keinuak imitatzen saiatuz.

Irakurraldiaren ondoren, atriletik Txaraberen sorbaldara jauzi egin, eta halaxe, belea sorbaldan zuela, liburutegi osoa korritzen zuen liburuzainak. Estaia bakoitzean zeuden liburuak eta liburu bakoitzaren jakintzak azaltzen zizkion hegazti beltzari.

Han-hemenka ipinitako mahaien gainean liburuak zeuden irekita; haien ondoan argizari itzaliak. Lehen mahai haietan egon ohi ziren irakurle ikusgaitzak desagertuak ziren ordea, erdeinuz edo zaputzez desengainatu eta desagertuak, liburu zaharrenen txokoan geratutako temosoa ez beste guztiak.

Dizipulu berriak bizipoza ematen bazion ere Txaraberi, galdutako irakurle ikusgaitzen gaitzespen ziztada ez zitzaion sendatzen.

Garai hartan egin zuen Txarabek aurreneko bisita Galduen Ostatura. Han egonalditxoa egin eta liburutegira itzuli zen atzera.
Ezberdinak izanik ere, iruditu zitzaion Galduen Ostatuko bezero haiek

bazutela liburutegiko irakurle ikusgaitzen antza eta, horregatik seguru asko, gero eta atseginago bihurtu zitzaizkion ostatu hartako egonaldiak. Indarberrituta itzultzen zen handik liburutegira, belearen ikasketak gain-begiratzera.

Atrilean zabaldutako liburuaren letrak ezagutzeko lain leziatu zenean, letra haien batuketa, hitz osoen irakurketa, hitz baten eta bestearen arteko etena eta pasarte osoak irakurtzeko jakin beharreko trikimailuak erakutsi zizkion Txarabek beleari.

Ikasle luma-beltzak agertzen zituen dohainekin erruz harritzen maisua.

Egun batez, bera alboko aulkian eseri eta belea bakarrik utzi zuen atrilean, liburu irekia aurrean zuela. Orduan, atril gainean hiru-lau jauzitxo egin, hegoak astindu apur bat, eta "krooak" esan zuen beleak Txaraberi begira.

-Ea, hasi –animatu zuen Txarabek bere aulkitik.

-Krooak -egin zuen berriro, Txarabek "ejem" egingo zukeen moduan, eta liburu orriari ezarri zizkion mokoa eta begia-. Heriotzaren orduan beste edozein gizakik bezalaxe, A A-rengandik apur bat bada ere ezberdina izatea itxaroten du Macbethek azken unera arte; gertaera, benetan den hori bera ez izatea espero du. Erreala erreal berbera izatea -hein batean tolesgabetasuna bera, errealaren izaera garbiena dena-, zentzugabekeriarik handiena legez agertzen da inozoaren begietan, hots, azken unera arteko bere itxaropenak bikoiztasun baten grazia lortzean ezarri dituenaren begietan. Erreala baizik ez den errealitatea, ez deus da, "inozoz", Macbethek dioen moduan. Krooak.

Irakurketa eten eta Txaraberi begiratu zion beleak.

-Ederto; oso ondo –esan zion hark begiak piztuta, ikaslearen aurrerapenekin pozik, txaloak joz.

Txarabek gidatutako irakurketa jarraitu zuen beleak, eta irakurtzen ez

ezik liburuak aukeratzen ere ikasi zuen laster.

Sasoi bateko habiatxoa aspaldi ahaztuta, atrilean ez bazen Txaraberen sorbaldan izaten zen belea gehienetan.

Liburutegiko estaietan, apalen artean hara eta hona, sorbaldan zeraman ikasleari libururen bat erakutsi, titulua eta pasarteren bat irakurri, ostera bere lekuan laga liburua, eta aurrera egiten zuen Txarabek.

"Krooak" egiten zion halakoetan beleak, adostasun edo onespena erakusteko. Beste apalen batean beste libururen bat aukeratu, orri batzuk pasa… Haietakoren batekin atrilera itzultzen ziren arte.

Irakurtzen zuena buruz ikasteko ariketak eginarazi zizkion Txarabek, eta buruz ikasitakoa bere kabuzkoa legez esaten atriletik.

Atril gainean hiru-lau jauzi jostari eman aurrena, segidan hegoak astindu eta "krooak" egin eztarria garbitzeko, eta pasarte luzeak buruz errezitatzeko gaitu zen aurki. Luzera gabe hasi zen buruz ikasitako pasarte haiei berak asmatutako ateraldiak gehitzen, eta Txaraberi iruditzen zitzaion orakuluaren ebazpenak izan zitezkeela belearen burutazio haiek.

Irakurle ikusgaitzen erdeinuak eraman zuen Txarabe Galduen Ostatura lehen aldian. Hango bezeroen artean beste egonalditxo bat egin nahiak bultzatuta joan zen bigarrenean… Bisitaldi haiek ugaltzen eta egonaldiak luzatzen joan zen geroago, azkenean belea ere atril eta guztiz bertara eramatea erabaki zuen arte. Erabaki eta egin.

Galduen Ostatuan, alde batean mostradorea eta bestean basurde zituela, eroso sentitu zen belea. Lehen unetik bertatik iritzi zion leku egokia, eta hiru-lau jauzitxo jostari egin zituen atril gainean. Hegoak astindu eta lumak harrotu zituen gero, eta "krooak" egin zuen aurrean zituen bezeroei begira.

Harriduraz begiratu zioten beleari Galduen Ostatuko bezeroek lehen aldi hartan. Balu izan zen seguru asko harridura baino beldur handi-

agoarekin begiratu zion bakarra. Bere lagun hilaren ahotsa gogorarazi zion beharbada bele haren karrankak, eta handik ospa egiteko bulkada sentitu zuen. Baina Artzubiren ondoan kuzkurtuago egin zen, ikusezin bihurtu nahian, ihesak nabarmenago egingo zuela pentsatuta.

-Krooak! –egin zuen beleak berriz ere, eztarria garbitu eta entzuleen arreta bereganatzeko, eta ikasitakoak eta asmatutakoak aldarrikatzeari ekin zion gogotsu-. Baldintza onetan ari gara prestatzen biltzarra, ukatu gabe desadostasun batzuk baditugula. Kontestualizazioaren argudioa ezin da erabili: haiek egin behar dutena egiten ez badute besteek egin beharrekoa ez egitea ulertzekoa dela ezin da esan.

Plas plas plas, egin zuen txalo mostradore inguruan bezeroren batek. Txaloka hasi ziren gainerako bezeroak ere harridurazko isilunearen ondoren.

Atril gainean hegoak zabaldu eta astindu, eta hiru-lau jauzitxo egin zituen beleak gogoberotuta.

-Krooak! –egin zuen beleak berriro, ejem! egiten duenak legez –Ildoa osatzeko partaideak biltzen ari dira orain. Ildoa izanez gero, eskubidea dago ildoaren ordezkaria zuzendaritzan izateko. Beraz, ildoak ez dira gaitza, ondasuna baizik. Krooak!

Plas plas plas hasi ziren berriz ere txaloka Galduen Ostatuko bezeroak, leku hartarako guztiz ezohizkoa zen zalaparta eta harrabotsa sortuz. Zarata haren ikusmiran jende berria hasi zen agertzen ostatuko atera, eta mostradore inguru osoa bete-bete egin zen luzera gabe.

Jendetza hura ikusita, atril gainean hiru-lau jauzitxo egin zituen beleak. Hegoak zabaldu eta astindu, lumak harrotu eta ostera tolestu, eta burua hegalpean sartuta bere baitara bilduta bezala geratu zen hizlari lumabeltza atril gainean.

Ohiko bezeroez gain jende saldoak hasi ziren sartzen Galduen Ostatura belearen predikuak entzutera. Beleak, burua hegalpetik atera eta, bezero

guztiak isilik berari begira zeudela ikustean, hiru-lau jauzitxo egin, hegoak zabaldu eta astindu, "krooak" eginez eztarria garbitu eta errebelazioak egiteari ekiten zion atriletik.

-Hizketa dotorea dauka –esan zion Xeberok Txaraberi-; zeinek esan behar zuen, daukan piura ikusita!

-Piura? Elizako pulpituan ere ez luke itsusi emango -Lukariok albotik-. Zatartasun guztiak estaltzen ditu berriketa ederrak, eta zerbait behar dugu gure fedearentzat.

-Krooak! -egin zuen beleak atriletik, eztarria garbitu eta entzuleen arreta bereganatzeko-. Oroitzapenak beti dira memoriak egiten dituen proiekzio batzuk. Batzuetan, atseginak; bestetzuetan, mingarriak. Neutroak, ez; neutraltasunak nekez hartzen du lekurik gure gogoan, nekez eragiten du oroitzapenik. Krooak!

Plas plas plas, ekin zion Lukariok txaloka, eta Xeberok haren ondoren, eta Luxiok hurrengo, eta Galduen Ostatuan batuta zeuden ohiko eta ezohiko bezero guztiek azkenik, Baluk izan ezik.

-Konplexu guztiekin gertatzen den bezala –ekin zion beleak, txalo zaparrada apur bat baretu zenean-, disimulatu eta ezkutatu egiten da ahulezia dena, baina sintomak begien bistakoak dira. Krooak!

Plas plas plas, txalo erauntsia berriro, eta beleak, txalo zaparradarekin puztuta, atril gainean jauzitxoak egin eta hegoak astindu zituen. Burua hegalpean sartu eta gogoetara itzuli zen gero.

-Sarobeetan zutarriak ipintzen zituzten gure aurrekoek -esan zuen Asmodeok txalo zaparrada atertu zenean-. Eliza bakoitzak bere pulpitua izaten du; pulpitu bakoitzak bere apaiza. Baina lehen apaizarentzat ipini ote zuten pulpitua, ala lehen pulpituarentzat apaiza?

-Krooak! –hasi zen belea, hegalpetik burua aterata atril gainean hiru-lau jauzitxo eginaz, Asmodeori erantzuteko astirik eman gabe inori- Bere

egunerokoaren kontakizun osoa ene karneta urdinetan gatibatu dut, bidaietan nehoiz ez bezala "escritora" bat naizelako, hala izkiriatzen dut bederen, hotelen harrera geletan betetzekoak diren paperetan, ofizioaren lerroan. Krooak!

-Oh! -egin zuten belea isiltzeaz batera entzuleek, eta txaloka eta aupaka ekin zioten.

Belea atril gainean jauzitxoak eta hego astinaldiak egin ondoren, burua hegopean sartu eta gogoetara itzuli zen.

Mikel Albisu Iriarte, Antza
1961
Donostia

2004. urtean atxilotu zuten. Literaturgintzan ugari jardundako idazlea dugu. Bere lanen artean aurkitzen dira: Suzko gezi bat bezala (GAK, 1983), Lehen bilduma 82-84 (Susa, 1985), Beteluko balnearioko mirakulua (Susa, 1985) eta Odolaren usaina (Susa, 1987).

M. A. de Fresnes
3, Allée des Thuyas
94.261 Fresnes Cédex

Gudaria

Erizain-laguntzaileak, egunero bezala, gela txukundu eta gero alde egin zuen. *Au revoir* esan zidan Veroniquek. Presozaina beste nonbait ibiliko zen. Gelako atea irekita gelditu zen, preso arruntena egon ohi zen bezala.

Ohean etzanda, liburua alde batera utziz presozaina noiz agertuko begira geratu nintzen. Zorua lehortu eta, ez zetorrela ikusita, jaiki egin nintzen. Betaurrekoak jantzi nituen, txankletak jantzi nituen, xukadera hartu nuen. Sudurra atera nuen aurrena, esateko modua da, ate zirrikitutik. Periskopioa hurrena, hau ere esateko modua da. Ez zegoen azalzuririk pasabidean, ez eta azal beltzik, ez azal-marroidunik. Giltzarien arrastorik ez, alegia.

Dutxarako itxurak egin nituen pasabidean aurrera ausarki eginez. Eguzkiak *pop art*-eko diseinuak marrazten zituen lainoen eta burdinabarren laguntzaz zoru berdean.

Askatasun antzekoa gozatzen nindoan, poliki-poliki, pasabidean barrena. Inoren baimenik gabe, inork irudikatu ezin ninduen lekuetatik nenbilen, sabelean zirrara. Edozein unetan «nora zoaz!» zakar bat entzuteko prest.

Oihuaren ordez kantu bat entzun nuen, 251. gelaren barnetik zetorren. Zur eta lur gelditu nintzen pasabide erdian. Euskal kantu bat zen, bai.

Ahots apal eta sentikor batek «Txori erresiñula» kantatzen ziharduen. Agure baten ahotsa zen. Erdi irekita zegoen atea bultzatzea beste erremediorik ez nuen. Atea irekitzen ari nintzela irudikatu nuen barruan aurkituko nuena.

Ohe gainean eserita, hankak dilindan, buruan txapela, agure bat zegoen. Irribarre goxo, begi urtsu, lepoko azal zimelak kantuaren erritmoan dantzan. Begiradarekin gonbidatu ninduen, bere alboan eser nendin.

Bukatzerakoan malko bat xukatu nuen. Hortxe geunden biok, isilik, erridauek babestuta, ilunpean. Noizean behin pasabidean mantal zuridun bat igarotzen zen. Lasai nengoen, geunden, uniforme urdinik agertzen ez zen artean.

Euskalduna zara? Galdegin nion nire ohiko trebezia eskasarekin.

Zer izango naiz ba!, errusiarra?

Zer egiten duzu hemen?

Sendatu ez behintzat.

Beti izan dut zailtasuna euskaldun petoen arteko bat-bateko elkarrizketa txukun bat mantentzeko. Lehen galdera bezalatsu sentitzen naiz beti, baldres. Nire oroimen abisalean esaldi egokiak berreskuratzen saiatu arren ez dut lortzen lehenean erantzun egokia. Gero bai. Adibidez:

Ez zaude horretarako leku aproposean gero.

Egunkari batetik moztutako argazki horiztatu bat zeukan eskuartean agureak.

Javier naiz.

Mikel.

Argazkian lubaki bat ageri zen, bi gudari metrailadore batekin. Batek metrailadorea eskuetan, besteak balak zerbitzatzen zizkion.

Ni naiz. Seinalatu zidan metrailadorearen jabea.

Ni isilik, badaezpada ere.

Bestea Teodoro.

Ni berdin, hanka ez sartzeko.

Hil zen. Ni ez. Ni ez. Ni ez.

Isilik jarraitu nuen, hobe zelakoan.

Pijama galtza jaitsi zuen eta izterrean zuen orbaina erakutsi zidan.

Altxa bizkarraldea, agindu zidan.

Azal gurian beste bi orbain zituen.

Zortea izan nuen. Ebakuatu ninduten. Larri, baina bizirik. Bizirik. Zer gehiago behar du gizonak.

Zer gehiago behar du gizonak, pentsatu nuen. Zer gehiago behar du pertsonak zuzendu nuen, ahoa ireki gabe.

Ospitale batetik bestera. Hanka galdu ez nuenerako gaitz erdi. Birikak ere juxtu libratu nizkian. Galeno onak egokitu zitzaizkidala. Gabatxoak, baina onak. Gero, gaixoaren bizimodua ez dela ona. Hori ere. Gutxiago bakartasunean. Okerrago norberak nor den ere ez dakienean. Esan al diat, Javier nauk. Hik ez al didak hire grazia eman behar?

Mikel naiz.

Hori da txarrena, begiak irekitzea eta dena lainotuta. Kolpe txar bat hartu nuela esan zidaten. Hemen, begira. Erredios.

Txapela kendu zuen, ile fin txuri bakanen artean, krater bat zuen, sakonune bat, norbaitek hatz batekin indar handiegiz sakatu izan balio bezala.

Ez nien piperrik ere ulertzen. Amorratzen nintzen. Eta haiek ere berdin. Jartzen zidaten papera eta arkatza. Idazteko. Idazten nien. Ez zutela

ulertzen. Medikuak bai, baina ezjakinak, nioen nirekiko. Eta haiek, begira ez nengoela uste zutenean, keinuka adierazten zioten elkarri, burutik eginda nengoela.

Euskalduna naiz! Euskalduna naiz! Jende nazkantea!

Erizain pertxenta baten kuidadoan utzi ninduten. Zopa ahora ematen zidala, castellano, castellano, esaten zidan. Nik ezetz, kastellanoz ere ez niola ulertuko, alferrik zuela bere irribarre goxoarekin. Nigandik zerbait aterako bazuen ez zela ahotik izango.

Hori Teodorok esaten zuen: gerran emakume oro lubaki. Eta orduan gaitzitzen nintzaion Teodoro barrabas horri. Emakumea errespetuz ibili beharrekoa dela. Ama bezala errespetatu behar dela. Ez dela edonola ibili behar. Baina Teodoro ezagutu behar zen. Ume handi bat. Aho handia. Niretzat, emakumea zer den ezagutu gabe joan zela hura beste mundura. Auskalo nori entzungo zion gerran emakume oro lubaki hura. Helduago ikusiko zuen bere burua. Bizar-guri halakoa. Zer izango zituen, hogei urte? Ni baino zaharrago halere. Ez da hiltzeko adina, hain gazte. Eta orain, nire adinean, eta ezin hil. Gorputzak eusten diola, buruak eusten ez dion lekuan.

Emakume haren usainak ateratzen ninduen nire onetik. Lur hezearen lurrina. Gustura hartuko nukeen lubaki horren babesa. Gerra bukatua zen, ordea. Pixka baterako bederen. Nirea bederen.

Teodorok, behar ez zuenean atera zuen burua, beti bezala. Hantxe balazoa. Posizioa ezin eutsizkoa zen arren Komandanteak atzera egiteko agindu arte, kieto. Gero, ahal bezala. Ez nuen Teodoro bertan utziko. Lepoan hartu eta ehun metro ere ez genituen egingo. Ziplo lurrera. Teodororen azpira. Hark salbatu ninduen. Heriotzaren ostean ere lagun. Nik hiru hartu nituen, hark beste hirutan hiltzeko adina. Arrantxoa ere berdin banatzen zian alproja hark, nik bat eta hark hiru. Handiagoa ere bazen. Gosea berdintzeko behar zuela esaten zidan, irribarre gaizto horrekin. Barkatu egiten nion. Bizia salbatuko zidala jakingo banu bezala.

Astuna zegoen. Ehun metro ere ez. Baina tiro parrastak harrapatu ez bagintu ere ez dut uste metro erdi bat harantzago joateko gai izango nintzenik. Ziplo. Biak lokatzetan. Hura hilda eta ni hil hurren. Gandu gorria egin zitzaidan begietan. Esnatu arte zulo beltza. Eta esnatutakoan laino zuria.

Isildu zen, arnas mehe bat hartu zuen, birikek txistu egiten zioten.

Hi igual, ETAkoekin ibiliko haiz, ezta?

Erantzuteko astirik ez zidan utzi. Zer erantzun pentsatzeko ere astirik ez zidan utzi.

Hoa, gazte. Bestela zakurrek harrapatuko haute. Hator berriro ere. Baina kontu egin bidean.

Adio, Javier, etorriko nauk bai hurrena. Ongi izan.

Kantuan hasi zen, apal hasieran, gero eta ozenago, oihuka nire gelan babestu nintzenerako.

Eusko gudariak gera
Euskadi askatzeko,
gerturik daukagu odola
bere aldez emateko

Irrintzi bat entzun da
goiko tontorrean
goazen gudari danok
ikurriñan atzean.

Tulako balada (J.B.ri)

Presa baduzu, hiritar zintzo, pasa orrialdea
Hau eta bestea, hiritar prestu, presa baduzu
Utzi orria, zoaz, zoaz lasai zure bidean

Patxadaz bazabiltza, hiritar gaizto, zatoz gurera
Doinu xamurrez mozorrotutako gure intziria entzutera
Antzinako kupeletan ozpindu, zementuzko dolaretan xehatu
gure saminaz jabetzera,
gure ametsen edabe garratza edatera

Txalaparta jo hormetan, larri-minez, han, Tulan
Gure kodez
tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Hodietan jo toberak, bihotz-minez, han
Han, Tulan, jo,
Tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Igitaia txistuka airean, urka bilurra begi-ninietan
Badatoz samaldan itsaso gabeko olatuak
Gaurik gabeko ametsak, bizarrik gabeko aitzurrak
Ilerik gabeko eskumuturrak eta zintzurrak

Ez! Ez! Ez!
Egin murgil!
Egin ihes!
Haugi honat!
Bila irriñoa, oroit hadi haren azalaz
haren begiradaz, haren usainaz
Hire usainean zegok oraindik

Txalaparta jo hormetan, larri-minez, han, Tulan
Gure kodez
tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Hodietan jo toberak, bihotz-minez, han
Han, Tulan, jo,
Tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Gorputz biluz babesgabe, indarrez, gizon arrotzen aurrean.
Gozamena laido, beldurrez, ahoa ireki, galtzarbeak, erakutsi, makurtu.
Ahoa ireki? Oihu eginez!
Besoak altxa? Ukabilean!
Haien larderiari, ispilu
Eutsi!

Entzun agureari, «munduan bada leku bat, Tula».
Han gaude, irrintzika, ametsaren gudariok,
txalaparta hormetan, hodietan tobera
«Ez hago bakarrik», oihuka negarreraino, «han, Tulan»,

Horman jo, larri-minez, han, Tulan
Gure kodez
tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Hodietan jo toberak, bihotz-minez, han
Han, Tulan, jo,
Tan-tan tan-tan-tan tan-tan-tan-tan
Tan
Tan
Ez hago bakarrik, han, Tulan

Mutu! Itsu! Gor!
Murgil! Ihes!
Haugi honat!
Oroit haren irriñoa, bila haren azala, usaina, han, Tulan, higan
Egiek irri borreroei, bila hire azala, begirada, usaina, han, Tulan, gugan.

Isildu dira toberak, mutu txalapartak,
Isildu da mundua Tulan
Isildu da hemen
Sutan ditugu begiak hemen eta Orzaizen.

Igerileku inguruan konbinatuak hartzen

Gerran ari ginela,
ohikoa zen,
gure Herriko jende burutsuen
kritika jasotzea
ez zen egoki
ez zen zilegi
ez zen moralki zuzen
ez zen beharrezko,
alegia,
alferrikakoa zen
kaltegarria zen
idiota zen
gure Herriaren alde bizia, odola, ematea
gure Herriaren defentsan bizia, odola, kentzea.

Gerran ari ginela,
gure Herriko jende burutsuak,
gure Herriaren oinarriak, zutabeak, habeak
gure Herriaren zoru, horma eta teilatuak
are
gure Herriaren altzari, apaingarri eta elikagaiak
zaintzen, atontzen, bermatzen, indartzen, xeratzen, garbitzen
irudikatzen genituen
gure irudimen ameslariaren eraginez.
Lan eskerga, lan nekeza, lan zaila
oi
gurea baino askoz ere
zailago
nekezago
eskergago (halakorik esaterik badago).

Gure adimen mugatuagatik
edo
harritu ere egiten ginen
hain lan nekosoa izanda
gu kritikatzeko
eta
gure sentiberatasun minberagatik
laidotzat eta iraintzat ere hartzen genituenak
gure aurka esateko
gu zangopilatzeko
denbora aski nolatan zuten.
Egunero-egunero
entzuten genuen, ikusten, jasaten
haien erretolika egunkari, irrati, telebistetan
(eta berriki interneteko blogetan ere, are, alafede!)

Ez genuen ulertzen
haien lana egin eta gu kritikatzeko denbora
nondik ateratzen zuten.
Eta gure ulergaiztasunak berak ematen zien arrazoi:
etxe bakoitzeko haurride zozoena zen
gutako bakoitza.
Haiek doktore, irakasle, politologo, jende prestu
eta jantziak zirela
ez genuen ulertzen,
horrek gaitasuna ematen ziela
beren lana burutzeko
gurea zikintzeko
eta
baita bakantzetara joateko ere,
akaso.
Gezurra ei zen haien zeregin bakarra gu zikintzea zenik.

Atseden hartzea deliberatu genuen batean,
gure borrokaz
(kritika guztien gainetik
eta laido guztien azpitik)
harro
etxeratu ginen.
Apal, halere,
gure borrokaldi zentzugabea bitartean
gure Herriko jende burutsuek
egindako lanaren aurrean
txunditzeko prest.

Zarpail gentozen, lohituta
bihotz eta herri minaren arrakalak
begiradetako eta irribarreetako zaurietan.
Zer den zozoa izatea,
norberak egin behar uste duena egin izanaren
zoriona genuen barru barruan.
Gure Arbasoen etxera
babes eta atseden hartzera gentozen.

Igerilekuaren inguruan aurkitu genituen
gure Herriko jende burutsuak
konbinatu bana eskuan.

Han zetzan,
zutabeak erreta
oinarrietatik erauzita
teilatu eta horma gabe
txerrikorta bihurtuta
gure Arbasoen etxea.
Soinean genekarren kiratsa
deus gutxi zen
txerritegi hartatik ateratzen zenarekin alderatuta.
Hala ere,
zumitzezko besaulki erosoetan zeuden
jende bertutetsuen sudurrak
ez ziren mintzen.

Isilik igaro ginen haien albotik.
Ez ziren ausartu, aurrez aurre gintuztela,
ahoa zabaltzera ere.

Bertan behera utzia zuten gure Arbasoen etxea
zaharberritzeari lotu gintzaizkion batzuk.
Besteak, indarberrituta,
gure betiko lan desegoki, ez zilegi, ez moral
alferrikako, kaltegarri eta idiotari lotu gintzaizkion,
berriz.

Igerilekua ez genuen garbitu.
Bertara egin zuten jauzi
uxatu genituen zerriek,
gure Herriko jende burutsu eta bertutetsuekin
dostatzera.

Promenada kaiolan

Hamazazpi metro luze
bost metro zabal
eta
blup, blup, blup
hiru izurdeok arrantzatzeko
zerua harrapatu dute sare pelagikoan
amets goxoen antxoekin
fereken bisiguekin
musuen izkirekin
arnasaren planktonarekin
dozena erdi marrazo ezezagunekin
askatasunaren balearekin
blup, blup, blup
gure irrien
irrintzien
eta oihuen burbuilek
egiten dute soilik
euri bidetik «Gora!»
Akabo kapitainaren
madarikazioen artean
blup, blup, blup.

Maritxu Uzkudun Etxenagusia
1961
Errezil

1991. urtean atxilotu zuten.

C.P. Albolote
Ctra. Comarcal 220, km. 6
Apdo. 2062
18.220 Albolote
(Granada)

Maitasuna

Xahututako indarrak, gordetako desioak, haizeak eramandako laztanak,
denborari ostutako musuak, elkarrekin konpartitutako ordu eztiak,
udaberriak eragindako fantasiak, gauak ekarritako ametsak,
sasiarteko begiradak…
Zer ondare duen maitasunak, zenbat zirrikitu hain horma sendoak
zeharkatzeko,
zenbat hegal horrenbeste distantzia gainditzeko eta zenbat indar
denboran zehar
bizitzeko.

Barneko paisaiak

Munduko miseria guztiekin ere
paisaia zoragarri ugariren metaforak ditugu gurekin
eguneroko irribarrea eragiten digutenak.
Bihotzak maite dituen imajinak
betiko gordetzen ditu
soilik bistaz ikusitakoak
galdu egiten dira.

Denbora

Agian aspaldi izan zen baina denboraren dimentsioa aldatu zenetik atzo da betiko,
eta hala ere
denborak garamatza abiada bizian errealitate gogorrena den gaur luze
honen gazi-gozoetan trumilka
denborak
egiten du errealitaterik bortitzena amaigabe
eta erloju ziztrin batek
neurtzen ditu iluntasunari ostutako argi izpirik eztienak.

Adiskidetasuna

Luzea bezain malgua,
sendoa bezain zintzoa
ederra bezain aberatsa
eta
egoera eta distantzia guztien gainetik
lotzen gaituena da
adiskidetasunaren lokarria.

Heriotza

EZ DA LOZORROA
EZ DA AGURRA
GERO ARTE BAINO

Isil-isilik joan zaigu agur esan gabe
hodeiertzaren muga lasaitasunez igaroaz
han dituen oroitzapenen magalean murgiltzeko.
Biluz dezagun hitzen berotasunez
eta jantzi errautsez
hegal dadin haizez.
Jarraituko baitu gure bihotzak ferekatzen
saminduak ditugunean
eta gure gogo ezpainetan haren irribarrea
beti bezain alai eta ezti izanen da
bizitzaren gogortasunaren aurrean ere
bai baitzekien zoriontsu izaten.

Urtebetetzea

Esaguzu
bizitzaren gazi-gozoak zenbat orban egin dituen zure bihotzean
zure aurpegiko marratxoek zer marrazten duten
zenbat sekretu gordetzen dituen zure isiltasunak
zer dakien haizeak zure maitasunaz
nork gordetzen duen zure konplizitateen giltza
zer…
zerk…
Eta esango dizugu
zenbat urte bete dituzun gaur
zein aberats egin zaituzten bizitzaren esperientziek
zenbat betetzen gaituen zure konpainiak
zein atsegin dugun zure begiradaren distira
zenbat adierazten digun zure irribarreak
zenbat maite zaitugun.

(Olerki hauetako batzuk pertsona zehatzei bidaliak izan dira. Ez dizuet esan publikatzeko asmoa nuenik baina zuen onespena izango dudan uste osoz jaso ezazue nire agurrik beroena)

Xabier Aranburu Muguruza
1962
Usurbil

1991. urtean preso hartu zuten.

Prisión de Herrera de la Mancha
Apdo. 77
13.200 Manzanares
(Ciudad Real)

Itxaropenaren lora

Egunerokotasun biluzia ahalik eta dotoreen janzten
ilunpearen mantutik argi-izpiak ikusten
ziega itogarriko zirrikituetatik arnasa hartzen
mota askotako zigorren garratza eztitzen
uholdeka datozen bidegabekeriei tinko eusten
gauza txikiak eginez zorion tantak sortzen
gogo eroria pitinka-pitinka altxatzen
tristuraren gandua ene begietatik desegiten
isiltasunari begietara begiratzen
eguna gauaren atzaparretara trostan pasatzen
ilbeteko gau izartsuaz gozatzen
egunsentiarekin amesten…
laguntzen dit
txarrantxaz inguraturiko patioan
urtarotik urtarora sortzen den
itxaropenaren lorak.

Urtebetetzea

Udaberriaren zeru sabaian
pilatutako hodei ekaiztsuen itsasoan
sorginkeriazko eta magiazko
hitzak doaz nabigatzen
hodeiertzean ikuskatzen diren
bi foku urdinek gidaturik.
Oroimenaren ubera atzean utzita
branka emanez jarraitzen dute
zure begi urdinen porturantz.
Bertaratutakoan kondentsatuko
diren ziurtasunarekin
hitza ihintza bilakatuko da
zure bihotzeko lorategian
ernatu den lorea
"zorion" tantez blaitzeko.

Maitasun zina

Hamaikagarren urteurrenian
guk biok eraikitako paradisuan
pasioaren zuhaizka
landatu genuen
maitasunez goldatutako lurretan.
Txora-txora eginik zintudala
esanaz bat, ni nintzela
zure bizitzako mutila
aitortu zenidan
bihotza tximeleten antzo
dantza ezin ederragoan
zebilkizularik.
Hilabete batzuk aski izan ziren, ordea
urruntasunaren atzaparrak
zure maitasun zina
ene bihotzetik nola
erauzten zuen sentitzeko.
Minaren orroak zeruertza jo zuen,
zauriaren zulo ikaragarritik
maitasuna odolusten hasi zitzaidan
parrastaz, parrasta
desamodioaren itsasoraino,
non tristuraren agoniak
itotzeko zorian eduki ninduen
eternitate batean.

Egunsentiak

Egunsentiak udazkena
ekarri dit begietara
bihotzetik hasita
biluzten joan nadin.
Espetxe inguruko galsoroen
usain eztia ere badakarkit,
sudur mizpiretatik irentsiaz
mozkor nadin.
Udazkenaren gorputz
lerden koloretsuan
jolasean aritzeko,
zilipurdikatzeko,
eskuekin ukitzeko…
plazera ere eman dit
egunsentiak
lau pareten atzaparrek
besarkaturiko infernuan
bizi naizela ahazteko.

Kursk-eko tragedia

1.
Errusiako buruen
eskutik ezin hobeto
jasotako agindua
abian da dagoeneko
"Kursk" itsaspekoan goaz
tripulazioa lepo
ehun da hamasei marinel
eta bi komandante peto
inork sumatu ez gaitzan
jaitsi gara ehun bat metro
Barents-eko itsasoaren
sakonera, bekoz beko
Artikoko ur hotzetan
mugak zorrozki zaintzeko
operazio isilaren
arriskuaren menpeko.

2.
Itsas armadak "altxorra"
dela esan arren setati
urpekuntzi nuklearra
zaharkitu da galanki
bi ahoko ezpata bat
bihurtu dela badaki
itsasoaren moduan
gaitzake eta ebaki
burdinazko sabelean
gure eguneroko jaki
dira hamaika konponketa
beste hainbeste adabaki
baldintza eskas hauetan
aurkitzen gera kezkati
egunen baten ez ote
zaigun egingo bi zati.

3.
Larrialdiko sirenak
ohetik gaitu atara
di-da batean joateko
norbere postuetara
dozena bat marinelek
osatutako brigada
korrika eta muturka
abiatu da brankara
torpedo batzuk ditzaten
lehenbailen errepara
isuri handia dute
arriskugarria jada
oinetatik bururaino
sarturik zaigu ikara
bat-batean entzun baita
izugarrizko danbada.

4.
Hankaz gora gu boteaz
eztanda izan da galanta
gure begien bistatik
desagerraraziz branka
larritasunez beterik
batzuk egin dugu hanka
kideak lurrean utziz
zauriturikan hatsanka
urpekaria hondora
doa kirrinki-karranka
txopara ihesi goaz
uharrak ez gaitzan zanpa
ederki dakigun arren
dela arratoien tranpa
soilik hori da geratzen
zaigun itxaropen tanta.

5.
Urpekoaren txopako
aire burbuila batean
gaude hamabi marinel
komandantea tartean
estuki harrapaturik
itomenaren atean
gure hauspoek pitinka
dena irentsi artean
horra nolatan erori
garen kalamitatean
beharko dugu aurkitu
indarra borondatean
auskalo zenbat marinel
hil ote den bat-batean
gu soilik gera gintezke
dramaren azken katean.

6.
Berrehun metro sakoneran
itsasoaren eskutan
lehen egitekoa ez
dugu pentsatu hirutan
"sos" deika aritu gara
ez dakit zenbat ordutan
itsas gainekoek hartu
ote dute hau kontutan?
Premia gorriagorik
ez dugu sekula ukan
horrexegatik indarrak
xahutzen gabiltza barautan
lendabiziko unetik
erabakita geneukan
jo eta ke ibiltzea
heriotzakin burrukan.

7.
Urpekariaren txopan
gaudela astebete da
inongo mezurik jaso
gabe gugan sortuz zera…
barneraturik geneukan
esperantzaren gainbera
etsipenarekin jantziz
bakoitzaren izaera.
Aurrez aurre dakusagu
gure buruen galera
ahuldaderik gordinenak
errazki gaitu menpera
arnasa hartu ezinik
izerdi hotza sobera
bizitza ahitzen ari zaigu
kandela baten antzera.

8.
Heriotzara poliki
garamatzan zorigaitzak
dakarzkigu gorabera
itzeleko une hitsak.
Burutik kendu ezinik
familiaren oroitzak
batzuk hasi gera idazten
hil ondoko eskutitzak
halaxe agintzen digu
maitasunaren egoitzak
paperean amultsuki
biluzik jarriaz hitzak
gureek jakin dezaten
sentimenduen ihintzak
zoriontasunez blaitu
ditula gure bizitzak.

Doinua: Habanera.
(Bertso sorta honek 2007ko Santixabel Bertso Lehiaketako Lehenengo saria irabazi zuen)

Hondakinen hilobian

1.
Gurasoekin pisuan
deskantsatzen nagoela
burrunba izugarriak
osorik hartu du gela
bizi-senak antzemanik
gauza onikan ez dela
eskerrak ohe azpira
bizkorki sartu naizela
istant batean etorri
da lurrikara itzela
errealitatearen
aurpegi ilun krudela
aurrean duen guztia
gogoz irensten duela
arrain handiak txikia
irensten duen bezela.

2.
Gaizto amorratua da
tokatu zaidan adurra
lurrikarak didalako
bizirikan eman lurra
ezin zitekeen izan
nahita ere hain makurra
erraietara sartuta
utzi dit eta beldurra
aldarteari eustea
ezta izango samurra
buruak ere egiten
dakilako iruzurra
oraingoz urratzen nabil
ahal bestean zintzurra
norbaitzuk entzun dezaten
nire intziri laburra.

3.
Hormigoizko zerraldoak
harrapaturik estuki
biziki sentitzen dudan
presioa ezta guti
bere horretan egin behar
kaka ta pixa gartsuki
klaustrofobiaren sena
ez dabilkit ez urruti
ilunperik beltzenean
nagolarik hain justuki
bihotzean agertu zait
angustia supituki
denbora askorako ezin
oxigenoa eduki
salbamendu-taldekoek
izan bezate erruki.

4.
Zerbait entzun ote dudan
eginagatikan duda
pitzaduraren batetik
etorri da arrangura
gurasoena izatea
bihotzez nahi nuke gura
semea ere bizirik
dagola daiten kontura
ilusioak puzturik
zoratu baten modura
deika aritu natzaie
infernutik infernura
arrapostuaren faltan
isiltasuna heldu da
lotsagabeki ekarriaz
bihotzeraino tristura.

5.
Gurasoen kinkik ezak
hondamendiaren plazan
korapilaturik nauka
etsipenaren matazan
gogoa hondoraturik
ezin dut gehiago jasan
hondakinen hilobian
zapalduta nola natzan
lurrikara-erreplikek
dena jartzen dute dantzan
nire gorputz makaldua
lehertzeko esperantzan
dardara baten dardarak
behin da berriro erasan
desiratzera iritsi naiz
behingoz akabatu nazan.

6.
Oinazearen tenpluan
jadanik nahiko elbarri
gorputza minberatuta
goserik eta egarri
hautsa arnasteak dizkit
itolarriak ekarri
indar pizarrak urritu
dirade ikaragarri
guztiak heriotzara
narama buru-belarri
durduzaduraren menpe
lozorroan sartuz sarri
amesgaizto honetatik
nahiko nuke iratzarri
azken hatsa eman ez eman
nagoenez oso larri.

7.
Denbora puska batean
egon naiz erdi-hilotza
sentituz eldarnioen
benetako esklabotza
sufrikarioa ez da
izan kalbario motza
hezurren muinetaraino
barneratu baitzait hotza
joan da orain arteko
isiltasun txit zorrotza
nonahitik dator zarata
edonondik harrabotsa
taupadak azkartu zaizkit
pozarren jarriz bihotza
izan litekeelako
itxaropenaren hotsa.

8.
Hormigoi pusken zatiak
tentuz kenduaz albora
erreskate lan talde bat
iritsi da nire ondora
garbi entzun diedalarik
"Bizirikan egongo da"
argi-printza bat sartu da
aurkitzen naizen zulora
bizitzaren seinalea
dakarkidala altzora
zeru oso bat zabaldu
da nire aurpegi osora
denbora labur batean
atera naute kanpora
sueroa ipinita
bizitza dakidan lora.

Doinua: Habanera.
(Bertso sorta honek aurtengo Santixabel Bertso Lehiaketako hirugarren saria irabazi du)

Iheslaria

Desioak

Bertsoa zer da ez bada
ez hitzik ta ez erranik
zer maite ta zer desira
ez badago aipatzerik
sentitzen dugun guztia
errateko den haririk
bagabiltza goiz eta gau
galdezka aurki ezinik
laztanak goiz ta gauero
nahi nituzke nik jantzirik
gogor naiz barne nahiari
zutik ta tinko eutsirik
sentimenduen ortzian
lurra topatu nahirik
maitale bat dut nik gura
ez dut eskatzen besterik.

Maitasun hotza

Badoa eta joan da. maitasun hotzaz babestuko duen jantziak utzita. Kalean hotz bada jantziko du arropa, etxean hotz bada piztuko du su elektrikoa eta hala hainbat eta hainbatetan goxatuko da. Baina…

Beroan ere hotza da
maitasunikan ezean
ezta ere berorikan
laztanik ez izatean
maitasuna nik badaukat
nahigabearen atzean
sentimenduak ur jauzi
geldi ezin bihurtzean
zuhaitzek zainen bidez
lurrarekin topatzean
edo ta galdurik denak
bide ona bilatzean
laztanek osatzen duten
goxoa nabaritzean
eskua muxu bat eta
hitz leunen magalean.

Amaren beharra

Lo kuluxka egin nahi ta
ezinean naiz bizitzen
eguna luze da baina
ez da tarterik agertzen
goizean neke handiak
baldin banau ni esnatzen
eguna joan heinean
handiago da izanen
ta orain gehien sentitu
faltan ere dut botatzen
lehen tarteka oroitua
orain beharrak bultzatzen
esne onaren gozotik
zidala dastarazten
laztan eta kantu gozoz
aman besotan lo hartzen.

Zilbor-hestea zen lehenik, txakurrak ondoren…

Itoa

Garrasi bortitzak ditun/k
soil-soilik entzuten
hasia barru-barrutik
hutsaren hurren sentitzen
gogorki eta poliki
golpez ta irainez janzten
arratsaren xahutzea
bide geldoan murgiltzen
hi sortutako enborraren
adar loratua izanen
gogorki moztu nahi haute
herria baitun/k maitatzen
sustraiei gogor eutsia
ASKATASUNA laztantzen
tunel beltzen mugetan den
argi izpia bilatzen.

"Amaigabea dirudien katera lotua bahintz bezela. Itsu izatera behartua."

Ana Lopez Monge
1970
Bilbo

2007. urtean atxilotu zuten Britainia Handian eta ordutik espetxean dirau.

C.P. Soto del Real
Ctra. Comarcal, 611
28.770 Soto del Real
Madrid

Freedom for the Basque Country

When I was younger
I dreamed of one small, beautiful and brave country
When I was younger
I dreamed of this magical place and this made me happy
I dreamed that this country was free
I dreamed that this country had the respect of its neighbours "la Spain and la France"
When I was younger
I dreamed of one free people in one free country
and this made me happy
When I was younger
I dreamed of the prison but "even in darkness I smiled at life"
This is the title of the book with which I spend the nights
which invites me to continue
with my dreams
and this makes me happy

Poema hau Londreseko Bronzefield espetxean
igarotako egunetan idatzia izan zen

Asier Aranguren Urrotz
1973
Iruñea

2003. urtean atxilotu eta espetxeratu zuten.

M.A. des Hauts de Seine
133, Av. de La Commune de Paris
92.014 Nanterre Cédex

Gutuna Fleury-Mérogiseko zigor-ziegatik

2004ko apirilaren 11an

Aupa, bikote!

Hace tiempo que no os escribo, y prometí que lo haría contándoos cómo era esto, el mitard.

Mañana va a ser un día jodido, porque aunque me racioné el tabaco como para que me durara hasta hoy, resulta que mañana lunes es fiesta, por lo que hasta el martes no hay cantina de tabaco, que es lo único que se puede pedir aquí. Así que ya me veo como un yonqui metido en la cama todo el día haciendo tiempo.

Son las 21:45 y me queda un cigarro. No sé si fumármelo ahora o guardarlo hasta mañana. Hoy en principio tenía tres cigarros (liados) pero he decidido que no eran suficientes así que he conseguido sacar otros dos de esos tres, total cinco ¡pero qué cinco!

Mañana estaré

Esta tercera vez de mitard, aún a pesar de lo del tabaco, he tenido suerte. La celda está bastante más aceptable que las anteriores, la luz artificial da lo suficiente como para leer y escribir, ¡menos mal!, y por ahora no tengo ningún chalado en las celdas de al lado, que no veáis lo que se agradece.

En la celda de al lado hay un chaval de 27 años, nacido en Paris pero de origen argelino y marroquí. Es un chaval tranquilo que no molesta y no mete bulla. Normalmente siempre he pasado de hablar con la gente de las celdas contiguas, y cuando lo he hecho ha sido para enviarles a la mierda, pues te vuelven loco golpeando la puerta de la jaula y chillando a cualquier hora del día o de la noche.

A lo que iba. Desde el primer día este chaval (se llama Mumia, o al menos así le llamo yo) me quiso pasar boli, hojas, sobres y sellos, pero se lo devolví, agradeciéndoselo lógicamente, pues en ese preciso momento me entregaban mis sobres, hojas y bolígrafos. Me preguntó si sabía jugar al ajedrez y le dije que sí. Para rato iba a imaginarme que me iba a proponer jugar en semejante situación. Cuando me refiero a que hablamos quiero decir que nos comunicamos a base de chillos. No sé como serán las celdas de Alcalá, pero no creo que las paredes de hormigón sean más gruesas que las de aquí, así que aita, imagínate en Alcalá hablándole a la pared para comunicarte con el vecino; pues eso, como no hay ventanas y la puerta me queda lejos, no hay otro remedio. La cuestión es que el sábado, el mismo día de la visita, consigue pasarme a través del carcelero (cosa increíble el gesto de éste, claro está) un cacho de cartón con un tablero de ajedrez dibujado en él. Lo primero que pensé fue: -Ahora este tío va a querer que juguemos a grito pelado al ajedrez, ¡lo que me faltaba!

Bueno, pues después de cenar y tras currelarme unas fichas, yo mismo fui quien le llamé, y no veáis qué bien. No hace falta chillar tanto y además aprovechamos para practicar él el castellano y yo el francés. Durante el día no me da la tabarra. Nos damos los buenos días, el bon appétit y las buenas noches. Me ha contado un poco porqué está aquí, en el mitard, lo mismo que yo a él. En fin, que al final hemos empezado a jugar después de cada cena y no veáis como se pasa el tiempo. Me cae bien el chaval, aún a pesar de que hemos jugado tres partidas y las tres las he perdido, je, je, je… Tal es así que me va a joder salir del mitard sin poderle haber conocido, o mejor dicho, sin poderle haberle visto ni tan siquiera la cara.

Mumia lleva casi un año en aislamiento y para poner fin a ello empezó a bloquear el patio, él sólo, claro está, pues no tiene a nadie más. Después de hacer 45 días de mitard lo volvieron a meter en aislamiento por lo que aprovechó la visita del abogado para romper los cristales de los locutorios, así que se va a tener que pasar aquí otros 30 días mínimo. Él lo tiene claro, prefiere estar en el mitard que volver a aislamien-

to, al fin y al cabo en los dos sitios está aislado. Como veis tiene mérito el chaval. Aun encontrándose solo hace frente a esta mierda de institución. Nosotros al menos somos unos cuantos y entre todos hacemos lo mismo por un compañero, pero seguro que no pasaremos ni la mitad del tiempo que pasará él. Bueno, son las 22:50 y al final me he fumado el cigarro que me quedaba, ya veremos mañana cómo lo paso. Mañana os seguiré explicando cómo es esto, aunque no hay mucho que explicar.

2004ko apirilaren 12an

Kaixo de nuevo, bikote!

Son las 08:45 y ya estoy desayunado, duchado y con un mono de tabaco de mil pares de puñetas. He estado pensando que quizás debería aprovechar este momento para dejar de fumar. Lo cierto es que disfruto un huevo fumando, y el único inconveniente que le encuentro es que en los partidos de pelota no aguanto hasta el final. Es en el deporte donde lo noto y me jode, pero el cigarro después de cada comida o cuando me encuentro escribiendo compensa ese mal rato. Al final termino convenciéndome que lo malo es el deporte, no el tabaco, je, je, je… Lo que pasa es que o hago deporte o para cuando salga estaré atrofiado y tampoco es plan ¿no os parece? Así que tengo 24 horas para decidirme. Hoy me darán la hoja de la cantina, mañana a la mañana la entrego y a la tarde me traerán el tabaco. Ya os diré qué es lo que he decidido.

Bueno, ya es hora de que os cuente cómo es esto. Estamos en el cuarto piso, zona mitard o, como lo llaman oficialmente estos txakurras, "quartier discipliner" (barrio disciplinario). ¡Tendría gracia si no fuera por los numerosos *suicidios* que se dan en él! Lo podemos definir como el *barrio* en el cual el carcelero, con total y absoluta impunidad, puede (y lo hace) humillar, vejar y agredir al preso sin testigo alguno. A sus anchas.

Una vez llegado a este *barrio*, en primer lugar, te meten en una habitación y te desnudas, o te desnudan, íntegramente, delante de uno o varios carceleros. Te miran las plantas de los pies, entre los dedos, sobacos, boca, orejas y te registran la ropa minuciosamente. Si tienes dos camisetas te quitan una, si llevas libros te los quitan, el mechero está prohibido y las cerillas te las retienen durante varios días. Sólo el tabaco, papel de fumar, bolígrafo, hojas y sobres están permitidos. Respecto a la ropa, camiseta, jersey, pantalón, slip, calcetines y playeras están permitidos, o sea, lo que en ese momento lleves puesto, ni más ni menos. Si llevas dos camisetas te quitan una, dos jerséis lo mismo, etc.

A continuación te dan dos mantas, un par de sábanas, 12,5 mililitros de lejía, un bol de plástico duro reutilizadísimo, un paquete (no rollo) de hojas de papel higiénico, un cepillo de dientes, un dentífrico y una toalla de manos. Lo primero que hago es limpiar el bol, pues no quiero imaginarme ni por quién ni cómo ha sido utilizado. Al cepillo de dientes le estoy pillando el truco. La primera vez que entré para diez días me duró dos, a partir de ese día como si te limpias con el dedo. La segunda que fue para quince días conseguí, mal que bien, que me durara ocho, eso sí, frotándome lo más suavemente posible. Esta vez espero llegar a los diez días con él; la cuestión está en no cepillarse los dientes más de dos veces al día, y que estas dos veces sean lo más justo y suavemente posible para que el cepillo no se deforme.

También hay que controlar el uso de la lejía y el papel higiénico. Nada de limpiar el baño, 12,5 mililitros no dan para limpiar toda esa mierda, así que la utilizo para limpiar la mesa y parte de la pared a la que está pegada la cama. Ya sólo para limpiar eso utilizo medio paquete de hojas de papel higiénico y más de la mitad del enano bote de lejía, porque a ver con qué si no voy a frotar y limpiar toda esta mugre. Si el txabolo lo encuentras como lo he encontrado esta vez, no está mal, limpias la mesa con un poco de lejía y lo que sobre te lo guardas ya que cuando termines aquí te bajarán a una celda en la cual esa poca lejía te vendrá muy bien, aunque no sea suficiente. Da igual que te pegues un día o cuarenta, no vas a tener más que un bote de 12,5 mililitros, lo suficiente como para que te lo tragues y no pase nada. En detención *normal* puedes comprar un bote a la semana, nunca más de uno.

A lo que iba, como no tienes nada con que frotar el suelo no lo limpias, y como ya os he dicho antes, mucho menos el tigre. Así que si tienes suerte y te traen pronto algún periódico cubres el suelo con las hojas y así te puedes quitar las playeras y andar por encima en calcetines. Una o dos veces a la semana te dan un cepillo de plástico de 15 centímetros de largo por 5 de ancho para que barras tu cacho de txabolo. Yo tengo suerte, el viernes llegué y me dieron un Gara y un Berria, con parte de uno de ellos cubrí el suelo, ya que hoy es lunes y aún no me han dado

el cepillo para barrer la mierda del anterior. Lejía tengo suficiente y la guardaré para cuando me bajen a una celda *normal*. Papel higiénico tengo hasta mañana, y como mañana pediré a la cantina no hay problema. La anterior vez fue peor. Me metieron en una celda donde el colchón estaba húmedo, del tigre salía agua continuamente y emitía un ruido muy molesto. Fue la primera noche de toda mi vida que me metía papel higiénico en los oídos para poder dormir. Pero lo peor fue la vomitona del anterior inquilino. Sin guantes, con papel higiénico y con los 12,5 mililitros de lejía que fue como si nada. A punto estuve yo también dos veces de vomitar, pero me contuve, no sé cómo lo hice, pero las arcadas no derivaron en nada más. ¡Por supuesto que me quejé! Pero sólo me sirvió para que me dejaran las mantas y sábanas en el suelo lleno de mierda. Al día siguiente conseguí que me cambiaran de txabolo.

Imaginaos si yo fuera un preso social, sin apoyo en el exterior ni en el interior, sin dinero en la cuenta para comprar ni papel higiénico, no ya para limpiarme el culo sino para limpiar la mierda del anterior. ¡Como para no caer enfermo!

Bueno, continuemos. La misma toalla de manos es para las manos, valga la redundancia, y para la ducha. Una vez a la semana deberían cambiárnosla pero es el carcelero de turno quien lo decide por lo que normalmente te quedas con la que tienes. Duchas hay tres veces a la semana, aunque también depende del carcelero que toque. Cuando te acompañan a la ducha te dan un sobre con 10 gramos de gel-champú. Si el txakurra va de majo te da dos sobres, en ese caso incluso le das las gracias. ¡Hace falta ser miserable! Para continuar con la buena higiene de Fleury, si para limpiar una vomitona de no se sabe quién andamos como andamos, para la ducha para rato podemos esperar que nos den chancletas. Así que te duchas con calcetines, y si no, levantas como puedes los dedos de los pies para que de una forma inocente creas que estás libre de coger unos hongos que no se ven ni en el Diario de Navarra. ¡Vamos, todo un circo! Las duchas no sabría describirlas y no encuentro ejemplo. Quizás lo mejor es no saber cómo son.

El día se distribuye de esta forma: a las 07:00 abren la puerta para ver si te mueves o no. En teoría deberían preguntar si deseas patio o no, pero esto rara vez se da. Eres tú quien, sin que te pregunte, le dices que quieres patio. Si no le dices ten por seguro que te quedas sin la miserable hora de patio. Nunca comunican a qué hora será. Puede ser tanto por la mañana como por la tarde.

A las 07:30 traen el desayuno. Chicoria aguachinada y una pastilla de 10 gramos de mantequilla con la que, junto al pan que me sobra del día anterior, me hago mis *tostaditas*. Además del desayuno te dan los cubiertos de plástico para el día. Visto cómo funcionan con todo, el que den cubiertos nuevos todos los días es un *chollo*, qué gente más enrollada, ¿qué no?

A las 11:30 traen la comida. De ella ya os he hablado más de una vez así que no me repito. El desayuno, la comida y la cena te la pasan por debajo de las rejas, justo donde esta el tigre, el lugar más limpio, *sin duda*, de toda la celda. De aquí o se sale enfermo o con una inmunidad que ni las ratas. Luego os haré un dibujo del txabolo para que os hagáis una idea.

Y para terminar, a las 17:30 traen la cena. Beno bikote, son las 11:15 y dentro de quince minutos traerán la comida, así que me voy a levantar a estirar las piernas. Luego continúo.

Son las 11:45. Ya he terminado de comer, y sin lavarme la boca me voy a meter en la cama a echar la siesta. Luego me tendrán que sacar al patio a pasear la hora que me corresponde. Espero no se le "olvide" al txakurra de turno. Gero arte.

¡Sorpresón! Son las 18:20. He terminado de cenar y esperaba que me entregaran la hoja de la cantina. Ya lo tenía decidido, iba a continuar fumando, y para más señas tenía pensado pedir dos paquetes de *Drum* (para liar) y uno de *Marlboro*. Pues nada, el monazo se me ha multiplicado por diez cuando me han dicho que la hoja de la cantina la repartirán mañana. Es decir, hasta el miércoles ya me puedo dedicar a hacer

yoga, espiritismo o lo que sea para quitarme el tabaco de la cabeza. Bueno, voy a preparar el ajedrez. Luego os cuento el tema del patio, y a continuación os dibujaré el txabolo e incluso las fichas de ajedrez.

Son las 22:40 y acabo de despedirme de Mumia. Más de tres horas con una partida de ajedrez, ni el mismísimo Kasparov. Eso sí, esta la he ganado yo. Quizás por aburrimiento, pero ganar la he ganado. Estoy hecho un artista. Ya le he dicho a Mumia: esta partida, visto lo que ha durado y cómo ha transcurrido, vale tanto como las tres anteriores, así que empate. ¡Qué va! No lo he convencido, je, je, je… habrá que continuar jugando.

Es tarde y estoy cansado. El tema del patio y demás lo dejo para mañana. Para terminar os reproduzco las fichas de ajedrez que me currelé para jugar (rápidas, sencillas y claras):

Así de cutre y así de sencillo. Las blancas están dibujadas en azul.

El txapeldun de esta noche se despide con un mono tremendo pero contento je, je, je…

2004ko apirilaren 13an

Egun on!

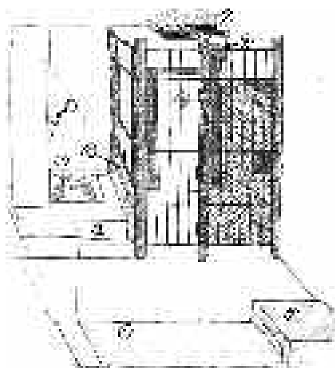
Para empezar bien el día no hay mejor cosa que un buen bol de *colacao*, que cada vez que le das un trago parece que masticas mantequilla. Normalmente los días de fiesta es cuando dan esta *exquisitez*, así que debo suponer que hoy es fiesta. ¿Martes de Pascua? No sé ni si existe. Perdón por mi atrevimiento.

El patio funciona así: No hay hora fija. En cualquier momento te comunican que tienes patio. A continuación te abren la puerta de la jaula y el carcelero vuelve al pasillo para que sus compañeros vean que no le has agarrado del pescuezo y te lo estas comiendo. Sales al pasillo y ante la mirada de al menos tres carceleros te cachean. A continuación, por el medio del pasillo te diriges hasta el fondo del corredor, donde están los patios. Aquí otro carcelero te abrirá la puerta y te encerrará en él. Nunca coincides con ningún otro preso en el pasillo. Hasta que no estés encerrado, bien en la celda bien en el patio, no abrirán o sacarán a ningún otro preso.

El patio corresponde a tres celdas unidas, esto es: 9 metros de largo por 2,5 de ancho, más o menos. El techo está enrejado y, lógicamente, no hay vista alguna, excepto el mismo cielo (enrejado). La cuestión está en que tomes un poco el aire, digo yo. Y aquí, lo dicho, te pegas una hora y vuelta al txabolo. A veces, cosa que esta vez están evitando, al estar los patios juntos (separados por una pared) logras ver, por estrechos cristales que dan al pasillo, cómo meten a algún otro compañero en alguno de los otros patios y a base de gritos consigues comunicarte. Esta vez los txakurras están haciendo lo imposible para que no sea así.

Pues esto es todo, pareja. Ahora me falta explicaros como es el txabolo pero para ello creo que lo mejor es dibujároslo.

1. Cama.

2. Mesa. Para poder escribir, al no haber silla, metes los pies por el espacio que hay entre la mesa y la cama.

3. Tigre.

4. Grifo. Simple tubo que sale por la pared. Imposible tomar agua sin mojarse los pantalones y las zapatillas.

5. Lugar donde te dejan la comida. La comida esta al descubierto, nada la cubre ni la protege.

6. La bombilla. Porque luz, lo que se dice luz… digamos que no está muy claro. Pero bombilla haberla hayla.

7. Claraboya. Hasta las cinco de la tarde, con la insuficiente luz que entra por aquí, puedes llegar a leer y escribir. A partir de esta hora hay que apañárselas con la señora Bombilla.

8. Las escaleras. El mejor sitio, sin lugar a dudas, para leer los periódicos, jugar al ajedrez y hablar con el vecino.

¡Listo! dibujado lo tenéis.

Son las 12:50 y tengo más ganas de fumar que el mono Txarli. ¿Os acordáis de él? Ese sí que era un Santo, o al menos más *humano* que muchas otras personas. Mordía, fumaba y se hacía pajas como todo cristo viviente.

2004ko apirilaren 18an
(bost egun geroago)

Aquí estoy de nuevo, bikote!

Son las 18:10. Al ser el último día, ya que mañana nos sacan, he decidido comentaros las últimas anécdotas.

Todas las partidas de ajedrez que he jugado contra Mumia, menos una, las he perdido. Durante los diez días que he pasado aquí todas las noches hemos jugado una. Muchos de estos días le han negado el derecho a salir una hora al patio.

El jueves me entregaron los productos frescos que pedí cuando aún me encontraba en detención normal. Cuando me los trajeron os podéis imaginar mi cara, como si hubiera visto al mismísimo Olentzero. Único objetivo: pasarle la mayor cantidad posible a Mumia. Resultado: ningún carcelero se dignó a ello. "Ordenes del jefe" decían. Buen rebaño de ovejas éstas sin las cuales las cárceles no marcharían… *así*.

Con Mumia he aprendido nuevo vocabulario y a vocalizar varias palabras. Él también. Nos lo hemos mutuamente agradecido. Él consiguió pasarme un libro en francés, yo en cambio no logré que le pasaran ningún Gara. Le hacen la vida imposible. Parece un chaval fuerte, lo toma con paciencia. ¡Qué remedio! Hay quien no puede más y toma la tangente, y no son pocos.

Hace dos días me preguntó cómo era yo (físicamente). Explicar ya le expliqué, él también a mí, pero os podéis imaginar la foto que nos podemos hacer contándonos los rasgos, je, je, je…

Veíamos que nos íbamos a quedar con las ganas de saber qué cara tenía o quién era la persona con la que durante diez días hemos hablado e incluso jugado al ajedrez. Así que decidimos que el próximo día que nos sacaran al patio el uno avisaría al otro para hacérselo saber. El que se

quedara en el txabolo debía ponerse pegado a la puerta de la jaula frente a la chivata (mirilla). Cuando el otro pasara, en un momento dado y sin que al txakurra le diera tiempo a reaccionar, éste debía mirar al interior. La posterior bronca con el carcelero es lo de menos.

Al día siguiente, es decir, ayer, me tocó salir a mí primero. Golpeé en la pared para que estuviera al tanto. Salí, el carcelero me cacheó pero luego me obligó a ir al patio de uno de los otros pasillos, dirección contraria al txabolo de Mumia, así que no pudo ser. Con anterioridad habíamos acordado que si a la salida no podíamos vernos a la vuelta del patio se tosiera para que el del txabolo estuviera al tanto. Bueno, la cuestión es que mientras estaba en el patio a él se lo llevaron a la ducha, y tampoco pudo ser. A la tarde le tocó a él. Cuando salió del txabolo tampoco pudo, pero a la vuelta ahí estaba yo, de pie, junto a los barrotes, frente a la chivata, mirando por ella, esperando a que él tosiera. Le oí toser y a los pocos segundos apareció un ojo en la mirilla. No estuvo más de dos segundos, pero fueron suficientes para luego echarnos unas risas. Me dijo que me echaba cuarenta años y que tenía cabeza de "melón". ¡Qué cabrón! Je, je, je…Hoy he sido yo quien le ha visto. No más de dos segundos tampoco. Suficiente para hacer unas risas mientras paseaba solo la hora de patio. Al menos nos hemos visto la cara y los dos nos hemos quedado contentos pues creíamos que ya no nos íbamos a poder ver.

Hoy por fin, y tras diez días, nos han dado el cepillo para limpiar el txabolo. ¡Qué graciosos! ¿Qué no? Ya veis, después de haber pasado todo el mitard con la mierda del anterior (o anteriores) me vienen un día antes de mi salida con el cepillo. Ya le he dicho al carcelero: ¿qué es, el cumpleaños del director, o qué? ¡Está generoso!

En estos diez días he oído utilizar el aspirador de humos dos veces. Esto significa que en dos txabolos le han dado fuego al colchón. Hace tres días a las doce de la noche y hoy a la misma hora de la cena*. El de hoy ha sido más jodido pues por el ruido del aspirador diría que ha sido en esta misma galería pero bastante más allá de mi celda, quizá en otro pasi-

llo. De todas formas se ha dejado sentir. El olor y picor en la garganta se ha notado. No quiero ni imaginar cómo lo habrá pasado el del mismo txabolo, pero seguro que al final quienes peor lo habrán pasado habrán sido los de las celdas contiguas. Al tío de la celda lo habrán sacado y listo (es un decir), pero los otros ahí se quedan, y por mucho aspirador que haya, y visto como ha llegado hasta mi celda, éstos han tenido que tragar tanto como la máquina.

Se veía venir. El chaval llevaba chillando y gritando desde el medio día. Al menos esta vez no nos han cerrado o bajado la chivata, lo que es buena señal. Las chivatas tienen por fuera una chapa , y aquí, en el mitard, permanecen las 24 horas subidas, por lo que no hay intimidad en ningún momento. Desde adentro apenas se puede ver nada, la chivata queda muy lejos. Sólo sombras se pueden vislumbrar, pero eso sí, éstas son muy significativas. Si ves sombras, en plural, y además corriendo… mala señal, algo pasa.

Ahora bien, cuando las cierran ya no es mala señal, sino lo peor de lo peor. Así ocurrió un día la quincena pasada en el mitard. De repente bajan las chivatas de las celdas y a continuación se oye correr a los carceleros de un lado a otro agitados y hablando bajo entre ellos. Días más tarde nos enteramos, aunque ya lo sospechábamos, que uno se había, o lo habían, *suicidado*.

Bueno, bikote, esto es el mitard de Fleury-Mérogis. Menuda chapa os he metido ¿no? Ahora mismo llamaré a Mumia para echar la última partida de ajedrez.

A seguir güenos, sanos, contentos y felices que esto está… ¡CHUPADO!

Mila musu handi eta besarkada bero bana. Maite zaituztet!

Asier

P.D.: He conseguido que el cepillo de dientes me dure los diez días, e incluso estoy convencido que lograría que me durara otros dos más.

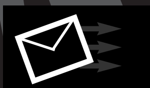
Esto se acaba mañana, por ahora. Habrá que ver cuándo volvemos. ¡Tengo unas ganas que no veáis! JO TA KE, rediox!

* Una vez en detención normal nos enteramos de que la celda que se quemó fue una del tercer piso (bajo el mitard). Fue tal la humareda que todos los presos de este piso fueron sacados al patio. Cosa extraordinaria.

Fernando Alonso Abad
1961
Sestao

1996. urtean atxilotu eta espetxean dago harrez geroztik.
Idatzi dituen liburuen artean:
El repartidor de sueños (Txalaparta, 2000)
¿Por qué luchamos los vascos? (Txalaparta)

Centro Penitenciario Alicante II
Ctra. Nacional 330, Km. 66
03.400 Villena
Alacant

Nadando en tus ojos

Me preguntas que cómo es que he acabado nadando en tus ojos, y debo confesar que no lo sé. Hay muchas cosas que no comprendo de la vida. En ocasiones me apuro por ello y trato de buscar respuestas que por lo general no encuentro. Más veces de las deseadas afloran inquietudes que me abruman, e incluso algunas, no muchas, la verdad sea dicha, me llevan a un punto de cierta, digamos, inquietud vital. Todo ello no es más que lo que le ocurre a cualquier hijo de vecino; aunque me trae sin cuidado. Pero tú me preguntas que cómo he llegado a tus ojos, te aseguro que no tengo la más mínima idea. Y eso que, al principio, vaya que si le di vueltas al asunto.

Supongo que la primera vez que me ocurrió no te percataste de ello, pues, de lo contrario, hoy no te habrías sentido sorprendida cuando me has visto nadando en tus ojos. Tengo que admitir que si me hubiese sucedido a mí me habría quedado absolutamente estupefacto. Es más, el susto, imagino, habría sido mortal. No suele ser habitual que uno sienta una molestia en el globo ocular, tome un pequeño espejo de aumento de los de maquillaje para localizar el origen del incordio y se encuentre a un tipo nadando plácidamente en la humedad de sus ojos. Por eso me ha llamado la atención tu serenidad al descubrirme. Aunque también es cierto que si estoy aquí es precisamente por la amable tranquilidad que emana de ti. Así que, en verdad, no sé porqué me ha sorprendido el que sin aspaviento alguno, como si de la cosa más natural se tratara, te hayas limitado a expresar una tenue perplejidad antes de preguntarme qué hacía ahí nadando en tus ojos.

A diferencia de ti, la primera vez que me sucedió esto pensé que estaba alucinando. No siempre estamos debidamente preparados para experimentar fenómenos que, en principio, escapan a la razón. Y aquello vaya si escapaba a la razón.

Ya conoces cómo acostumbran a ser las primeras horas de la noche en una celda. Ese ritual clásico de pasar de una cadena de televisión a otra

buscando en cada parte informativo algún detalle, alguna imagen que no hayamos visto en los demás. Suele ser un proceder bastante tonto ya que todos los noticieros parecen estar tejidos por la misma mano peluda. Aún así, siempre caemos en los mismos pasos de la misma procesión.

Recuerdo que entonces tenía un libro en las manos. No me viene a la cabeza el título; supongo que no tiene la más mínima importancia. Leía al tiempo que, de fondo, la televisión daba noticias; creía que ya no había nada interesante a lo que atender. Entonces escuché algo de la Audiencia Nacional española y levanté la vista de las páginas del libro.

Y ahí fue que te vi, sentada en los bancos canallas del tribunal de excepción. Mirabas al frente en un ligerísimo esfuerzo, ofreciendo una sublime imagen de dignidad y calma. Quedé cautivado de la serenidad de tu presencia, de la inefable sensación de calma que, como digo, irradiaba tu figura.

Es difícil de explicar. Bueno, todo esto en su conjunto es verdaderamente difícil de explicar y, sin embargo, es una evidencia que estamos experimentando. Así pues, trataré de hacerlo.

Como te decía, fue verte en la televisión y sentir que algo extraordinario estaba a punto de suceder. Desconozco cómo serán las apariciones marianas o las iluminaciones místicas; pero por lo que cuentan de ellas, esto no fue nada similar. Quiero decir con esto que en ningún momento pensé que me encontrara a las puertas de un trance religioso. Quizás sea porque los poetas místicos recurren a la súbita presencia de una luminosidad lechosa que baña las formas sin tocarlas o a sublimes fragancias no conocidas en la tierra, cuando no a músicas celestiales que parecen brotar de las propias partículas del extraño aire que acaricia la piel como si de un velo de la más etérea seda se tratara.

Quizás te defraude el ambiente que vengo a describir de la experiencia, pero ya te he dicho que no tuvo nada de éxtasis teresiano. Fue más sen-

cillo que todo eso, tal vez más mundano, digamos más prosaico pero no por ello menos fascinante. Me atrevería a asegurar que si hubiese brotado de algo similar a lo que acabo de referir no me habría impactado lo más mínimo. Lo habría achacado a algún brote febril por la carne picada de los macarrones; o si no, a un flipe mal ubicado o a la repentina bajada de algún mineral en el jugo de mis sesos. A fin de cuentas el cerebro no es más que un generador de reacciones electro-químicas; se te descompensa un elemento y se te va la olla. Así de sencillo.

Te contaba que te vi en la pantalla y que tu imagen me transmitió una profunda serenidad. Y es que fue levantar la vista del libro, verte allí sentada y una extraordinaria placidez ocupó todo mi ser.

Tú sabes bien cómo es esto. Conoces las tensiones diarias, el desasosiego que le entra a uno en ocasiones cuando mira a su alrededor y no ve más que muros coronados de espinas. Tú has vivido todo esto. El deseo de regresar al calor de los tuyos, la preocupación por lo que sucede afuera, las ansias por acariciar a quien te plazca, los íntimos calentones insatisfechos...

Has pasado por todo ello y sabes perfectamente lo que significa un intervalo de placidez, lo que en este contexto en el que nos tienen secuestrados se echa de menos la calma: un paseo entre los robles y hayas de Irati, junto al río, escuchando no más que el murmullo de las aguas, el canto de algunos pájaros y el crujido de las hojas secas al caminar; o un atardecer en Larrabasterra, en Barinatxe, caminando sobre la humedad de plata de la arena, descalzo, dialogando con las olas, sintiendo el aire salitroso en el rostro mientras van cayendo las luces y se enciende la noche.

No dudo que tú también te abandonaste a estas evocaciones durante el cautiverio. No hay nadie de nosotros que no lo haya hecho porque formamos parte de Amalur, somos elementos amputados de la forma más abyecta a la Madre Tierra; de ahí que retornemos a ella y en ella vivamos a pesar de la criminal distancia y el aislamiento.

Tu imagen en la televisión me transmitió igual sensación de paz y tranquilidad que las escenas que te acabo de exponer. Como también lo has vivido en tu propia piel prisionera, supongo que te pondrás fácilmente en mi lugar y comprenderás cómo pude sentirme.

Podría haber resumido diciendo que me sentí como en el cielo, pero desconozco si existe ese lugar, al menos yo no he estado nunca y por lo tanto no puedo recurrir a ello a la hora de ofrecerte una comparación factible. Considero que Irati o Barinatxe están más próximas a mi concepto de armonia con el cosmos, y por ello fue a aquella placidez soñada adonde me llevó la visión de tu imagen en la pequeña pantalla.

Una atmósfera diferente y desconocida ocupó entonces mi celda. No fue brusco, en absoluto, se asemejaba más al suave llenado de un recipiente con un gas luminoso que no deslumbraba ni hacía daño a los ojos. Tuve sensación de ausencia de tiempo. No me pidas que te describa esa experiencia porque tampoco podría; dejémoslo en que me sentí como si el mundo, al menos el mío, se hubiera detenido. A ello colaboró notablemente el que tu imagen seguía ocupando la pantalla. Ahora que lo pienso, quizás de ahí partiera la sensación de tiempo congelado. Yo no podía quitar la vista de la televisión. La serenidad que me transmitías era formidable.

Cuando aquel extraño gas luminoso y plácido me invadió por completo y, consiguientemente, comencé a respirarlo, un sutil cosquilleo empezó en la planta de mis pies. Como si miríadas de hormigas forzudas me hubiesen separado del suelo. Nunca he levitado, claro, pero supongo que será algo parecido a aquello.

El grato calambre fue ascendiendo por las pantorrillas. Tras él no quedaba nada. Se me iba consumiendo el cuerpo, desintegrándose mientras yo permanecía anclado en la absoluta placidez que emanaba de tu figura en la pantalla. Me sentía como aire sobre tu agua.

Jamás había vivido una sensación de tan fascinante tranquilidad. Y mucho menos, sobra decirlo, por la simple contemplación de una mirada, por la mera luz que irradiaban unos ojos.

Mientras mi cuerpo iba dejando de serlo al tiempo que se mezclaba con el gas luminoso que lo envolvía y que yo mismo respiraba -¡me estaba respirando yo mismo!-, pensé que necesitaba una tranquilidad como tú para vivir.

Fue entonces que me encontré por primera vez nadando en tus ojos. La sensación era diferente a las experimentadas hasta entonces. Como ya he dicho, fui perdiendo la corporeidad a medida que ascendía el hormigueo, pasando a una extraña fase de ingravidez. Ahora en tus ojos era diferente porque sentía la presencia de mi cuerpo; evolucionaba en tus aguas exactamente igual que en cualquier playa, siendo plenamente consciente de su peso flotando.

Podría hablarte de la luz que hay en el interior de tus ojos, de su gama de colores -aunque desconozco el color de tus pupilas-, de fragancias, de brisas, de texturas... Pero lo más maravilloso de todo, lo absolutamente inefable para mí es la absoluta calma que siento cuando nado en tus ojos.

Tú sabes igual que yo, porque fuiste prisionera un día como yo lo sigo siendo hoy, lo importante que son aquí dentro las pequeñas cosas; las muchas veces nimias e incluso absurdas para quienes no han pasado por aquí. Esas insignificantes tonterías que para nosotros son inestimables maravillas. Quién sabe; unas veces es un folio de colores, como puede serlo un pastelito o un perfume clandestino; un libro, una llamada... cosa que ahí fuera por rutinarias y vulgares carecen de valor, tan sólo tienen precio, y en ocasiones ni eso.

Por encima de todos esos elementos materiales, que de una u otra forma se echan de menos, y por ello adquieren un valor extraordinario,

está la sensación de tranquilidad. Antes ya me he referido a ello y he evocado las imágenes de un paseo por Irati o la arena húmeda de Larrabasterra. Pues bien, nadar en tus ojos hizo que toda la placidez del universo anidara en mi corazón.

Maravilloso abandono. Tranquilidad infinita. Me sentía un argonauta feliz flotando en tu armonía cósmica. Sosiego. Quietud. Nunca antes me había sentido tan bien, tan rebosante de paz interior. Y todo ello nadando en tus ojos.

Cuando pasó el recuento de la mañana yo estaba en mi cama. No sé cómo llegué ahí. No recuerdo nada de lo sucedido entre el momento en que te vi en aquella imagen del informativo de la noche y el otro en que pasó el guardia contándonos al amanecer. De todo ese periodo de tiempo no guardo más constancia que las de las sensaciones que te vengo a relatar.

Así fue como sucedió la primera vez que nadé en tu calma.

A la mañana siguiente no se lo conté a nadie. Ni aquel día ni ningún otro. Supongo que nadie se hubiera reído; o, en cualquier caso, habrían achacado la experiencia a los efectos de algún psicotrópico. Así que me lo guardé para mí. Y eso hasta hoy, que me has preguntado qué hago nadando en tus ojos y me he sentido obligado a contarte lo sucedido aun sin saber cuál es la respuesta a tu pregunta.

Debo reconocer que en noches posteriores traté, infructuosamente, de repetir el viaje. Pero nada. Ni por asomo lograba algo parecido a aquello. Lo intenté incluso poniendo en práctica lo leído en un libro de traslaciones extra corporales. Me empapé de los textos de Carlos Castañeda y sus enseñanzas de Don Juan; pero no conseguí mi viaje a Ixtlán, que en este caso no era otro que irme a vivir a la placidez que emana de ti.

Busqué en qué prisión estabas cautiva y estuve tentado de escribirte.

Necesitaba saber si la paz que me habías transmitido durante aquella extraña experiencia era una simple ensoñación de mi imaginación necesitada de un abrazo o si, por el contrario, tú existías de verdad fuera de mi alucine y podías llevar en ti la tranquilidad que preciso.

Cada vez que tomaba papel y boli y me disponía a escribirte, unos versos de Borges anulaban de raíz mi voluntad:

> "Puedo ofrecerte mi soledad,
> el hambre de mi corazón.
> Estoy tratando de sobornarte con mi incertidumbre,
> con mi peligro,
> con mi derrota".

Y es que tú eras joven y pronto regresarías a la libertad, si es que acaso es libertad vivir en una Patria ocupada y dividida. Frente a ello todos mis años de edad y cautiverio. Además, retomando a Borges, he perdido tantas cosas que no podría contarlas.

Por ello fue que nunca me atreví a escribirte.

Pero esta noche ha vuelto a suceder. Me encontraba como aquella primera vez, así que obviaré repetir la descripción de ambiente. En esta ocasión levanté la vista del libro que estaba leyendo para verle el rostro a un txakurra de la pluma que vomitaba sin pudor todo su odio contra quienes dan la vida y la libertad por la soberanía de nuestra Patria. Hablaba de alguien que acababa de ser excarcelado y de los cientos de personas que habían acudido a recibirle.

Como creo que ya he dicho, alcé la mirada y ahí que te vi de nuevo, sonriendo, repartiendo besos y abrazos entre una multitud que portaba las fotos de quienes seguimos en las fauces de España y Francia. A pesar del bullicio, de la desbordante emoción del momento, tu semblante volvió a transmitirme la misma placidez de la primera vez.

En esta segunda ocasión se ha roto el vínculo del desdoblamiento. He perdido el contacto con la otra parte de mí, que supongo que continuará en la celda en la que estuve. No ha sido ningún mecanismo al que yo haya recurrido, simplemente ha sucedido así. La primera vez me desdoblé y luego retorné, mientras que en esta segunda el hilo que une ambas dimensiones se ha roto. Esto es irreversible. Lo entiendo como un triunfo poético sobre la represión pues mi auténtico yo está aquí libre en ti mientras que el enemigo mantiene bajo llave una simple réplica irrelevante de mí mismo.

Conseguí regresar a tu océano de tranquilidad. Al menos así lo había creído hasta ahora, que acabas de descubrirme nadando en tus ojos y me has preguntado qué hago aquí.

Supongo que éste es el fin de mi experiencia, porque al igual que tú me has visto también podrá hacerlo tu novio. Ya no podré estar tranquilo, pensando en que en cualquier momento tu chico te mirará a los ojos en un acto de amor y se topará conmigo tratando de ocultarme entre las aguas serenas de tus ojos. Ya no tengo placidez en la que vivir y, encima, se ha quebrado el vínculo de mi desdoblamiento haciendo esto irreversible.

Me has preguntado qué hago nadando en tus ojos.

No sé si con todo este relato de hechos he respondido a tu pregunta. De cualquier forma, disculpa la intromisión.

Hubiera deseado quedarme aquí, viviendo la tranquilidad de tus aguas. Dadas las circunstancias, no puedo más que aprovechar una lágrima e irme así de ti. Aunque si no es mucho pedir, derrámame en Larrabasterra.

ENDIKA IZTUETA BARANDIKA

Santurtzi, 1955 - Cabo Verde, 2008

Es desolador morirse lejos de casa,
rodeado de una "saudade" que, el mar y
el cielo azul que rodean la isla,
hacen que todo se vuelva un desierto
aplastado por el cuchillo del sol.
Es duro, simplemente duro, saber que
uno más de nosotros vuelve a casa cubierto
en banderas de recibimiento y despedida.

ALFONTSO ETXEGARAI,
Saô Tomé-n deportatua

ataramiñe